

Raad van de
Europese Unie

Brussel, 13 september 2022
(OR. en)

12276/22
ADD 11

ENV 860
CLIMA 438
AGRI 421
PECHE 308
ECOFIN 855
COMPET 692

BEGELEIDENDE NOTA

van: de secretaris-generaal van de Europese Commissie, ondertekend door mevrouw Martine DEPREZ, directeur

ingekomen: 8 september 2022

aan: het secretariaat-generaal van de Raad

nr. Comdoc.: SWD(2022) 261 final

Betreft: WERKDOCUMENT VAN DE DIENSTEN VAN DE COMMISSIE
Evaluatie van de uitvoering van het milieubeleid 2022
Landenrapport-BELGIË
bij
Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's
Evaluatie van de uitvoering van het milieubeleid 2022: **het tij keren door naleving van de milieuwetgeving**

Hierbij gaat voor de delegaties document SWD(2022) 261 final.

Bijlage: SWD(2022) 261 final

Brussel, 8.9.2022
SWD(2022) 261 final

WERKDOCUMENT VAN DE DIENSTEN VAN DE COMMISSIE

**Evaluatie van de uitvoering van het milieubeleid 2022
Landenrapport-BELGIË**

bij

**Mededeling van de Commissie aan het Europees Parlement, de Raad, het Europees
Economisch en Sociaal Comité en het Comité van de Regio's**

**Evaluatie van de uitvoering van het milieubeleid 2022: *het tij keren door naleving van de
milieuwetgeving***

{COM(2022) 438 final} - {SWD(2022) 252 final} - {SWD(2022) 253 final} -
{SWD(2022) 254 final} - {SWD(2022) 255 final} - {SWD(2022) 256 final} -
{SWD(2022) 257 final} - {SWD(2022) 258 final} - {SWD(2022) 259 final} -
{SWD(2022) 260 final} - {SWD(2022) 262 final} - {SWD(2022) 263 final} -
{SWD(2022) 264 final} - {SWD(2022) 265 final} - {SWD(2022) 266 final} -
{SWD(2022) 267 final} - {SWD(2022) 268 final} - {SWD(2022) 269 final} -
{SWD(2022) 270 final} - {SWD(2022) 271 final} - {SWD(2022) 272 final} -
{SWD(2022) 273 final} - {SWD(2022) 274 final} - {SWD(2022) 275 final} -
{SWD(2022) 276 final} - {SWD(2022) 277 final} - {SWD(2022) 278 final}

Dit verslag is geschreven door het personeel van het directoraat-generaal Milieu van de Europese Commissie. Opmerkingen zijn welkom. Deze kunnen worden verzonden naar: ENV-EIR@ec.europa.eu

Meer informatie over de Europese Unie is beschikbaar op: <http://europa.eu>

Foto's:

Voor reproductie of gebruik van deze foto's moet rechtstreeks aan de auteursrechthebbende toestemming worden gevraagd.

© Europese Unie 2022

Overname met bronvermelding toegestaan.

Inhoudsopgave

SAMENVATTING	3
DEEL I: THEMATISCHE WERKTERREINEN	5
1. CIRCULAIRE ECONOMIE EN AFVALBEHEER.....	5
<i>Maatregelen om tot een circulaire economie te komen</i>	5
<i>Afvalbeheer</i>	9
2. BIODIVERSITEIT EN NATUURLIJK KAPITAAL	13
<i>Natuurbescherming en -herstel</i>	13
<i>Mariene ecosystemen</i>	22
<i>Ecosysteembeoordeling en -waardering</i>	24
3. NULVERONTREINIGING	27
<i>Schone lucht</i>	27
<i>Industriële emissies</i>	29
<i>Voorkomen van zware industriële ongevallen - SEVESO</i>	31
<i>Lawaai</i>	32
<i>Waterkwaliteit en -beheer</i>	33
<i>Chemische stoffen</i>	37
4. KLIMAATACTIE	39
<i>Belangrijkste nationale klimaatbeleidsmaatregelen en -strategieën</i>	39
<i>Doelstelling inzake verdeling van de inspanningen</i>	40
<i>Belangrijkste sectorale ontwikkelingen</i>	41
<i>Gebruik van veilingopbrengsten van EU-ETS-emissierechten</i>	42
DEEL II: STIMULEREND KADER: UITVOERINGSINSTRUMENTEN	43
5. FINANCIERING	43
<i>Behoefte aan milieu-investeringen in de Europese Unie</i>	43
<i>Milieufinanciering van de EU 2014-2020</i>	46
<i>Milieufinanciering van de EU 2021-2027</i>	47
<i>Nationale uitgaven voor milieubescherming</i>	50
<i>Instrumenten voor een groene begroting</i>	51
<i>Totale financiering vergeleken met de behoeften</i>	53
6. MILIEUGOVERNANCE	55
<i>Informatie, inspraak in besluitvorming en toegang tot de rechter</i>	55
<i>Gewaarborgde naleving</i>	57
<i>Effectiviteit van milieubeheer</i>	60
<i>Hervormingen via het instrument voor technische ondersteuning van de Commissie</i>	62
<i>Peer-to-peer-projecten van TAIEX</i>	62

Samenvatting

In eerdere evaluaties van de uitvoering van het milieubeleid (EIR's) heeft de Commissie drie belangrijke uitdagingen geïdentificeerd voor de uitvoering van het EU-milieubeleid en -recht in België. Deze drie uitdagingen waren:

- het **Natura 2000-netwerk** beheren met als doel een gunstige staat van instandhouding voor alle soorten en habitats, rekening houdend met externe druk en bedreigingen (zoals stikstofemissies in de atmosfeer), evenals investeren in verdere natuurherstelmaatregelen op gebiedsniveau voor soorten en habitats;
- de **luchtkwaliteit** verbeteren, met name het stikstofdioxidegehalte (NO en NO₂) in stedelijke gebieden en de vervoersector, door zowel verkeersopstoppingen te verminderen als de monitoring van de luchtkwaliteit te verbeteren;
- de **watervcontreiniging door stedelijk afvalwater en nitraten** aanpakken (d.w.z. dierlijke mest en meststoffen in Wallonië en verontreiniging door nutriënten in Vlaanderen) en chemische vervuiling bestrijden.

Wat betreft het **Natura 2000-netwerk** heeft België de afgelopen jaren aanzienlijke vooruitgang geboekt met 38 Natura 2000-gebieden die zijn aangewezen als habitatgebieden. De belangrijkste uitdaging in België is nu het waarborgen van een gunstige staat van instandhouding voor habitats en soorten, aangezien respectievelijk 74 % en 49 % van de beoordelingen voor habitats en soorten een "ongunstige-slechte" staat aangaven in de laatste verslagperiode onder de habitatrichtlijn. De situatie met betrekking tot de door de EU-beschermde habitats is de slechtste in de EU, met meer dan 95 % van de habitats die een ongunstige staat van instandhouding hebben. Bovendien is de situatie voor Belgische bosgebieden die worden beschermd uit hoofde van de natuurrichtlijnen zorgelijk, aangezien meer dan de helft van de beoordelingen voor deze gebieden een slechte staat van instandhouding aangeeft. Bovendien blijft het een uitdaging om instandhoudingsmaatregelen te nemen voor mariene gebieden, aangezien deze maatregelen vaak beperkingen inhouden van de vismethoden (boomkorvisserij) die alleen in het kader van het gemeenschappelijk visserijbeleid kunnen worden aangenomen.

Er is beperkte vooruitgang geboekt op het gebied van **luchtkwaliteit**, met maatregelen om de NO₂ concentraties te beperken. België slaagt er nog steeds niet in om de grenswaarden voor NO₂ na te leven in één groot stedelijk gebied, namelijk Antwerpen. Om de NO₂ -vervuiling aan te pakken, heeft België verdere

maatregelen genomen om de luchtvervuiling te beperken en besloot het ook om nieuwe meetstations voor de luchtkwaliteit op te zetten. Ook loopt België een middelgroot risico op niet-naleving van zijn nationale verbintenis tot ammoniakemissiereductie voor zowel de periode 2020-2029 als de periode 2030 en daarna. Dit komt omdat landbouw de belangrijkste bron van ammoniak is. Ecosystemen en biodiversiteit staan onder sterke druk door: i) intensieve landbouw in Vlaanderen; ii) toename in vervoersactiviteiten, met name van/naar de haven van Antwerpen; en iii) de relatief hoge bevolkingsdichtheid in het Vlaamse en Brusselse gewest. Er zijn maatregelen voor het inperken van de belangrijkste emissiebronnen nodig in het kader van het nationaal programma ter beheersing van de luchtverontreiniging.

Op het gebied van **waterbeheer** is er beperkte en langzame vooruitgang geboekt bij het verminderen van het aantal agglomeraties in Wallonië dat in gebreke blijft in het kader van de richtlijn behandeling stedelijk afvalwater. Wat betreft nitraten tonen de beschikbare verslagen steeds meer zorgwekkende trends voor de waterkwaliteit in Vlaanderen, dus bijkomende maatregelen en sterkere acties zijn dringend nodig. Voor Wallonië heeft de herziening van de nitraatactieprogramma's vertraging opgelopen.

Recent hebben grootschalige **overstromingen** het zuidelijke deel van België geteisterd, waarbij veel mensen zijn omgekomen en ernstige economische schade is aangericht. Deze overstromingen wijzen erop dat België – en Wallonië in het bijzonder – bijgewerkte voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen moet uitvoeren en gebieden met een aanzienlijk overstromingsrisico moet identificeren.

België blijft efficiënt gebruikmaken van EU-middelen en leningsmogelijkheden, met name om de **circulaire economie** te ondersteunen, **in het bijzonder via zijn herstel- en veerkrachtplan**. België is één van de voorlopers in de EU op het gebied van de productiviteit van hulpbronnen, het gebruik van secundaire materialen en afvalbeheer. Er zijn echter verschillen tussen de gewesten in de percentages van gescheiden afvalinzameling. Er zou verdere vooruitgang kunnen worden geboekt door de introductie van nieuwe economische instrumenten om afval te vermijden door de verbranding van herbruikbaar of recyclebaar afval te voorkomen, met name in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, en door het hergebruik en de recyclage van afval economisch aantrekkelijker te maken.

De Belgische financiering voor milieu-investeringen bedroeg 0,71 % van het bbp in de periode 2014-2020,

voornamelijk gebaseerd op nationale bronnen. Voor de periode 2021-2027 wordt geschat dat de nationale behoeften voor milieu-investeringen ten minste 0,85 % van het bbp bedragen, wat wijst op een milieufinancieringskloof van ten minste 0,14 % van het bbp (boven het referentieniveau voor financiering). Deze kloof moet worden aangepakt door meer financiële middelen te mobiliseren om de uitvoering van milieuprioriteiten te ondersteunen.

Deel I: Thematische werkterreinen

1. Circulaire economie en afvalbeheer

Maatregelen om tot een circulaire economie te komen

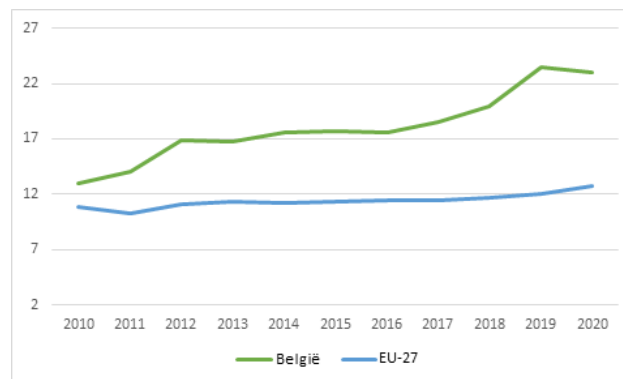
Het nieuwe actieplan voor de circulaire economie dat in maart 2020 is aangenomen is een van de belangrijkste bouwstenen van de Europese Green Deal. De transitie van de EU naar een circulaire economie zal de druk op de natuurlijke hulpbronnen verminderen en duurzame groei en banen creëren. Het is ook van essentieel belang om de EU-doelstelling van klimaatneutraliteit in 2050 te bereiken en om het verlies van biodiversiteit te stoppen. In het actieplan worden ook initiatieven aangekondigd gericht op de volledige levenscyclus van producten, met als doelstelling om de consumptievoetafdruk van de EU te verminderen en het circulaire materiaalgebruik van de EU tegen 2030 te verdubbelen. Het richt zich op hoe producten worden ontworpen, bevordert processen van circulaire economie, stimuleert duurzame consumptie, en streeft ernaar om afval te voorkomen en gebruikte hulpbronnen zo lang mogelijk in de economie van de EU te houden.

Het gebruikpercentage van circulaire materialen is een goede indicator voor de circulariteit van een economie, omdat het alle materialen omvat die opnieuw in onze economie worden ingebracht. Er bestaan grote verschillen in de circulariteitsniveaus van verschillende landen. Om de doelstelling te bereiken van een verdubbeling van het circulair gebruik van materialen in de EU tegen 2030, zoals vastgelegd in het EU-actieplan voor de circulaire economie, zijn op niveau van de lidstaten ambitieuze maatregelen nodig gericht op de volledige levenscyclus van producten. Dergelijke maatregelen variëren van duurzaam productontwerp gericht op meer duurzaamheid, repareerbaarheid, recycleerbaarheid en mogelijkheden voor upgrades van producten, tot andere maatregelen zoals: i) "herfabricage"; ii) het verhogen van circulariteit in productieprocessen; iii) recyclage; iv) het stimuleren van eco-innovatie; en v) een toename in de toepassing van groene overheidsopdrachten.

Figuur 1 laat zien dat het circulaire (secundaire) materiaalgebruik in België 18,9 % bedroeg in 2016 en 23 % in 2020, ruim boven het EU-gemiddelde van 12,8 %. België heeft de afgelopen jaren ook goede vooruitgang geboekt in het verbeteren van het circulaire gebruik van secundaire materialen, en is nu het nu het op één na meest gevorderde land van de EU voor het circulair

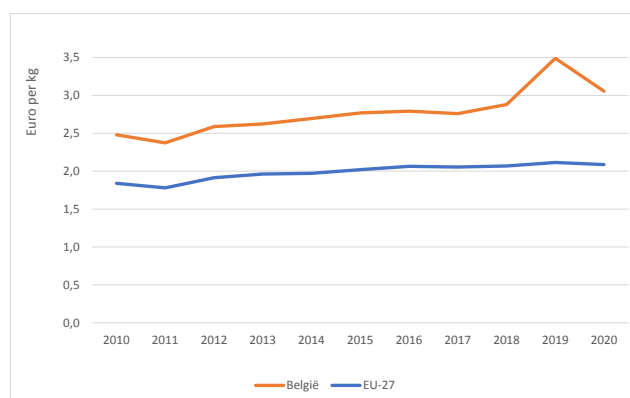
gebruik van secundaire materialen, net achter Nederland (30,9 %) en met een kleine voorsprong op Frankrijk (22,2 %).

Figuur 1 - Circulair materiaalgebruik (%), 2010-2020¹

Hulpbronnenproductiviteit geeft aan hoe efficiënt de economie materiële hulpbronnen gebruikt om welvaart te genereren. Een betere productiviteit van hulpbronnen kan bijdragen aan het minimaliseren van negatieve gevolgen voor het milieu en de afhankelijkheid van volatiele grondstoffenmarkten verminderen. Zoals blijkt uit figuur 2, genereerde België 3,06 EUR/kg materiaalverbruik in 2020, waarmee België ruim boven het EU-gemiddelde van 2,09 EUR/kg scoort. Uit de laatste cijfers blijkt echter dat de hulpbronnenproductiviteit in België recent is afgenomen.

¹ Eurostat, [Circular Economy Monitoring Framework](#).

Figuur 2: Hulpbronnenproductiviteit 2010-2020²

Strategieën voor de circulaire economie

De Commissie moedigt de lidstaten aan om nationale/regionale strategieën voor de circulaire economie te ontwikkelen, die de hele levenscyclus van producten bestrijken. De reden hiervoor is dat dergelijke strategieën een van de meest effectieve manieren zijn voor de overgang naar een meer circulaire economie. Sinds de lancering van het Europees stakeholdersplatform voor de circulaire economie in 2017³ hebben nationale, regionale of lokale overheden het platform gebruikt om hun strategieën en routekaarten te delen.

België heeft in december 2021 een nieuw compleet actieplan 2021-2024 voor de circulaire economie op federaal niveau aangenomen. Dit plan beoogt de kansen te grijpen die de circulaire economie in België biedt op het gebied van innovatie, het scheppen banen en competitiviteit. Het plan, en de transitie naar de circulaire economie in het algemeen, zijn ook gericht op de strijd tegen klimaatverandering, verlies van biodiversiteit en aantasting van het milieu. Via dit plan zal de federale overheid de hefboomen en competenties activeren waarover ze beschikt, met name productbeleid, consumentenbeschermingsbeleid, overheidsopdrachten, belastingbeleid en het nationale herstel- en veerkrachtplan. Op beleidsniveau zijn daarnaast de gewestelijke plannen de drijvende kracht achter de Belgische transitie.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft de Brusselse Gewestregering in 2016 een gewestelijk circulaire-economieplan (GPCE) met 111 maatregelen vastgesteld,

waarin een strategie wordt uiteengezet om tegen 2025 de overgang te maken van een lineaire naar een circulaire economie. Het GPCE stelt een tienjarig uitvoeringskader vast om de Brusselse economie te laten evolueren naar een circulair model. Om ervoor te zorgen dat het GPCE up-to-date en relevant blijft, wordt het om de 18 maanden herzien. Vanaf april 2022 wordt het GPCE opgenomen in de gewestelijke strategie voor de economische transitie. Het opgenomen actieplan wordt om de twee jaar herzien en aangepast. De Renolution-strategie⁴ is aanvullend gericht op een transformatie van het Brusselse bouwmodel naar een circulair model.

In Wallonië werd, voortbouwend op het in 2018 aangenomen *Plan wallon des déchets-ressources*, een gewestelijke strategie voor de circulaire economie gelanceerd op 21 januari 2020, Circular Wallonia. Deze strategie gebruikte een participatief proces om de transitie naar een circulaire economie systemisch te benaderen. De Circular Wallonia-strategie werd aangenomen op 4 februari 2021 en heeft tien ambities als leidraad. De strategie identificeert zes prioritaire waardeketens: constructie en gebouwen; kunststoffen; metallurgie (met inbegrip van zeldzame/kritieke metalen en batterijen); water; textiel; en de voedingsindustrie en voedselsystemen. In 2022 begon Wallonië met de uitvoeringsfase van zijn Circular Wallonia-strategie door prioriteit te geven aan acties en maatregelen binnen de zes prioritaire waardeketens.

In Vlaanderen werd de “Visie 2050”-strategie in 2016 goedgekeurd. Visie 2050 selecteert zeven transitie die Vlaanderen tegen 2050 moet bereiken, en de circulaire economie is één van deze zeven transitie. Om de circulaire economie te ontwikkelen, keurde de Vlaamse regering eind februari 2017 een startdocument goed, *Transitie Circulaire Economie*. Dit startdocument focuste op de circulaire stad, circulair aankopen en circulaire ondernemingen. Om circulaire overheidsopdrachten te bevorderen lanceerde de Vlaamse overheid ook een “green deal”. Het Vlaamse regeerakkoord 2019-2024⁵ en verschillende beleidsdocumenten bevestigen het belang van de transitie naar een circulaire economie om: i) de Vlaamse economie toekomstbestendig te maken; ii) beter te voldoen aan de grondstoffen- en waterbehoeften; en iii) sociaal welzijn te maximaliseren en tegelijkertijd de ecologische voetafdruk van de samenleving te verkleinen. Vlaanderen heeft de ambitie om te evolueren naar een circulaire economie. Het Vlaams Energie- en Klimaatplan⁶ bevat een doelstelling

² Eurostat, [Resource productivity](#).

³ [Stakeholdersplatform voor de circulaire economie](#).

⁴ <https://renolution.brussels/nl>

⁵ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/regeerakkoord-van-de-vlaamse-regering-2019-2024>

⁶ <https://energiesparen.be/vlaams-energie-en-klimaatplan-2021-2030>

om de materiële voetafdruk van Vlaanderen tegen 2030 met 30% te verminderen en de uitstoot van broeikasgassen tegen 2030 drastisch te beperken. Om de overgang naar een circulaire economie te versnellen, is in 2017 het publiek-private partnerschap Circulair Vlaanderen opgericht, in samenwerking met partners uit de industrie, kennisinstellingen, overheidsdiensten, financiële instellingen, lokale overheden en het maatschappelijk middenveld⁷.

Een ander Vlaams beleidsinitiatief gericht op afval en de circulaire economie is het uitvoeringsplan 2016-2022 voor huishoudelijk afval en vergelijkbaar industrieel afval, dat afvalreductiedoelstellingen voor verschillende afvalstromen bevat, evenals streefdoelen voor het hergebruik van bepaalde materialen. Het uitvoeringsplan bevat ook maatregelen op het gebied van textiel (gescheiden inzameling en vermindering van stortplaatsafval). Er wordt momenteel een nieuw plan ontwikkeld. In april 2021 werd ook het actieplan 'Voedselverlies en biomassa(rest)stromen circulair 2021-2025' goedgekeurd. Dit actieplan zal het voorkomen, gescheiden inzamelen en recyclen van voedselverlies en biomassa-residuen aanmoedigen om zo kosten en hulpbronnengebruik te beperken. Het plan biedt een kader voor de overheid en belanghebbenden om de kringloop van voedselverlies en biomassa(rest)stromen te sluiten en de Vlaamse en Europese doelstellingen te bereiken in de periode 2021-2025. Daarnaast bevat een nieuw actieplan 2020-2025 voor kunststoffen 33 acties om de circulariteit in de kunststoffeneconomie te verhogen op vier gebieden: i) de preventie van plastic zwerfvuil, waaronder een geïntegreerd actieplan inzake zwerfvuil op zee; ii) een verminderd en efficiënt gebruik van kunststoffen, met een focus op ecologisch ontwerp; iii) de totstandbrenging van een duurzame recyclagemarkt; iv) het bevorderen van kunststoffen als een volwaardige secundaire grondstof. Vlaanderen heeft ook een beleidsprogramma opgezet met de naam "Materiaalbewust bouwen in kringlopen". Dit programma stimuleert samenwerking tussen de overheid en de bouwsector om te zorgen voor een duurzaam beheer van materialen in de bouwsector. Het richt zich op vijf thema's, en de inspanningen worden gebundeld in actieprogramma's die twee jaar duren en waarvan het eerste in 2016 werd afgerond. Momenteel loopt het derde actieprogramma.

Wat betreft hervormingen in verband met het Belgische herstel- en veerkrachtplan, moet het relanceplan van de Vlaamse regering, "Vlaamse Veerkracht"⁸, een versnelde transitie naar een maximale circulaire economie

ondersteunen. Op basis van dit relanceplan zullen op Europees niveau middelen ter beschikking worden gesteld om de circulaire transitie te ondersteunen. In het kader van het federale investeringsplan "Belgium Builds Back Circular" zal van 2022 tot 2026 28,97 miljoen EUR worden geïnvesteerd om bij bedrijven en onderzoeksinstituten onderzoek en ontwikkeling rond de volgende drie pijlers te stimuleren: ecologisch ontwerp, vervanging van zorgwekkende stoffen en bewustmaking en voorlichting aan kleine en middelgrote ondernemingen over de circulaire economie.

Over het algemeen heeft België vooruitgang geboekt bij het versterken van zijn beleidskader voor de circulaire economie.

Veel LIFE-projecten in België bevorderen de circulaire economie. Zo ondersteunt het LIFE-project FarBioty de circulaire⁹ economie in de vervoersector, terwijl het LIFE-project Green Valleys¹⁰ de circulaire economie verbindt met het behoud van natuurlijke habitats en biodiversiteit. Het geïntegreerde LIFE-project Cmartlife zet in op het sluiten van materiaalkringlopen, met een sterke focus op kunststoffen, om zo restafval verder te verminderen en een zwerfvuulvrij milieu te bekomen¹¹.

Eco-innovatie

Een succesvolle transitie naar een circulaire economie vereist sociale en technologische innovatie. Het volledige potentieel van de circulaire economie kan namelijk pas worden bereikt als deze in alle waardeketens wordt toegepast. Eco-innovatie is een belangrijke factor om een circulaire economie mogelijk te maken. Nieuwe benaderingen van productontwerp en nieuwe bedrijfsmodellen kunnen helpen om systemische innovaties te ontwikkelen op het gebied van circulariteit en zo nieuwe zakelijke kansen te creëren.

Na een sterke daling van de Belgische eco-innovatieprestaties tussen 2013 en 2015 is het niet gelukt om de eerdere prestatieniveaus te herstellen. België staat nu op de 16e plaats tussen de EU-landen op het Eco-Innovation Scoreboard 2021, en behaalt slechts gemiddelde eco-innovatieprestaties. België heeft een score die het EU-gemiddelde benadert wat betreft de resultaten voor input, activiteiten, output en hulpbronnenefficiëntie op het gebied van eco-innovatie. Uit de sociaaleconomische indicatoren van het land blijkt echter dat België een van de laagste scores van alle lidstaten heeft wat betreft sociaaleconomische resultaten van eco-innovatie. Met een gemiddelde score van 36 liep België in 2019 achter op andere EU-landen

⁷ <https://vlaanderen-circulair.be/nl>

⁸ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/relanceplan-vlaamse-regering-vlaamse-veerkracht>

⁹ <https://www.life-farbioty.eu/>

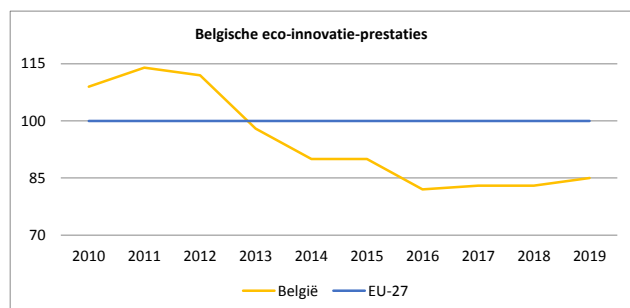
¹⁰ <https://www.natuurpunt.be/pagina/inleiding-life-green-valleys>

¹¹ <https://ovam.vlaanderen.be/cmartilife>

voor sociaaleconomische resultaten (bv. uitvoer van producten uit eco-industrieën, tewerkstelling in de circulaire economie), en het liep relatief ver achter op de gemiddelde EU-score van 100. Er zijn opmerkelijke gewestelijke initiatieven op het gebied van de circulaire economie in België¹².

België staat op de 19e plaats in de EU-27 voor inkomsten uit eco-industrieën. Deze inkomsten vertegenwoordigen 1,87 % van de totale inkomsten van alle bedrijven (het EU-gemiddelde is 2,22 %). De belangrijkste stimulansen van eco-innovatie in België zijn onder andere: i) de integratie van doelstellingen op het gebied van eco-innovatie en duurzaamheid in het industriële en economische beleid; ii) de groeiende vraag naar groene technologie en producten, en naar lokale markten voor recycling; iii) het goed presterende onderwijssysteem van het land en iv) de aanwezigheid van ondersteunende instellingen. Niettemin wordt eco-innovatie in België gehinderd door: i) moeilijkheden als gevolg van de intergewestelijke coördinatie; ii) een gebrek aan competentie op het gebied van eco-innovatie en circulaire economie bij kleine en middelgrote ondernemingen en iii) een beperkte controle over productontwerp voor de meeste producten die op de markt komen.

Figuur 3: Prestaties op het gebied van eco-innovatie, 2010-2019¹³

Groene overheidsopdrachten

Overheidsopdrachten vormen een belangrijk aandeel van de Europese consumptie, waarbij de koopkracht van de overheid ongeveer 14 % van het bbp van de EU vertegenwoordigt. Overheidsopdrachten kunnen helpen om de vraag naar duurzame producten te stimuleren die voldoen aan normen voor repareerbaarheid en recycleerbaarheid. Momenteel is rapportage om de

toepassing van groene overheidsopdrachten te monitoren vrijwillig.

België heeft sinds 2014 een uitvoerige strategie voor duurzame overheidsopdrachten (DOO) voor de federale overheidsdepartementen, met een combinatie van groene en sociale aspecten. Tegen 2022 wordt een herziening van deze strategie aangekondigd. Er zijn specifieke DOO-regels aangenomen voor hout (2005), voertuigen (2009, 2010 en 2022) en energie-efficiëntie (2013), waarbij specifieke wetgevings- en beleidsdocumenten zijn opgesteld voor de drie gewesten en op federaal niveau.

Vlaanderen en de federale overheid hebben criteria voor groene overheidsopdrachten ontwikkeld op basis van initiatieven van verschillende departementen. In de meeste gevallen vormen de Europese criteria voor groene overheidsopdrachten het vertrekpunt voor het debat op nationaal niveau met de belanghebbenden. Tot op heden zijn voor ongeveer 70 product- en dienstengroepen federale criteria voor groene overheidsopdrachten/duurzaamheidscriteria ontwikkeld.

Het Vlaamse Gewest integreerde verantwoorde overheidsopdrachten in de algemene strategie voor aanbestedingen van de Vlaamse overheid. De strategie dringt er bij aanbestedende instanties op aan om bij elke opdracht de mogelijkheden voor duurzaamheid te evalueren.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest hanteert een kader met drie niveaus: ontwikkeling van referenties, bijvoorbeeld voor schone voertuigen en schone bouw- en renovatiewerkzaamheden; voorlichting geven, opleidingsactiviteiten ontplooiën en advies verlenen via een helpdesk; vaststelling van een verplicht kader voor de overheidsinstellingen die afhankelijk zijn van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Op 4 februari 2021 keurde Wallonië zijn eerste strategie voor de circulaire economie goed. Hierin worden overheidsopdrachten geïdentificeerd als een hefboom om de Waalse transitie naar een circulaire economie op gang te brengen. Wallonië stelt zich verschillende ambities tegen 2025, zoals:

- 50 % van de relevante overheidsopdrachten moet principes van de circulaire economie of circulaire criteria in acht nemen.
- 75 % van de overheidsopdrachten voor informatie- en communicatietechnologie (ICT) moet circulair en ethisch zijn.

¹² Europese Commissie – [Landverslag Europees Semester 2020](#) – blz. 70 (SWD 2020/500 final).

¹³ Europese Commissie - directoraat-generaal Milieu (DG Milieu), waarnemingspost voor eco-innovatie, [Eco-innovatie-index](#).

- Alle openbare sloop-/deconstructiecontracten en gesubsidieerde contracten moeten een materiaalinventaris en selectieve deconstructie omvatten.
- In alle overheidsopdrachten voor werken, en in toenemende mate voor werken gesubsidieerd door het Waalse Gewest, zullen materialen voor hergebruik worden toegepast.

EU-milieukeur en het milieubeheer- en milieuauditsysteem (EMAS)

Het aantal EU-milieukeurproducten en EMAS-geregistreerde¹⁴ organisaties in een bepaald land geeft een indicatie van de mate waarin de particuliere sector en nationale belanghebbenden in dat land actief betrokken zijn bij de transitie naar een circulaire economie. Het toont ook aan hoe betrokken overheidsinstanties zijn bij het ondersteunen van instrumenten gericht op het bevorderen van de circulaire economie.

In september 2021 waren er in België 5 582 producten en 54 licenties geregistreerd bij de EU-milieukeurregeling, op een totaal van 83 590 producten en 2 057 licenties¹⁵. Bovendien staan er momenteel 55 Belgische organisaties met 744 geografische locaties ingeschreven in het EMAS, het milieubeheer- en milieuauditsysteem van de Europese Commissie¹⁶. Sinds het laatste verslag in 2019 telt België 3 525 nieuwe registraties van EU-milieukeurproducten, en 5 nieuwe licenties. Voor het EMAS telde België in 2020 vijf registraties minder dan in 2019.

Afvalbeheer

De omzetting van afval in een hulpbron vereist:

- het volledig omzetten van de EU-afvalwetgeving, inclusief de afvalhiërarchie; het gescheiden inzamelen van afval; het realiseren van de doelstellingen met betrekking tot het voorkomen van afvalstromen naar stortplaatsen enz.;
- het verminderen van de geproduceerde hoeveelheid afval per hoofd van de bevolking in absolute termen;
- het beperken van de terugwinning van energie tot niet-recycleerbare materialen en de geleidelijke stopzetting van het storten van recyclebaar of terugwinbaar afval.

¹⁴ EMAS is het milieubeheer- en auditsysteem van de Europese Commissie, een programma om organisaties aan te moedigen zich op milieugebied duurzamer te gedragen.

¹⁵ Europese Commissie, [Ecolabel Facts and Figures](#).

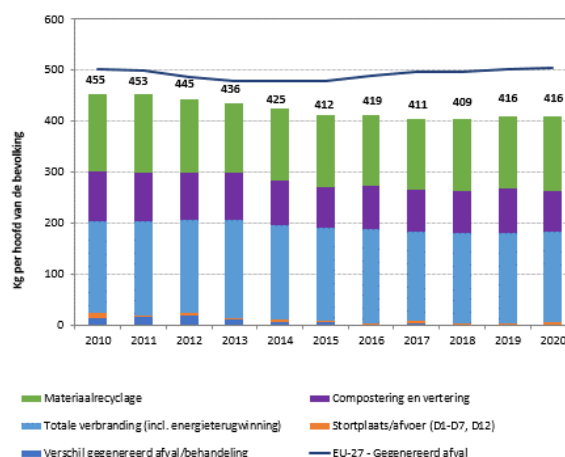
¹⁶ In mei 2018. Europese Commissie, [Milieubeheer- en auditsysteem](#).

Dit deel focust op het beheer van stedelijk afval¹⁷ waarvoor in het EU-recht bindende streefdoelen voor recycling zijn vastgesteld.

Zo lang mogelijk voorkomen dat producten en materialen afval worden, is de meest efficiënte manier om hulpbronnenefficiëntie te verbeteren en de milieupact van afval te verminderen. Afvalpreventie en hergebruik zijn de meest geprefereerde opties en staan daarom bovenaan in de afvalhiërarchie. De geproduceerde hoeveelheid stedelijk afval is een goede indicator voor de effectiviteit van afvalpreventie maatregelen.

Na een neerwaartse trend is de geproduceerde hoeveelheid stedelijk afval¹⁸ in België de laatste jaren weer toegenomen (figuur 4). In 2020 werd 416 kg/jaar/inwoner geproduceerd¹⁹. Dit was nog steeds lager dan het EU-gemiddelde (505 kg/jaar/inwoner). In 2020 bedroeg de afvalproductie ongeveer 476 kg/jaar²⁰ in Vlaanderen, ongeveer 448 kg/jaar/inwoner in Wallonië (2020)²¹ en ongeveer 700 kg/jaar²² in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Figuur 4: Stedelijk afval in België, uitgesplitst naar verweringsmethode, 2010-2020²³

¹⁷ Stedelijk afval bestaat uit gemengd afval en gescheiden ingezameld afval van huishoudens en van andere bronnen van stedelijk afval met een vergelijkbare aard en samenstelling als huishoudelijk afval. Dit heeft geen gevolgen voor de toewijzing van verantwoordelijkheden voor afvalbeheer tussen publieke en private sectoren.

¹⁸ Stedelijk afval bestaat uit afval dat door of namens stedelijke/gemeentelijke overheden of rechtstreeks door de particuliere sector (bedrijven of particuliere instellingen zonder winstoogmerk) en dus niet namens steden of gemeenten wordt ingezameld.

¹⁹ [Eurostat, 2021](#)

²⁰ <https://ovam.vlaanderen.be/cijfers-huishoudelijk-afval-en-gelijkaardig-bedrijfsafval>

²¹ [State of Environment report – Wallonia 2017](#) blz. 101.

²² [Hulpbronnen- en afvalbeheerplan, 2018](#), blz. 15.

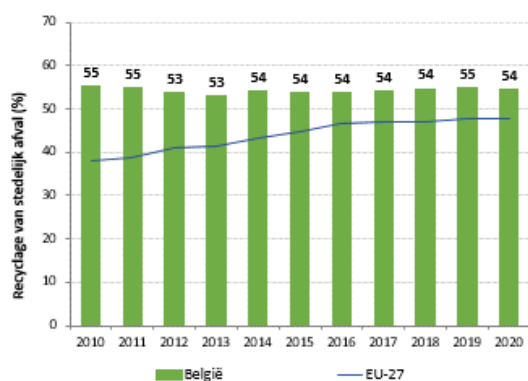
²³ Eurostat, [Municipal waste by waste operation](#), april 2022.

Figuur 4 toont ook stedelijk afval per verwerkingstype, in kg per hoofd van de bevolking. De situatie verschilt per gewest, maar efficiënt afvalbeheer blijft een grote uitdaging voor België, en in het bijzonder voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Alle drie de Belgische gewesten beschikken al over een systeem waarmee belasting over het verbrande afval wordt geheven. Ook bevorderen ze alle drie warmteterugwinning uit afvalverbranding. Er zou verdere vooruitgang kunnen worden geboekt door nieuwe economische instrumenten in te voeren om afval te voorkomen, door: i) de verbranding van herbruikbaar of recyclebaar afval te vermijden – met name in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest; en ii) hergebruik en recycling van afval economisch aantrekkelijker te maken.

In het algemeen presteert België echter goed op het gebied van afvalproductie en -beheer. Dit blijkt uit de indicator voor recycling en circulair materiaalgebruik in combinatie met de afvalproductie per hoofd van de bevolking in het land, die onder het EU-gemiddelde ligt.

Figuur 5: Recyclingpercentage van stedelijk afval, 2010-2020²⁴

België is een van de best presterende EU-lidstaten op het gebied van afvalbeheer, met een recyclingpercentage van 54,7 % voor stedelijk afval in 2019 (EU-gemiddelde 47,7 %), waarvan 21 % werd gecomposteerd. Dit betekent dat België de EU-doelstelling voor 2020 om 50 % van het stedelijk afval te recyclen al heeft gehaald. Er zijn echter verschillen tussen de gewesten in de percentages voor gescheiden inzameling (d.w.z. het percentage gescheiden ingezamelde afvalstromen om recycling te vereenvoudigen). Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest had in 2017 een gescheiden inzamelingspercentage van slechts 37 %, veel slechter dan Vlaanderen en Wallonië, die beide een gescheiden inzamelingspercentage hadden van 70 %. Dit kan worden toegeschreven aan de specificiteit van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, dat enkel een stedelijk

gebied is, waar sorteren vaak complexer is dan in landelijke gebieden. Het Hulpbronnen- en afvalbeheerplan voorziet in maatregelen die de resultaten moeten verbeteren ondanks de complexe situatie²⁵. België, en met name Vlaanderen, hebben zich de afgelopen tien tot vijftien jaar gefocust op de gescheiden inzameling van afval en afvalrecyclage. De markt voor gerecycleerde producten is echter nog steeds beperkt. Deze markt moet groeien om economische kansen te bieden voor producten die gescheiden worden ingezameld en gerecycleerd. Daarnaast ondervinden gerecycleerde producten en secundaire gerecycleerde materialen concurrentie van niet-gerecycleerde materialen en primaire grondstoffen. Een recente trend is dat complexere producten op de markt worden gebracht, waardoor het moeilijker wordt om ze te repareren, demonteren of recyclen. Er is ook te weinig transparantie over de inhoud van producten, waardoor recycling wordt bemoeilijkt.

België zal verdere inspanningen moeten leveren om de ambitieuzere recycledoelstellingen te halen voor de periode tot 2035²⁶, met name de daarmee samenhangende doelstelling om de verbranding van stedelijk afval te verminderen, die sinds 2017 op hetzelfde niveau is gebleven (42,8 %).

Vanwege de lage niveaus van gescheiden inzameling heeft België slechts één mechanische biologische scheidingsinstallatie in gebruik. Zowel Vlaanderen als Wallonië melden dat ongeveer 70 % van hun stedelijk afval gescheiden wordt ingezameld²⁷, terwijl het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meldt dat het ongeveer 37 % gescheiden inzamelt²⁸. In een poging om het recyclingpercentage te verhogen breidde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in 2017 de gescheiden inzameling uit met de vrijwillige gescheiden inzameling van keukenafval. Bovendien hebben de drie gewesten een verbod ingesteld op het gebruik van lichtgewicht plastic tassen. In 2019 had België het hoogste recyclingpercentage voor verpakkingen in Europa (84,2 % volgens Eurostat), ruim boven het EU-gemiddelde (64,8 %)²⁹.

²⁵ Europese Commissie, [Landenrapport Europees Semester 2020](#), blz. 69. De volgende benchmark van ACR+ bevestigt deze hypothese: https://document.environnement.brussels/opac_css/elecfile/RAP_2020_BenchmarkACR.pdf
https://app.bruxellesenvironnement.be/multimedia/ZeroWasteFastForward_Colloque-11022020.pdf

(slide 189, bron: ACR+)

²⁶ Richtlijn (EU) 2018/851, Richtlijn (EU) 2018/852, Richtlijn (EU) 2018/850 en Richtlijn (EU) 2018/849.

²⁷ OVAM, 2020, blz. 25. [Vivre la Wallonie nr. 35](#), blz. 15.

²⁸ Hulpbronnen- en afvalbeheerplan

²⁹ Eurostat, 2019.

²⁴ Eurostat, [Recycling rate of municipal waste](#), april 2022.

Uitvoering van het wetgevingspakket afval 2018

Tegen 5 juli 2020 moesten de EU-lidstaten hun nationale wetgeving afstemmen op de wijzigingen die zijn opgenomen in de herziene kaderrichtlijn afvalstoffen, de richtlijn betreffende verpakking en verpakkingsafval en de richtlijn betreffende het storten van afvalstoffen³⁰. België had dit in juli 2021 nog steeds niet gedaan voor de richtlijn betreffende het storten van afvalstoffen en de kaderrichtlijn afvalstoffen. De Commissie heeft daarom een met redenen omkleed advies gestuurd waarin België werd aangespoord om de nieuwe EU-regels inzake afvalstoffen volledig om te zetten in nationale wetgeving. Uiteindelijk heeft België de Commissie in kennis gesteld van de omzetting in nationaal recht van de richtlijn betreffende verpakking en verpakkingsafval. De Commissie beoordeelt momenteel de conformiteit van deze omzetting. Programma's voor het beheer en de preventie van afval zijn van cruciaal belang voor de volledige uitvoering van de EU-afvalwetgeving. Deze plannen en programma's omvatten belangrijke bepalingen en investeringen om de naleving van bestaande en nieuwe wettelijke vereisten te verzekeren (bv. inzake afvalpreventie); de gescheiden inzameling voor een aantal specifieke afvalstromen; recyclagedoelstellingen; en doelstellingen inzake het storten van afval). België moest uiterlijk op 5 juli 2020 herziene plannen indienen voor afvalbeheer en -preventie.

Het meest recente plan voor het beheer van hulpbronnen en afval (Hulpbronnen- en afvalbeheerplan - RWMP) werd op 15 november 2018 goedgekeurd door de regering van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het RWMP behandelt de kwestie van een sobere en verantwoordelijke consumptie stroomopwaarts, evenals het klassieke beheer van afvalstoffen stroomafwaarts, inclusief nieuwe praktijken voor een samenwerkingseconomie en een deelcultuur op intermediair niveau. De algemene doelstellingen van het RWMP zijn driedig:

- de transformatie naar duurzamere en meer circulaire consumptiepraktijken verankeren;
- het behoud en de terugwinning van materialen maximaliseren, indien mogelijk lokaal;

- de aanbodzijde van de economie vormen om ze circulair te maken³¹.

Het wordt beoordeeld door de diensten van de Commissie. De herziening van afvalbeheerplannen voor Vlaanderen is nog steeds lopende. België heeft het bijgewerkte afvalbeheerplan voor Wallonië nog niet bekendgemaakt aan de Commissie.

Prioritaire acties voor 2022

- Afstappen van de verbranding van herbruikbaar en recycleerbaar afval, ook via economische instrumenten.
- Ervoor zorgen dat de gewestelijke afvalbeheerplannen overeenstemmen met de herziene kaderrichtlijn afvalstoffen.

³⁰ De Richtlijnen [\(EU\) 2018/851](#), [\(EU\) 2018/852](#), [\(EU\) 2018/850](#) en [\(EU\) 2018/849](#) wijzigen de eerdere afvalwetgeving en bevatten ambitieuzere recyclagedoelstellingen voor de periode tot 2035.

³¹ Website Leefmilieu Brussel: <https://leefmilieu.brussels/themas/afval-grondstof/strategie-en-acties-van-het-gewest/hulpbronnen-en-afvalbeheerplan>

2. Biodiversiteit en natuurlijk kapitaal

De EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030 die in mei 2020 is aangenomen heeft tot doel om de biodiversiteit in de EU op weg te zetten naar duurzaam herstel. De strategie omvat nieuwe doelstellingen en bestuursmechanismen die moeten leiden tot gezonde en veerkrachtige ecosystemen.

In de strategie worden met name ambitieuze doelstellingen vooropgesteld om:

- i) minimaal 30 % van het landoppervlak van de EU en 30 % van het zeegebied van de EU wettelijk te beschermen, en ecologische corridors te integreren als onderdeel van een echt trans-Europees natuurnetwerk;
- ii) ten minste een derde van de beschermde gebieden in de EU strikt te beschermen, met inbegrip van alle resterende oerbossen in de EU;
- iii) alle beschermde gebieden doeltreffend te beheren door duidelijke instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen op te stellen en alle gebieden in het netwerk op gepaste wijze te monitoren.

De strategie omvat ook een EU-plan voor het herstel van de natuur – een reeks concrete toezeggingen en acties om de aangetaste ecosystemen in de EU te herstellen tegen 2030, en om deze duurzaam te beheren, zodat de belangrijkste oorzaken van biodiversiteitsverlies worden aangepakt.

De vogel- en habitatrictlijnen zijn belangrijke wetgevingsinstrumenten om de doelstellingen van de strategie te bereiken, en ze vormen de hoeksteen van de Europese wetgeving die gericht is op het behoud van de fauna in de EU³².

De Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu is samengesteld uit de milieuministers van: i) de federale regering; ii) de drie gewesten (Vlaanderen, het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië); en iii) de drie taalgemeenschappen (Vlaamse, Franstalige en Duitstalige). In november 2013 heeft de Interministeriële Conferentie de nationale biodiversiteitsstrategie bijgewerkt (oorspronkelijk aangenomen in 2006). Deze nationale strategie geeft een overzicht van de verantwoordelijkheden van de verschillende Belgische regeringen met het oog op het nakomen van de verbintenissen die op Europees en internationaal niveau zijn aangegaan. De nationale strategie is ook gericht op het identificeren van prioritaire milieubeleidsterreinen, langetermijndoelstellingen tot 2020 en de Belgische visie voor het milieu tegen 2050.

³² De Natuurherstelwet zou deze richtlijnen moeten versterken, in overeenstemming met de nieuwe biodiversiteitsstrategie van de EU.

De visie en algemene doelstelling van de strategie liggen in lijn met het strategische EU-plan voor het Verdrag inzake biologische diversiteit en de eigen biodiversiteitsstrategie van de EU voor 2020. De langetermijndoelstelling voor natuur en biodiversiteit waarnaar wordt verwezen in de Belgische nationale strategie heeft betrekking op het oprichten van beschermde gebieden: het is de bedoeling dat 17 % van het Belgische landoppervlak en 10 % van de mariene wateren zal bestaan uit nationale beschermde gebieden en Natura 2000-gebieden. De nationale strategie stelt ook als doel om ten minste 15 % van de aangetaste ecosystemen te herstellen.

Natuurbescherming en -herstel

Natura 2000³³, het grootste gecoördineerde netwerk van beschermde gebieden ter wereld, is het belangrijkste instrument om de doelstellingen van de vogel- en habitatrictlijnen te bereiken. Deze doelstellingen zijn: i) het verzekeren van de langetermijnbescherming, het behoud en het voortbestaan van de meest waardevolle en bedreigde Europese soorten en habitats; en ii) de gunstige staat van instandhouding van deze soorten en habitats te behouden en te herstellen. Belangrijke mijlpalen om de doelstellingen van de vogel- en habitatrictlijnen te verwezenlijken zijn: i) een samenhangend Natura 2000-netwerk opzetten; ii) gebieden van communautair belang aanwijzen als habitatgebieden³⁴ en iii) gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen vaststellen voor alle Natura 2000-gebieden.

Het opzetten van een samenhangend netwerk van Natura 2000-gebieden

De uitvoering van de vogel- en habitatrictlijnen van de EU en het opzetten van het Natura 2000-netwerk zijn gewestelijke bevoegdheden in België, gedeeld tussen

³³ Natura 2000 omvat zowel gebieden van communautair belang, die zijn aangewezen in het kader van de habitatrictlijn, als speciale beschermingszones uit hoofde van de vogelrichtlijn; cijfers van dekking en niet-dekking komen niet op 100 % uit omdat sommige gebieden van communautair belang en speciale beschermingszones elkaar overlappen. Een "habitatgebied" is een door de lidstaten aangewezen gebied van communautair belang.

³⁴ Gebieden van communautair belang worden aangewezen uit hoofde van de habitatrictlijn, terwijl speciale beschermingszones uit hoofde van de vogelrichtlijn worden aangewezen; cijfers van dekking en niet-dekking komen niet op 100 % uit omdat sommige gebieden van communautair belang en speciale beschermingszones elkaar overlappen. Een "habitatgebied" is een door de lidstaten aangewezen gebied van communautair belang.

Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het Natura 2000-netwerk in Belgische mariene wateren is een federale bevoegdheid.

België telt 59 typen habitats³⁵ en 86 soorten³⁶ die onder de habitatrichtlijn vallen. Het land herbergt ook broedpopulaties van 188 vogeltaxa, waarvan er 83 zijn opgenomen in bijlage I bij de vogelrichtlijn³⁷.

In januari 2022 vormden Natura 2000-gebieden 12,7 % van het Belgische landoppervlak (EU-gemiddelde 18,5 %), waarbij speciale beschermingszones uit hoofde van de vogelrichtlijn 10,4 % van het grondgebied innamen (EU-gemiddelde 12,8 %) en habitatgebieden uit hoofde van de habitatrichtlijn 10,7 % van het grondgebied innamen (EU-gemiddelde 14,2 %).

Natura 2000-gebieden bestrijken 1 317 km² (38 % van het Belgische mariene oppervlak) van de Noordzee, een combinatie van 2 habitatgebieden (die 1 178 km² of 34 % van de mariene wateren bestrijken) en 3 speciale beschermingszones (die 316 km² of 9 % van de mariene wateren bestrijken).

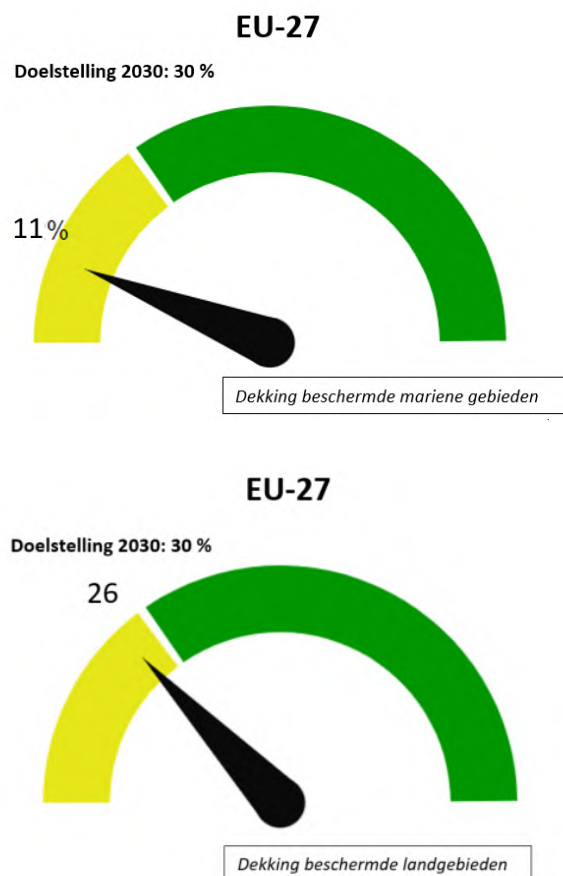
Als rekening wordt gehouden met zowel de Natura 2000-gebieden als de andere nationaal aangewezen beschermde gebieden, is in België 14,6 % van het landoppervlak wettelijk beschermd (26,4 % van het oppervlak in de EU-27) en 36,8 % van de mariene wateren (10,7 % van het oppervlak in de EU-27)³⁸.

De beoordeling door de EU over de toereikendheid van het netwerk van habitatgebieden is de afgelopen 5 jaar niet bijgewerkt. Daarom zijn de gepubliceerde gegevens op EU-niveau over de toereikendheid van het netwerk niet actueel. Gezien de belangrijke bijwerkingen van de Natura 2000-standaardgegevensformulieren door de Belgische autoriteiten in deze periode, is de kans groot dat de resterende tekortkomingen van het Belgische Natura 2000-netwerk inmiddels grotendeels zijn verholpen. Sinds de herindeling van het gebied van communautair belang “Vlakte van de Raan”, kan ook worden verondersteld dat het mariene deel van het netwerk van gebieden onder de habitatrichtlijn toereikend is.

België draagt minder bij aan de doelstelling van territoriale beschermde gebieden dan het EU-

gemiddelde. Wat betreft de beschermde mariene wateren scoort België echter boven de EU-doelstelling van 30 %. Er zijn dus nog meer inspanningen nodig met betrekking tot beschermde gebieden op het land.

Figuur 6: Dekking van beschermde mariene en landgebieden in de EU-27, 2021³⁹

³⁵ EEA, [Artikel 17 dashboard](#), bijlage I totaal, 2019.

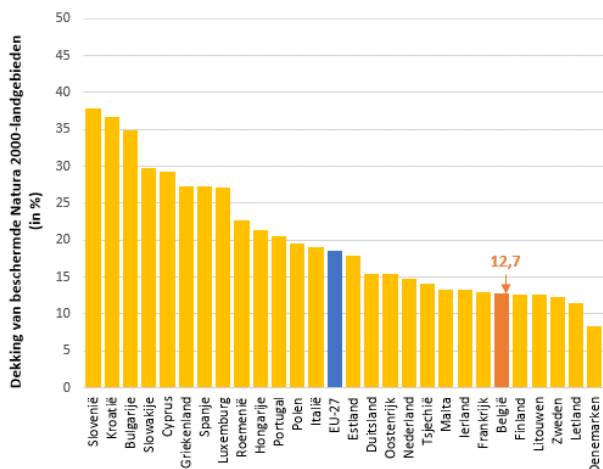
³⁶ EEA, Artikel 17 dashboard, bijlage II + bijlage IV met uitsluiting van deze in bijlage II + bijlage V met uitsluiting van deze in bijlage II, 2019. Deze telling houdt enkel rekening met soorten en habitats waarvoor een beoordeling van de staat van instandhouding werd gevraagd.

³⁷ EEA, [Artikel 12-dashboards](#), bijlage I, 2020. Deze telling houdt enkel rekening met vogeltaxa waarvoor informatie werd gevraagd.

³⁸ Europees Milieuagentschap (EEA), [Beschermde gebieden](#), percentage beschermd landoppervlak (2021) en percentage beschermde mariene wateren (2019), maart 2022.

³⁹ [EU Biodiversity Strategy Dashboard](#), indicatoren A1.1.1 en A1.2.1, februari 2022.

Figuur 7: Dekking van beschermde Natura 2000-landgebieden, 2021⁴⁰

Aanwijzing van habitatgebieden en vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen

Alle Belgische Natura 2000-gebieden die in het kader van de EU-habitatrichtlijn worden voorgesteld, zijn aangewezen als habitatgebieden.

Zowel Wallonië als Vlaanderen hebben gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor hun netwerk van gebieden.

Voor Vlaanderen zijn deze doelstellingen onderverdeeld in gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen voor alle habitatgebieden en speciale beschermingszones. Voor de resterende speciale beschermingszones bestaan er momenteel dus nog geen gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen. Daarnaast lijkt het erop dat Vlaanderen geen gewestelijke of gebiedsspecifieke doelstellingen heeft vastgesteld voor trekvogelsoorten die niet op de lijst in bijlage I bij de vogelrichtlijn zijn opgenomen, ondanks het EU-belang van bepaalde trekvogelpopulaties in het gewest. In 2020 werd een soortenbeschermingsprogramma aangenomen met een focus op de grutto en de wulp (*Numenius arquata*) om de instandhoudingsstatus van deze soortengroep te verbeteren. Dit programma bevat specifieke instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen voor beide focusgroepen.

Op Waals niveau wordt nog steeds gewerkt aan de onderverdeling in gebiedsspecifieke doelstellingen van de gewestelijke instandhoudingsdoelstellingen voor habitats en soorten. In afwachting daarvan richten de minimale

instandhoudingsdoelstellingen per gebied zich op het handhaven van wat in de habitatgebieden is opgenomen wat betreft habitats en soorten van communautair belang.

De vaststelling van instandhoudingsmaatregelen voor de Natura 2000-gebieden in Vlaanderen en Wallonië staat nog in de steigers. Hoewel Vlaanderen algemene beheerplannen op gebiedsniveau heeft waarin prioritaire maatregelen worden geïdentificeerd voor de verbetering van de staat van instandhouding, zijn tot nu toe enkel specifiekere beheeracties opgesteld voor de delen van het netwerk die eigendom zijn van de overheid of ngo's. Er zijn wel verschillende projecten lopende, of projecten die worden opgezet, om de vastgestelde prioritaire maatregelen ter plaatse uit te voeren, maar de overblijvende werkzaamheden houden voornamelijk verband met het vaststellen van de instandhoudingsmaatregelen voor private Natura 2000-terreinen. Hoewel de specifieke beheeracties voor private terreinen waarvoor in het verleden een natuurbeheerplan is goedgekeurd naar verwachting tegen eind 2023 klaar zullen zijn, is deze vertraging juridisch problematisch omdat Vlaanderen momenteel geen effectieve wettelijke bepalingen heeft om achteruitgang op gebiedsniveau te voorkomen, behalve wat betreft de effectieve uitvoering van artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn, dat is gebaseerd op specifieke richtsnoeren en instrumenten (gedeeltelijk beschikbaar, gedeeltelijk in ontwikkeling). Het probleem van stikstofafzetting die gevolgen heeft voor natuurgebieden en ecosystemen wordt aangepakt door een aangescherpt vergunningsbeleid en de versterking van natuurherstelprojecten in het kader van een brede programmatische aanpak (die in de nabije toekomst volledig moet zijn uitgewerkt en formeel moet worden aangenomen).

Wallonië daarentegen heeft een zeer doeltreffende regeling om achteruitgang op gebiedsniveau te voorkomen, en dit is van toepassing op alle individuele stukken land van het Natura 2000-netwerk, ongeacht hun eigendomsstatus. Deze regeling is gebaseerd op een combinatie van: i) een wettelijk regime van algemene beperkingen; en ii) perceelspecifieke beperkingen gebaseerd op het huidige terreingebruik en het herstelpotentieel van individuele percelen (de zogenaamde "beheereenheden"). Daarnaast worden momenteel gebiedsspecifieke beheerplannen opgesteld als onderdeel van het lopende geïntegreerde LIFE-project (BNIP)⁴¹.

Er zijn momenteel geen tekortkomingen vastgesteld in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voor de aanwijzing

⁴⁰ Europees Milieuagentschap, [Natura 2000 Barometer](#), februari 2022.

⁴¹ BNIP: [Belgian Life integrated project](#)

van habitatgebieden of instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft gebiedsspecifieke doelstellingen vastgesteld voor alle habitatgebieden, inclusief de beschrijving van algemene instandhoudingsmaatregelen voor de doelhabitats en ecologische eisen voor de doelsoorten. Deze doelstellingen, maatregelen en ecologische eisen worden verder uitgewerkt in meer gedetailleerde beheerplannen voor specifieke deelgebieden binnen het netwerk.

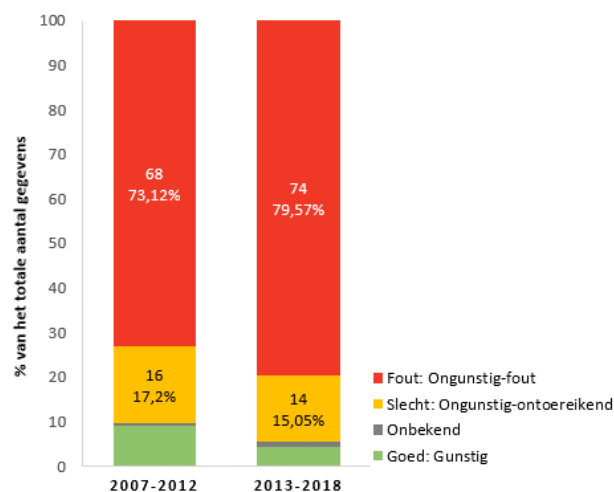
De meest zorgwekkende tekortkoming in het beheer van het Belgische Natura 2000-netwerk is het gebrek aan effectief beheer van de mariene Natura 2000-gebieden. Het mariene gebied Vlake van de Raan is aangewezen en reeds beschermd, maar tot nu toe zijn hiervoor nog geen instandhoudingsdoelstellingen en -maatregelen aangenomen. Voor de Vlaamse Banken zijn gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen vastgesteld. Op basis van de huidige wetenschappelijke kennis zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld voor alle beschermde soorten incl. zeevogels; het is momenteel echter niet mogelijk om gebiedsspecifieke doelstellingen voor de drie speciale beschermingszones op te stellen. In deze gebieden is de algemene doelstelling het behoud van de huidige status en van hun functie als foerageergebied. Voor de Vlaamse Banken en de drie speciale beschermingszones zijn beheerplannen met een verscheidenheid aan maatregelen aangenomen. De bestaande gebieden worden momenteel bijna systematisch beschadigd, door regelmatige bodemtrawlvisserij (ook door niet-Belgische schepen die volgens het gemeenschappelijk visserijbeleid in Belgische wateren mogen vissen). In 2018 verwierp het Europees Parlement een eerste voorstel voor maatregelen om bodemverstorende visserij te beperken via een gezamenlijke aanbeveling op grond van het gemeenschappelijk visserijbeleid. In 2019 startte de federale overheid een nieuwe procedure om tot een nieuw, wetenschappelijk onderbouwd voorstel te komen voor maatregelen om bodemverstorende visserij te beperken. Gezien het uiterst schadelijke karakter ervan moet België ervoor zorgen dat deze praktijken niet worden uitgevoerd in strijd met zowel artikel 6, lid 2, als artikel 6, lid 3, van de habitatrichtlijn. De goedkeuring in 2016 van het koninklijk besluit ter verduidelijking van de procedures voor de uitvoering van Natura 2000 heeft de uitvoering van de artikelen verbeterd, omdat de adequate beoordeling nu verplicht is voor veel activiteiten waaronder zandwinning. Momenteel wordt een herziening uitgevoerd van de wet op het mariene milieu die de naleving verder moet verbeteren.

Vooruitgang in de handhaving of het herstel van een gunstige staat van instandhouding van soorten en habitats

Om de prestaties van de lidstaten te meten, vereisen artikel 17 van de habitatrichtlijn en artikel 12 van de vogelrichtlijn rapportages over de vooruitgang die is geboekt bij het handhaven of herstellen van de gunstige staat van instandhouding voor soorten en habitats.

Volgens een door België ingediend rapport over de staat van instandhouding van habitats en soorten die onder artikel 17 van de habitatrichtlijn voor 2013-2018 vallen, bedraagt het aandeel beoordelingen voor habitats met een goede staat van instandhouding in 2018 4,3 %. Dit is minder dan de 8,6 % die in de vorige rapportageperiode (2007-2012) werd gemeld, maar het verschil kan het gevolg zijn van een betere gegevenskwaliteit in het recentere rapport.

Figuur 8: Beoordelingen van de staat van instandhouding van habitats voor de verslagperiodes 2007-2012 en 2013-2018⁴²

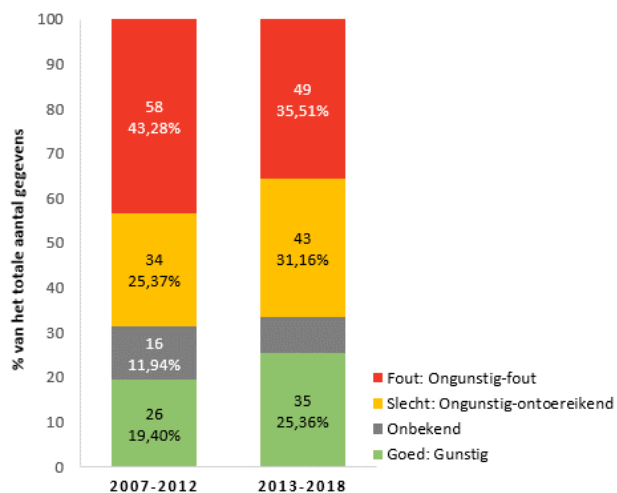

Voor beschermde soorten bedroeg het aandeel van beoordelingen met een goede staat van instandhouding in 2018 25,4 %, meer dan de 19,4 % die in de vorige rapportageperiode (2007-2012) werd gemeld⁴³. Ook hier kan het verschil mogelijk worden verklaard door een verschil in gegevenskwaliteit tussen de twee periodes.

⁴² Europees Milieugentschap, [Conservation status and trends of habitats and species](#), december 2021. Houd er bij het vergelijken van de getoonde cijfers voor 2007-2012 en 2013-2018 rekening mee dat de cijfers ook kunnen worden beïnvloed door wijzigingen in de methoden of de betere beschikbaarheid van gegevens.

⁴³ [Conservation status and trends of habitats and species — Europees Milieugentschap \(europa.eu\)](#).

Figuur 9: Beoordelingen van de staat van instandhouding van soorten voor de verslagperioden 2007-2012 en 2013-2018⁴⁴

Wat betreft vogels vertoonde 56 % van de broedsoorten in België toenemende of stabiele populatietrends in 2013-2018 in vergelijking met 66 % in de vorige rapportageperiode (2007-2012). Voor overwinterende soorten, waarvoor speciale beschermingsgebieden moeten worden aangewezen, bedraagt het overeenkomstige cijfer 7,6 % voor 2013-2018, maar voor een groot aandeel van de vogelsoorten (69 %) zijn geen kortetermijntrends bekend⁴⁵.

⁴⁴ Europees Milieuagentschap, [Conservation status and trends of habitats and species](#), december 2021. Houd er bij het vergelijken van de getoonde cijfers voor 2007-2012 en 2013-2018 rekening mee dat de cijfers ook kunnen worden beïnvloed door wijzigingen in de methoden of de betere beschikbaarheid van gegevens.

⁴⁵ [Winter population trends — Europees Milieuagentschap \(europa.eu\)](#).

Natuur terugbrengen naar landbouwgrond en bodemecosystemen herstellen

Landbouwgrond

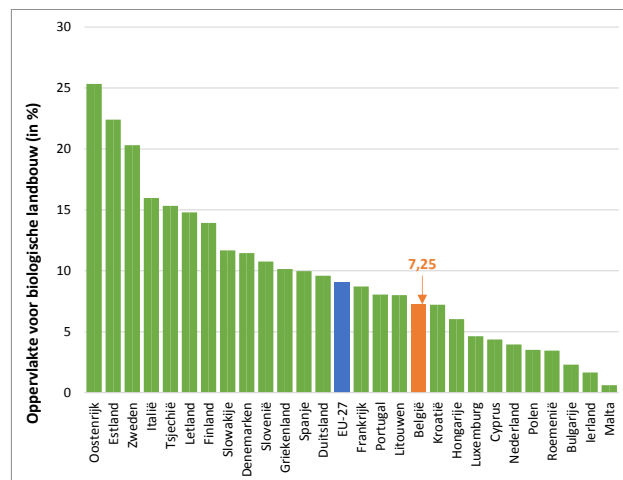
De biodiversiteitsstrategie draagt samen met de nieuwe “van boer tot bord”-strategie en het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) bij aan de ondersteuning en realisatie van de transitie naar volledig duurzame landbouw.

De biodiversiteits- en van boer tot bord-strategieën hebben vier belangrijke doelen gesteld voor 2030:

- een vermindering in het totale gebruik – en de risico’s – van chemische bestrijdingsmiddelen met 50 %;
- een vermindering van het gebruik van gevaarlijkere pesticiden met 50 %;
- een vermindering met 50 % in het verlies aan voedingsstoffen uit meststoffen, en er tegelijk voor zorgen dat de bodemvruchtbaarheid niet verslechtert (wat resulteert in een vermindering van 20 % in het gebruik van meststoffen);
- ten minste 10 % van het landbouwgebied opnieuw een hoge diversiteit in landschapskenmerken geven en het areaal biologische landbouw uitbreiden tot ten minste 25 %.

In België bedraagt de oppervlakte van cultuurgrond voor biologische landbouw naar schatting 7,25 %. Dit is lager dan het EU-gemiddelde van 9 % (gegevens voor 2020, Eurostat)⁴⁶.

Figuur 10: Totale aandeel van de oppervlakte van cultuurgrond dat wordt gebruikt voor biologische landbouw per lidstaat, 2020⁴⁷

Als gevolg van de hoge landbouwproductie in België wordt de sector gekenmerkt door een hoge veedichtheid en het gebruik van meststoffen. Dit heeft gevolgen voor de ecologische en klimaatvoetafdruk van België. De uitstoot van broeikasgassen uit akkerland blijft veel hoger dan het EU-gemiddelde en steeg tussen 2013 en 2018 met 9 % als gevolg van het toegenomen gebruik van meststoffen. België zou instrumenten voor koolstofbeoordeling op het landbouwbedrijf kunnen bevorderen om landbouwers te helpen bij het vinden van de meest geschikte maatregelen om hun klimaatprestaties te verbeteren. Waterrijke gebieden en veengebieden kunnen grote bronnen of putten van atmosferische koolstof zijn, en het zijn ideale instrumenten om klimaatverandering tegen te gaan.

De indicatoren voor akker- en weidevogels wijzen op een aanzienlijke afname van de populatie van akker- en weidevogelsoorten in Vlaanderen, en nog meer uitgesproken in Wallonië (in Wallonië daalde het aantal akker- en weidevogelsoorten met 40 % in de periode 2010-2018). De gegevens van de index voor akker- en weidevogels laten een dalende trend zien sinds 2015 (voor België bedroeg de index 64 in 2015, en daalde deze naar 53 in 2019, terwijl de indexwaarde 70 bedroeg voor EU-27 in 2019)⁴⁸.

Wat betreft biologische landbouw is het aandeel landbouwareaal in Wallonië dat in gebruik is voor biologische landbouw goed ontwikkeld (11 %), maar dit aandeel blijft zeer laag in Vlaanderen (1,3 %). Op

⁴⁶ Statistieken | Eurostat (europa.eu).

⁴⁷ https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_02_40/default/table?lang=en (Eurostat, Area under organic farming, februari 2022).

⁴⁸ FBI | Eurostat (europa.eu).

nationaal niveau wordt in België 66 % van het biologische areaal ingenomen door blijvend grasland, 34 % door akkerbouwgewassen en slechts 1 % door permanente teelten. Vooral voor blijvende teelten moet een transitie naar een groter biologisch areaal worden aangemoedigd⁴⁹.

Bodemecosystemen

De bodem is een eindige en uiterst kwetsbare hulpbron. In de EU wordt deze in toenemende mate aangetast.

De nieuwe EU-bodemstrategie, die werd aangenomen op 17 november 2021, benadrukt het belang van bodembescherming, duurzaam bodembeheer en het herstel van aangetaste bodems om de doelstellingen van de Green Deal en neutraliteit van de bodemdegradatie te bereiken tegen 2030.

Dit betekent:

- i) verdere bodemdegradatie voorkomen;
- ii) duurzaam bodembeheer tot de nieuwe norm maken;
- iii) actie ondernemen voor het herstel van ecosystemen.

Een van de factoren bij de degradatie zijn de oppervlakken van bodemecosystemen die zijn afgedicht of kunstmatig gemaakt⁵⁰: Het nettoruimtebeslag (ruimtebeslag betekent landoppervlak dat is afgedicht of kunstmatig is gemaakt) per jaar in de periode 2012-2018 kan worden gezien als een maatstaf voor één belangrijke vorm van druk op de natuur en de biodiversiteit – verandering in landgebruik vormt een milieudruk op mensen die in verstedelijkte gebieden wonen.

Ondanks een afname in het laatste decennium (het ruimtebeslag bedroeg meer dan 1 000 km² per jaar in de EU-28 tussen 2000 en 2006), bedroeg het ruimtebeslag in de EU-28 nog steeds 539 km²/jaar tussen 2012 en 2018⁵¹. In het concept “nettoruimtebeslag” wordt het ruimtebeslag verrekend met het herstel van land naar niet-kunstmatige landcategorieën (recultivering). Hoewel sommige gronden in de EU-28 werden gerecultiveerd in de periode 2000-2018, werd er elf keer meer land in beslag genomen dan teruggegeven.

Zoals blijkt uit figuur 11 heeft België een nettoruimtebeslag van 129,2 m²/km². Dat betekent dat het land hoger scoort op ruimtebeslag dan het

gemiddelde van 83,8 m²/km² in de EU-27. België stond echter in de top drie van lidstaten voor wat betreft de recultivatatie van land in de afgelopen zes jaar.

In 2018 werkte België zijn rapportage over landdegradatie bij op basis van het rapportageplatform “Performance Review and Implementation System” (PRAIS3)⁵² met acties om de geïdentificeerde degradatie te verhelpen.

België heeft echter nog niet toegezegd dat het doelstellingen zal vastleggen voor neutraliteit van landdegradatie in het kader van het Verdrag van de Verenigde Naties ter bestrijding van woestijnvorming⁵³. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zou tegen 2030 een tussentijdse doelstelling moeten vaststellen voor demineralisatie van de bodem. Bijvoorbeeld het tempo van bodemafbinding met de helft verminderen tegen 2030.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gaat goed om met bodemverontreiniging, maar zou andere vormen bodemschade, zoals verdichting en verlies van organisch materiaal, biodiversiteit en voedingsstoffen moeten aanpakken. Brussel zou een doelstelling voor 2030 moeten vastleggen, zoals het bereiken van een aandeel van minstens 50 % gezonde bodems.

⁴⁹ Idem, blz. 4.

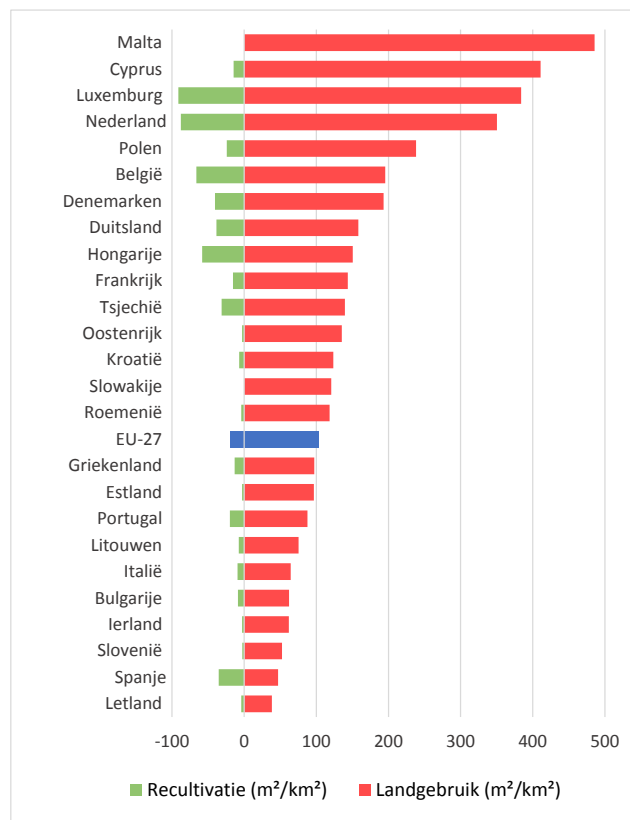
⁵⁰ Kunstmatige bodembedekking wordt gedefinieerd als het totaal aan overdekte, bebouwde gebieden (waaronder gebouwen en serres), kunstmatige onbebouwde gebieden (waaronder gebieden met afgesloten kenmerken, zoals tuinen, erven, begraafplaatsen, parkeerplaatsen enz. en met lineaire kenmerken, zoals straten, wegen, spoorlijnen, landingsbanen en bruggen) en andere kunstmatige gebieden (waaronder bruggen en viaducten, stacaravans, zonnepanelen, krachtcentrales, onderstations, pijpleidingen, waterzuiveringsinstallaties en open stortplaatsen).

⁵¹ [Land take in Europe — Europees Milieuagentschap \(europa.eu\)](#) fig. 6.

⁵² [Alle rapporten | Prais3 \(unccd.int\)](#).

⁵³ [Het LDN Target Setting Programme | UNCCD](#).

Figuur 11: Ruimtebeslag en recultivatatie in de EU-27 (m²/km²), 2012-2018⁵⁴

Bossen en hout

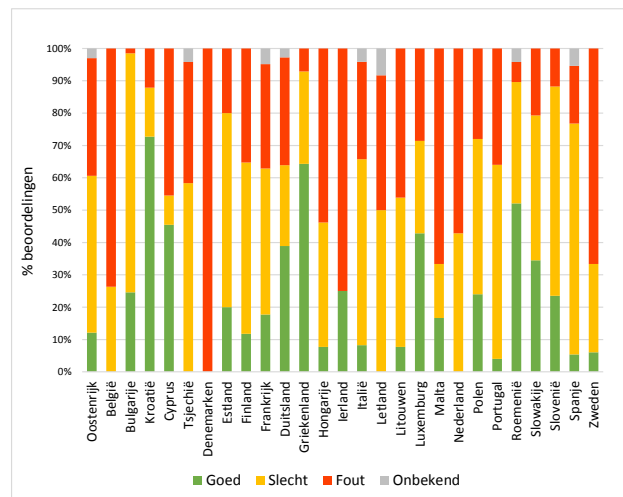
De EU-bosstrategie voor 2030, die werd aangenomen in juli 2021, is onderdeel van het pakket Fit for 55. De strategie bevordert de vele functies die bossen vervullen. De belangrijkste doelstelling ervan is te zorgen voor gezonde, diverse en veerkrachtige bossen in de EU die aanzienlijk bijdragen aan versterkte ambities op het gebied van biodiversiteit en klimaat. Bossen zijn belangrijke koolstofputten, en hun instandhouding is essentieel als de EU tegen 2050 klimaatneutraliteit wil bereiken.

Van de 27 % bosgebied in de EU die wordt beschermd in het kader van de habitatrichtlijn, vertoont slechts 15 % van de beoordelingen een gunstige staat van instandhouding⁵⁵. In de EU steeg het aantal beoordelingen met een slechte staat van instandhouding van 27 % naar 31 % ten opzichte van 2015.

Bossen bedekken 44,73 % van België⁵⁶ en de toestand van boshabitats die worden beschermd op grond van de habitatrichtlijn is bijzonder zorgwekkend, want meer dan

de helft van de beoordeelde beschermde bossen vertoont een slechte staat⁵⁷.

Figuur 12: Staat van instandhouding van bossen beschermd op grond van de habitatrichtlijn in de EU-lidstaten, 2013-2018 (% beoordelingen)⁵⁸

De houtverordening van de Europese Unie (European Union Timber Regulation, EUTR)⁵⁹ verbiedt het op de EU-markt brengen van illegaal gekapt hout. In overeenstemming met de EUTR moeten de bevoegde autoriteiten van de EU-lidstaten regelmatig controles uitvoeren op exploitanten en handelaren, en sancties opleggen bij niet-naleving. Met de wijziging van artikel 20 van de EUTR is de tweejaarlijkse rapportage gewijzigd in een jaarlijkse rapportage, en bestrijkt deze sinds 2019 het kalenderjaar.

In de periode van maart 2017 tot februari 2019⁶⁰ voerde België 21 controles uit op exploitanten die hout invoerden. Naar schatting had België gedurende de rapportageperiode 2 340 exploitanten had die binnenlandse houtsoorten op de interne markt brachten en 4 800 exploitanten die ingevoerde houtsoorten op de interne markt brachten. In 2019 en 2020⁶¹ voerde België respectievelijk 27 en 30 controles uit op exploitanten die hout invoeren.

De Europese Commissie heeft met de nieuwe verordening inzake ontbossing⁵¹ voorgesteld om de EU-verordening inzake hout in te trekken en te vervangen, waardoor in essentie het bestaande systeem om de

⁵⁷ [COM SWD\(2021\) 652](#)

⁵⁸ Europees Milieuagentschap, [Conservation status and trend in conservation status by habitat group - forests](#), januari 2022.

⁵⁹ [Verordening \(EU\) nr. 995/2010 van het Europees Parlement en de Raad van 20 oktober 2010](#)

⁶⁰ [COM/2020/629 final](#).

⁶¹ ec.europa.eu/environment/forests/eutr_report.htm.

⁵⁴ Europees Milieuagentschap, [Land take in Europe](#), december 2021.

⁵⁵ EEA, [Stand van de natuur in de EU](#)

⁵⁶ EEA, [Europees informatiesysteem voor bossen](#)

wettigheid van hout te controleren wordt geïntegreerd en verbeterd.

Van 29 tot 31 oktober 2018 vond in België een peer-to-peer studiebezoek plaats met Denemarken in het kader van een TAEX-milieueffectrapportage.

Medio 2020 voerde de Belgische bevoegde autoriteit een uitgebreide informatiecampagne uit gericht op alle Belgische bedrijven die hout en houtproducten invoeren waar de EUTR in 2019 betrekking op had. In de brief met verschillende bijlagen werd gewezen op de vereisten van de EUTR, met bijzondere aandacht voor het toepassingsgebied van de verordening, de betrokken houtsoorten en -producten, de wettelijke verplichtingen van de exploitanten, de richtsnoeren en aanbevelingen voor het opzetten van een due diligence-systeem en links die moeten helpen bij de implementatie van een dergelijk systeem.

België is ook een partner in het EU LIFE II-programmaproject (2019-2022) genaamd “Enabling Effective Implementation and Enforcement of the EU Timber Regulation in 6 Key Timber Importing Countries⁶², dat wordt uitgevoerd door Preferred by Nature (voorheen: NEPCon) en dat tot doel heeft de uitvoering van de EUTR te versterken door belanghebbenden vorming aan te bieden (workshops voor marktdeelnemers), maar ook instrumenten en gedetailleerde risicoanalyses. Het project vormt een aanvulling op het vorige project van NepCon LIFE I (2016-2018) “Increasing Awareness and Capacity to Support Effective Implementation of the EU Timber Regulation”, waarvan de Belgische controleautoriteit ook een partner was, door de overblijvende kloven te dichten in de uitvoering van de EUTR waar plichthouders het nog steeds moeilijk hebben om effectieve naleving te bereiken.

Invasieve uitheemse soorten

Invasieve uitheemse soorten zijn een belangrijke oorzaak van de afname van biodiversiteit in de EU (naast veranderingen in land- en zeegebruik, overexploitatie, klimaatverandering en vervuiling).

Invasieve uitheemse soorten brengen niet alleen grote schade toe aan de natuur en de economie, maar dragen ook bij tot uitbraken en de verspreiding van infectieziekten die een bedreiging vormen voor de mens en wilde dieren en planten.

De uitvoering van de EU-verordening inzake invasieve uitheemse soorten (IAS) en andere relevante wetgeving

⁶² <https://preferredbynature.org/nl/projects/de-kloof-dichten-de-illegale-houthandel>

moet worden versterkt.

De biodiversiteitsstrategie voor 2030 is erop gericht erkende invasieve uitheemse soorten onder controle te brengen en het aantal door hen bedreigde soorten op de “rode lijst” met 50 % te verminderen.

De lijst van invasieve uitheemse soorten die zorgwekkend zijn voor de Unie, vormt de basis van Verordening (EU) nr. 1143/2014 inzake invasieve uitheemse soorten (de IAS-verordening⁶³) is de.

Het totale aantal voor de EU zorgwekkende invasieve uitheemse soorten bedraagt momenteel 66; waarvan: 30 diersoorten; 36 plantensoorten; 41 voornamelijk terrestrische soorten; 23 voornamelijk zoetwatersoorten; 1 brakwatersoort; en 1 mariene soort.

Volgens een verslag uit 2021⁶⁴ over de evaluatie van de toepassing van de IAS-verordening, begint de toepassing van de IAS-verordening al resultaten op te leveren voor het bereiken van de doelstellingen, zoals een samenhangend kader voor de aanpak van invasieve uitheemse soorten op EU-niveau en een toegenomen bewustzijn over de problematiek van invasieve uitheemse soorten. Tevens identificeerde het bovenstaande verslag enkele uitdagingen en verbeterpunten. Aangezien de termijnen voor de uitvoering van de verschillende verplichtingen van de IAS-verordening geleidelijk van toepassing werden tussen juli 2016 en juli 2019, is het voorbarig om conclusies te trekken over verschillende aspecten met betrekking tot de implementatie van de IAS-verordening. Een beoordeling van 2021⁶⁵ betreffende de basislijverdeling (figuur 13) toont aan dat van de 40 soorten op de EU-lijst, er 40 in België in de natuur zijn geobserveerd. België legt de laatste hand aan zijn nationaal actieplan. Dit nationale plan omvat drie thematische actieplannen om de onbedoelde introductie van invasieve uitheemse soorten in België te voorkomen:

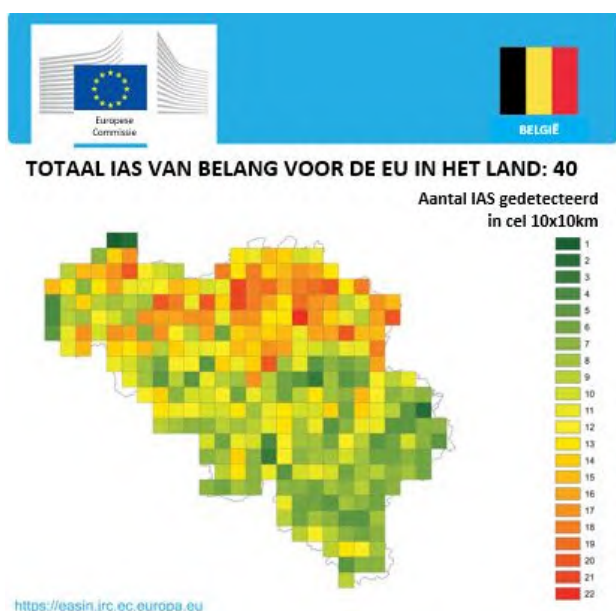
⁶³ Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten.

⁶⁴ Verslag van de Commissie aan het Europees Parlement en de Raad over de evaluatie van de toepassing van Verordening (EU) nr. 1143/2014 van het Europees Parlement en de Raad van 22 oktober 2014 betreffende de preventie en beheersing van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten, [COM\(2021\) 628 final](#), 13.10.2021.

⁶⁵ Cardoso A.C., Tsiamis K., Deriu I., D’Amico F., Gervasini E., EU-verordening 1143/2014: assessment of invasive alien species of Union concern distribution, Member States reports vs JRC baselines, EUR 30689 EN, Bureau voor publicaties van de Europese Unie, Luxemburg, 2021, ISBN 978-92-76-37420-6, doi:10.2760/11150, [JRC123170](#).

- 1) Thematisch actieplan voor de aanpak van de introductie en verspreiding via het bezit van invasieve uitheemse soorten voor publieke en private doeleinden;
- 2) Thematisch actieplan voor de aanpak van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten via de uitvoering van recreatieve en professionele activiteiten in zoetwater;
- 3) Thematisch actieplan voor de aanpak van de introductie en verspreiding van invasieve uitheemse soorten via het transport van habitatmateriaal (bv. grond en bodembedekking), kweeksubstraat en via machines.

Figuur 13: Aantal voor de EU zorgwekkende invasieve uitheemse soorten, op basis van de beschikbare informatie met geografische componenten voor België, 2021

Prioritaire acties voor 2022

- Het aandeel beschermd en strikt beschermd gebieden verhogen om bij te dragen aan de EU-biodiversiteitsstrategie voor beschermd gebieden.
- In het Vlaamse Gewest de werkzaamheden intensiveren met betrekking tot de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen op particuliere Natura 2000-terreinen, de vaststelling van instandhoudingsdoelstellingen voltooiën, en de vastgestelde instandhoudingsdoelstelling uitbreiden tot trekvogelsoorten.
- In het Waalse Gewest gebiedsspecifieke instandhoudingsdoelstellingen vaststellen voor alle Natura 2000-gebieden, met betrekking tot alle relevante habitats en soorten per gebied, waaronder de vogelsoorten en treksoorten in bijlage I; en ervoor zorgen dat het ambitieniveau van de beheer- en

actieplannen, die momenteel worden ontwikkeld, overeenstemt met de instandhoudingsdoelstellingen op gebiedsniveau.

- In de Natura 2000-gebieden van het Belgische mariene gedeelte van de Noordzee zorgen voor de volledige uitvoering van artikel 6, leden 2 en 3, van de habitatrichtlijn met betrekking tot zandwinning; en visserijmaatregelen voorstellen (via een gezamenlijke aanbeveling in het kader van het gemeenschappelijk visserijbeleid) die de zeebodems in de habitats van de mariene Natura 2000-gebieden de kans bieden om te herstellen.
- De niet-CO₂-emissies door de veehouderij en bodembemesting verminderen. Het moet de koolstofopslagcapaciteit behouden en verbeteren door de ondersteuning van onderhoud van grasland en instandhouding/nulbewerking via koolstoflandbouwmethoden en de overgang naar een biogebaseerde en circulaire economie.
- De landbouw ondersteunen bij de aanpassing aan toekomstige klimaatveranderingen door middel van adaptieve landbouwpraktijken, oplossingen op landschapsniveau en investeringen.
- Bijdragen aan de EU Green Deal-doelstelling om het verlies van voedingsstoffen te beperken (zowel nitraten als fosfor).
- De biodiversiteit beter beschermen door: i) ervoor te zorgen dat beschermde habitats en soorten opnieuw een gunstige staat van instandhouding vertonen; ii) de habitats op grasland, akkerland en zelfs in bossen te verbeteren; iii) het aandeel grond waarvoor contracten ter ondersteuning van biodiversiteit en/of landschapsbeheer zijn gesloten, te verhogen; en iv) natuurreservaten beter te beschermen en de Natura 2000-gebieden uit te breiden overeenkomstig de prioriteiten zoals vastgesteld in het prioritaire actiekader.
- Bijdragen aan de Green Deal-doelstelling van de EU door biologische landbouw sterker te bevorderen, vooral in Vlaanderen, door de huidige trend te versnellen om op steeds meer percelen biologische landbouw te bedrijven.
- Duurzaam bosbeheer en bebossing blijven bevorderen; de multifunctionaliteit, bescherming en het herstel van bosesystemen verbeteren; zorgen voor een toename van koolstofputten in bossen, hun bodems en houtproducten; de bio-economie ondersteunen via bosbouw; bossen veerkrachtiger maken tegen bedreigingen zoals de gevolgen van klimaatverandering.

Mariene ecosystemen

De EU-biodiversiteitsstrategie 2030 heeft tot doel om: i) de negatieve effecten op gevoelige soorten en habitats in mariene ecosystemen aanzienlijk te verminderen;

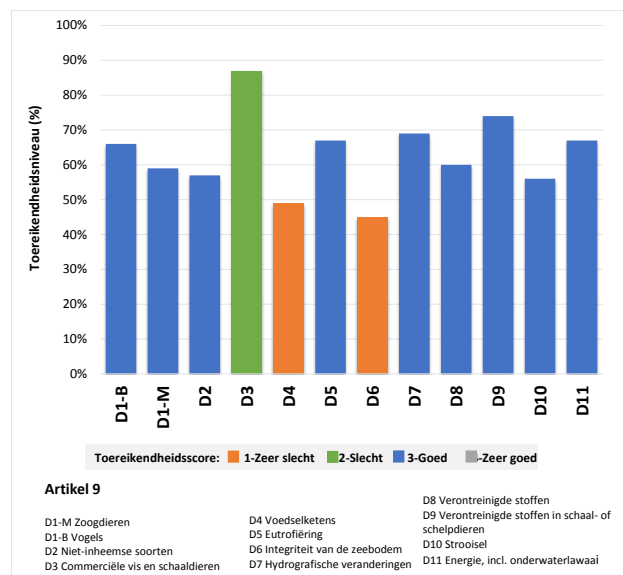
ii) een goede milieutoestand te bereiken; en iii) de incidentele vangsten van beschermde, bedreigde en gevoelige soorten te elimineren of verminderen tot een niveau dat herstel en instandhouding van de soorten mogelijk maakt⁶⁶.

De kaderrichtlijn mariene strategie vereist van lidstaten dat ze voor hun mariene wateren een goede milieutoestand bereiken. Daartoe moeten de lidstaten een mariene strategie voor hun mariene wateren opstellen en samenwerken met lidstaten in dezelfde mariene (sub)regio. Deze mariene strategieën omvatten verschillende stappen die moet worden ontwikkeld en uitgevoerd in cycli van zes jaar.

De kaderrichtlijn mariene strategie vereist ook dat de lidstaten uiterlijk op 15 oktober 2018 een lijst moeten opstellen met kenmerken van een goede milieutoestand voor elke descriptor (artikel 9), en een initiële beoordeling van hun mariene wateren moeten verstrekken (artikel 8). De Commissie beoordeelt vervolgens of dit een passend raamwerk vormt om aan de eisen van de richtlijn te voldoen.

De Commissie heeft de Belgische bepalingen van 2018 betreffende een goede milieutoestand voor elk van de elf descriptor⁶⁷ van de kaderrichtlijn mariene strategie beoordeeld, en heeft vastgesteld in welke mate deze toereikend zijn in verhouding tot het besluit van de Commissie inzake criteria en methodologische standaarden voor een goede milieutoestand in mariene wateren.⁶⁸ Een goede of zeer goede score in de beoordeling van de Commissie geeft aan dat de nationale bepalingen betreffende een goede milieutoestand goed zijn afgestemd op de vereisten van het besluit van de Commissie inzake de goede milieutoestand, en dat deze kwalitatieve en kwantitatieve nationale milieudoelstellingen bieden die moeten worden bereikt voor hun mariene wateren.

Figuur 14: Toereikendheidsniveau van de bepaling van een goede milieutoestand door België (ANS-regio) in verhouding tot de criteria die zijn vastgesteld in het besluit van de Commissie inzake een goede milieutoestand – Artikel 9 (rapportage 2018)⁶⁹

België heeft één mariene subregio, ANS-NE Atlantic: Noordzee in ruime zin. In deze mariene subregio werden negen van de elf bepalingen voor een goede milieutoestand als goed of zeer goed beoordeeld. De nationale bepaling van een goede milieutoestand door België is coherent voor negen van de elf descriptor⁶⁹.

De kaderrichtlijn mariene strategie vereist ook dat de lidstaten de huidige milieutoestand van hun mariene wateren beoordelen betreffende de bepaling van een goede milieutoestand. Een goede of zeer goede score geeft aan dat de lidstaat goed in staat is om zijn mariene milieu te beoordelen in overeenstemming met vereisten zoals vastgesteld in het besluit van de Commissie over een goede milieutoestand.

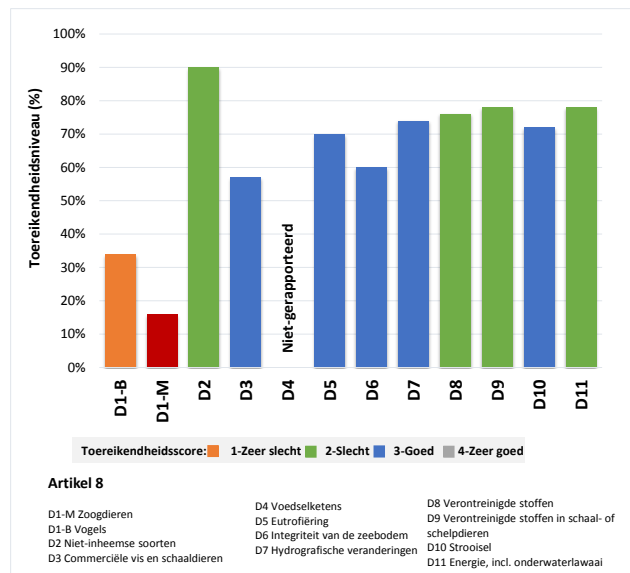
⁶⁶ Het gemeenschappelijk visserijbeleid (GVB) van de EU wil bijdragen aan het bereiken van de doelstellingen van de milieuwetgeving voor mariene ecosystemen.

⁶⁷ Bijlage I bij Richtlijn 2008/56/EG tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het beleid ten aanzien van het mariene milieu (kaderrichtlijn mariene strategie), PB L 164 van 25.6.2008, blz. 19.

⁶⁸ Deze beoordeling werd uitgevoerd in verband met het "Besluit van de Commissie inzake de goede milieutoestand", [Commissiebesluit nr. 2017/848, blz. 43-74](#).

⁶⁹ Beoordeling uitgevoerd door de Europese Commissie van de door de lidstaten gerapporteerde gegevens, januari 2022. Houd er rekening mee dat slechts twee subsecties van descriptor D1 worden weergegeven (D1-M zoogdieren en D1-V vogels). Voor de analyse werden deze twee subsecties als een geheel beschouwd na het berekenen van het gemiddelde ervan.

Figuur 15: Niveau van toereikendheid van de nationale beoordeling van het Belgische mariene milieu (ANS-regio) in verhouding tot de criteria die zijn vastgesteld in het besluit van de Commissie inzake een goede milieutoestand – Artikel 8 (rapportage 2018)⁷⁰

België mist gegevens voor één descriptor, D4 voedselketens.

In de EIR van 2019 stelde de Commissie voor dat België: i) meer informatie zou verstrekken over maatregelen om een goede milieutoestand te bereiken; ii) meer maatregelen zou treffen die de belastende factoren direct beïnvloeden en aangeven hoeveel de belasting naar verwachting wordt verlaagd als gevolg van deze maatregelen; en iii) regionale samenwerking zou waarborgen met lidstaten waarmee dezelfde mariene subregio wordt gedeeld om overheersende belastende factoren aan te pakken.

Bovendien heeft de Europese Commissie in maart 2022 een mededeling gepubliceerd met aanbevelingen voor de lidstaten. De beoordeling van de Commissie onderstreept dat lidstaten hun inspanningen moeten opvoeren om de goede milieutoestand en het gebruik van de criteria en methodologische standaarden te bepalen overeenkomstig het besluit van de Commissie inzake de goede milieutoestand. De bovenstaande overwegingen vormen de basis voor de prioritaire acties van 2022.

Prioritaire acties voor 2022

- De aanbevelingen uitvoeren uit het werkdocument van de Commissiediensten⁷¹ in bijlage bij de mededeling⁷² betreffende de aanbevelingen per

⁷⁰ Idem.

⁷¹ [SWD\(2022\) 1392](#)

⁷² [COM\(2022\) 550](#)

lidstaat en regio met betrekking tot de bijgewerkte rapporten van 2018 voor de artikelen 8, 9 en 10 van de kaderrichtlijn mariene strategie.

- Regionale samenwerking waarborgen met lidstaten waarmee dezelfde mariene subregio wordt gedeeld, om overheersende belastende factoren aan te pakken.

Ecosysteembeoordeling en -waardering

De EU-biodiversiteitsstrategie voor 2030 roept de lidstaten op om biodiversiteitsoverwegingen beter te integreren in de besluitvorming op alle overheidsniveaus en in het bedrijfsleven en om een boekhouding voor natuurlijk kapitaal te ontwikkelen. De EU heeft een beter functionerend observatienetwerk voor biodiversiteit en een consistentere rapportage over de toestand van ecosystemen nodig.

In België is het milieubeleid met betrekking tot ruimtelijke ordening een gewestelijke bevoegdheid. De status van de werkzaamheden verschilt tussen de drie gewesten: Vlaanderen is klaar met het in kaart brengen en beoordelen van ecosystemen en ecosysteemdiensten, terwijl dit proces in Wallonië is begonnen maar nog niet is afgerond. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft tot nu toe geen initiatief genomen. Er zijn geen initiatieven om het in kaart brengen en beoordelen van ecosystemen op nationaal niveau te harmoniseren. De praktijkgemeenschap Belgium Ecosystem Services (BEES) is een nationaal platform dat verschillende actoren die betrokken zijn bij onderzoek, praktijk en beleidsvorming rond ecosysteemdiensten met elkaar verbindt.

In Vlaanderen wordt het in kaart brengen en beoordelen van ecosystemen en ecosysteemdiensten uitgevoerd als onderdeel van de rapportage over de natuurtoestand in Vlaanderen. Het Instituut Natuur- en Bosonderzoek (INBO) heeft als opdracht om elke twee jaar verslag uit te brengen over de natuurtoestand in Vlaanderen.

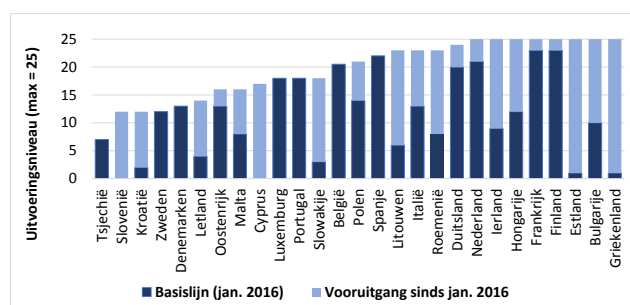
In Wallonië werd door de voormalige gewestregering een platform voor ecosysteemdiensten (WalES) opgericht om het concept van ecosysteemdiensten in praktijk te brengen bij alle overheidsdiensten van het Waalse Gewest. De laatste twee jaar heeft het Waalse Gewest meer middelen geïnvesteerd in het in kaart brengen en beoordelen van ecosystemen en hun diensten. Zo werd bijvoorbeeld de kaart van ecologische contexten⁷³ opgesteld.

⁷³ <https://geoportail.wallonie.be/walonmap#BBOX=186522.03968716363.195464.9742396994.110360.51710892707.114607.08810206907#SHARE=CE510F0E4AEB5C13E053D5AFA49D7457>

In Brussel werd in 2020 een eerste vergelijkende studie afgerond om de verschillende ecosysteemdiensten te meten die groene infrastructuur biedt. Deze eerste studie leverde aanbevelingen op waarmee het gewest in de nabije toekomst een gewestelijk instrument kan ontwikkelen om alle ecosysteemdiensten te meten die groene infrastructuur biedt.

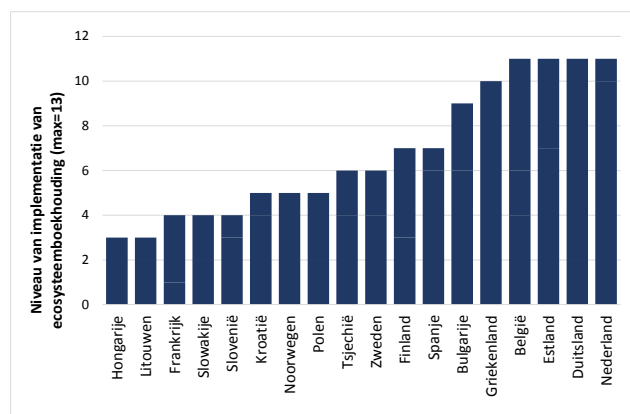
België heeft geen bijgewerkte informatie verstrekt en er is dus geen vooruitgang geregistreerd sinds januari 2016 (figuur 16). Deze beoordeling is gebaseerd op 27 vragen over de uitvoering en ze wordt om de zes maanden bijgewerkt.

Figuur 16: ESMERALDA MAES-barometer, januari 2016 - maart 2021⁷⁴

De vooruitgang bij de toepassing van een ecosysteemboekhouding wordt op nationale schaal beoordeeld op basis van 13 vragen (zie figuur 17).

Figuur 17: Barometer ecosysteemboekhouding, september 2021⁷⁵

⁷⁴ Europese Commissie, Gemeenschappelijk Centrum voor Onderzoek, Publicatiebureau, [EU Ecosystem assessment: summary for policymakers](#), blz. 80, mei 2021.

⁷⁵ MAIA Portal, Mapping and assessment for Integrated Ecosystem Accounting (project van EU Horizon 2020), 2022. MAIA gebruikt het systeem van milieu-economische rekeningen – experimentele ecosysteemrekeningen (SEEA-EA) als methodologische basis voor ecosysteemrekeningen. Het SEEA-EA is een geïntegreerd en uitgebreid statistisch kader gebaseerd op vijf kernrekeningen: omvang van het ecosysteem, toestand, diensten en monetaire ecosysteemactiva.

In België is het milieubeleid met betrekking tot ruimtelijke ordening een gewestelijke bevoegdheid. Hierdoor verschillen de prioriteiten, kennislacunes, benodigde ondersteuning en de stand van het onderzoek per gewest. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft nog geen initiatieven genomen om rekeningen voor natuurlijk kapitaal te ontwikkelen. Wallonië is net begonnen met de toepassing van het natuurwaardeverkenner-instrument⁷⁶. De verstrekte informatie focust dan ook voornamelijk op Vlaanderen.

Voor Vlaanderen is de ambitie om gegevens te verzamelen en te structureren, en om zo betere ondersteuning te bieden voor beleid en openbaar debat, een belangrijke motivatie voor het ontwikkelen van een boekhouding voor natuurlijk kapitaal. Thematisch beleid geeft prioriteit aan vier onderzoeksonderwerpen: klimaat, gezondheid, monitoring van doelstellingen voor duurzame ontwikkeling en de ontwikkeling van indicatoren die verder gaan het bbp, monitoring van wijzigingen in landgebruik. In Vlaanderen worden zowel de extent account als de supply- en use-accounts voor ecosystemen gepubliceerd (fysieke en monetaire termen).

Geïdentificeerde uitdagingen met de gegevens in Vlaanderen betreffen koolstofopslag in biomassa; de gezondheidseffecten van groene ruimten; de functionele biodiversiteit en de bijdrage ervan aan het bieden van ecosysteemdiensten, evenals de nauwkeurigheid van de basislagen van de landgebruik/landbedekkingskaart. Bovendien zijn de relevante gegevens, kennis, vaardigheden en middelen verspreid over verschillende entiteiten, wat het opstellen van geschikte ecosysteemmodellen belemmert.

Prioritaire acties voor 2022

- Het in kaart brengen en beoordelen van ecosystemen en hun diensten verder ondersteunen en een boekhouding voor natuurlijk kapitaal ontwikkelen. Dit moeten worden bereikt via passende indicatoren voor het integreren van de omvang van ecosystemen, hun toestand en hun diensten in nationale rekeningen.
- De ontwikkeling van nationale bedrijfs- en biodiversiteitsplatformen blijven ondersteunen, met inbegrip van boekhoudsystemen voor natuurlijk kapitaal om de impact van bedrijven op biodiversiteit te monitoren en in te schatten.

⁷⁶ <https://ipbes.net/policy-support/tools-instruments/natuurwaardeverkenner-nature-value-explorer>

3. Nulverontreiniging

Schone lucht

Volgens het beleid en de wetgeving van de EU inzake schone lucht moet de luchtkwaliteit in de EU aanzienlijk worden verbeterd zodat de EU de door de WHO aanbevolen kwaliteit dichterbij kan benaderen en de emissies van belangrijke luchtverontreinigende stoffen worden verminderd.

De luchtvervuiling en het effect ervan op ecosystemen en biodiversiteit moeten verder worden verminderd, met als langetermijndoelstelling om kritische belastingen en niveaus niet te overschrijden. Dit vereist dat de inspanningen worden opgevoerd om tot volledige naleving van de wetgeving inzake schone lucht van de EU te komen en dat strategische doelstellingen en acties tot 2030 en daarna worden vastgesteld.

Het actieplan 2030 inzake nulverontreiniging heeft als doelstellingen om de gezondheidseffecten van luchtverontreiniging terug te dringen met 55 % en het aantal EU-ecosystemen dat wordt bedreigd door luchtverontreiniging te verminderen met 25 %.

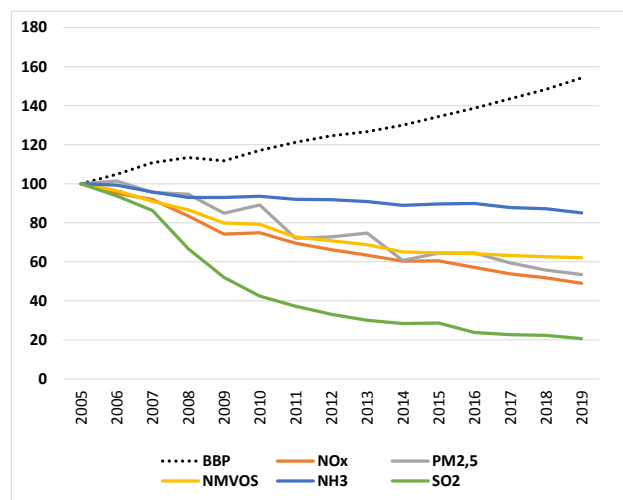
De EU heeft uitgebreide wetgeving inzake schone lucht ontwikkeld, waarin gezondheidsgebaseerde luchtkwaliteitsnormen⁷⁷ en verbintenissen van de lidstaten voor emissiereducties⁷⁸ van een aantal luchtverontreinigende stoffen zijn vastgesteld.

Tegelijkertijd is de luchtkwaliteit in België nog steeds zorgwekkend. Volgens de laatste beschikbare jaarlijkse schattingen (voor 2019) van het Europees Milieuagentschap⁷⁹ telt België jaarlijks ongeveer 6 500 vroegtijdige sterfgevallen (of 69 300 verloren levensjaren (YLL)) als gevolg van de concentraties van fijnstof⁸⁰; 270 vroegtijdige sterfgevallen per jaar (3 000 YLL) als gevolg van te hoge ozonconcentraties⁸¹ en 750 vroegtijdige

sterfgevallen per jaar (7 900 YLL) als gevolg van te hoge NO_x-concentraties⁸².

De emissies van belangrijke luchtverontreinigende stoffen namen de afgelopen jaren aanzienlijk af, terwijl de bbp-groei zich heeft voortgezet (zie grafiek). Volgens de prognoses die zijn ingediend op grond van artikel 10, lid 2, van de richtlijn inzake nationale emissiereductieverbintenissen⁸⁴, voorspelt België dat het de emissiereductieverbintenissen zal nakomen voor alle luchtverontreinigende stoffen die onder de richtlijn vallen voor de periode 2020-2029 en vanaf 2030. Uit de meest recente inventarisgegevens die België vóór de evaluatie door de Commissie heeft ingediend, blijkt dat België in 2020 de emissiereductieverbintenissen naleeft voor alle verontreinigende stoffen. België heeft op 1 april 2019 zijn nationale programma ter beheersing van de luchtverontreiniging ingediend.

Figuur 18: Emissietrends van de belangrijkste verontreinigende stoffen/ Belgisch bbp, 2005-2019⁸⁵

⁷⁷ Europese Commissie, 2016. [Normen voor luchtkwaliteit](#)

⁷⁸ Europese Commissie, [Reduction of National Emissions](#)

⁷⁹ [Europees Milieuagentschap, Air Quality in Europe - Rapport 2021](#). Zie de details in dit verslag voor de ten grondslag liggende methodologie, blz. 106.

⁸⁰ Fijnstof ("particulate matter" of PM) is een mengsel van aërosoldeeltjes (vast en vloeibaar) met erg uiteenlopende afmetingen en chemische samenstellingen. PM10 (PM2,5) verwijst naar deeltjes met een diameter van 10 (2,5) micrometer of minder. Fijnstof wordt uitgestoten door heel wat menselijke bronnen, waaronder verbranding.

⁸¹ Troposferisch ozon ontstaat door fotochemische reacties op vervuiling.

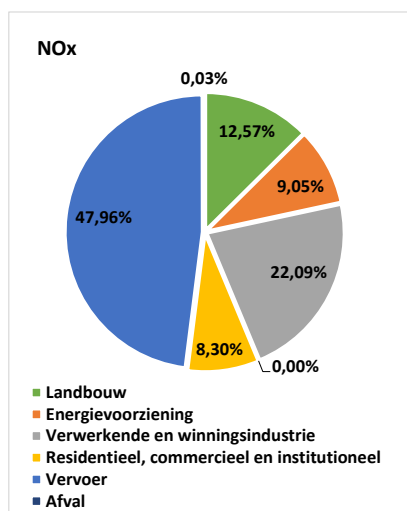
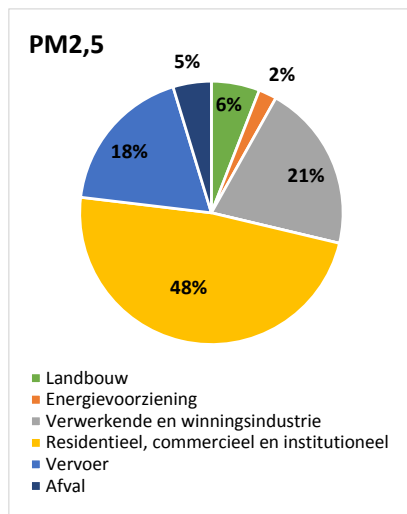
⁸² NO_x wordt tijdens de verbranding van brandstof uitgestoten, bijvoorbeeld door industriële installaties en de wegtransportsector. NO_x is een groep gasen die bestaat uit stikstofmonoxide (NO) en stikstofdioxide (NO₂).

⁸³ Houd er rekening mee dat deze cijfers betrekking hebben op de gevolgen van individuele verontreinigende stoffen, en dat ze om dubbelstellingen te voorkomen niet kunnen worden opgeteld om een totaal te bekomen.

⁸⁴ Richtlijn 2016/2284/EU.

⁸⁵ Europees Milieuagentschap.

Figuur 19: PM_{2,5}- en NO_x-emissies per sector in België, 2019⁸⁶

In 2020 werden in vier luchtkwaliteitszones overschrijdingen voor stikstofdioxide (NO₂) vastgesteld boven de EU-grenswaarden die zijn vastgelegd in de kaderrichtlijn luchtkwaliteit. Bovendien zijn voor verschillende luchtkwaliteitszones ook de streefwaarden voor ozonconcentraties niet gehaald⁸⁷.

België heeft het gewijzigde Protocol van Göteborg, het Protocol voor zware metalen en het POP-protocol van de Europese economische commissie van de Verenigde Naties (UNECE) nog niet geratificeerd.

Aanhoudende schendingen van de luchtkwaliteitseisen, die ernstige negatieve gevolgen hebben voor de gezondheid en het milieu, worden door de Europese Commissie opgevolgd via inbreukprocedures (voornamelijk voor PM₁₀- en NO₂-overschrijdingen) gericht op alle betrokken lidstaten, inclusief België voor

overschrijdingen van de NO₂-limiet in verschillende luchtkwaliteitszones. Dit heeft tot doel dat er passende maatregelen worden genomen om te zorgen voor permanente naleving in alle luchtkwaliteitszones.

Van de verschillende bronnen van andere luchtverontreinigende stoffen dan CO₂ is de landbouw de belangrijkste bron van ammoniakemissies (93 %). Het risico dat België zijn nationale verbintenis voor ammoniakreductie niet zal nakomen, is gemiddeld, zowel voor de periode 2020-2029 als voor de periode vanaf 2030⁸⁸. In de EIR van 2019 stelde Commissie drie prioritaire acties op voor België: Ten eerste moesten specifieke acties worden ondernomen in het kader van het nationale programma tegen luchtverontreiniging en het nationale energie- en klimaatplan. Wat betreft deze eerste prioritaire actie is er beperkte vooruitgang geboekt. De tweede en derde prioritaire acties waren een vermindering van de concentraties stikstofoxiden (NO_x, NO₂), met name in stedelijke gebieden en de transportsector, en een verbetering van de monitoring van de luchtkwaliteit. Ondanks de maatregelen die zijn genomen met betrekking tot NO₂, slaagt Vlaanderen er nog steeds niet in om de naleving van de grenswaarden voor NO₂ in het kader van Richtlijn 2008/50/EG te verzekeren voor één belangrijke stedelijke zone, Antwerpen. Naar aanleiding daarvan is op 18 februari 2021 een met redenen omkleed advies uitgebracht. België heeft verdere relevante maatregelen genomen op het gebied van de vermindering van de luchtverontreiniging en heeft ook besloten nieuwe meetstations op te zetten in Brussel, Charleroi en Luik. Het jaarlijkse luchtkwaliteitsrapport voor 2020 (ontvangen in september 2021) geeft op basis van hoge ruimtelijke resolutiemodellering echter nog steeds overschrijdingen aan in concentraties van schadelijke verontreinigende stoffen. De Europese Commissie stelde in 2019 ook een algemene prioritaire actie voor aan België om de openstaande internationale overeenkomsten te ondertekenen en te ratificeren.

Prioritaire acties voor 2022

- Als onderdeel van zijn nationaal programma ter beheersing van de luchtverontreiniging, maatregelen nemen om de emissies van luchtverontreinigende stoffen uit de bovengenoemde bronnen te verminderen.
- Zorgen voor volledige naleving van de EU-luchtkwaliteitsnormen en de neerwaartse emissietrends van luchtverontreinigende stoffen handhaven om de nadelige gevolgen van luchtverontreiniging op de gezondheid en de

⁸⁶ Europees Milieuagentschap.

⁸⁷ Europees Milieuagentschap, [Eionet Central Data Repository](#).

⁸⁸ [COM\(2020\) 266 final](#), bijlage 3.

economie te verminderen en met het oog op het bereiken van de WHO-richtwaarden in de toekomst.

- België wordt ten eerste aangemoedigd om het gewijzigde Protocol van Göteborg, het Protocol voor zware metalen en het POP-protocol van de Europese economische commissie van de Verenigde Naties versneld te ratificeren.

, beleid in verband met energie en de circulaire economie.

Industriële emissies

De belangrijkste doelstellingen van het EU-beleid voor industriële emissies zijn:

- de lucht, het water en de bodem beschermen;
- afvalpreventie en -beheer;
- de energie- en hulpbronnefficiëntie verbeteren;
- verontreinigde terreinen saneren.

Om dit te bereiken, volgt de EU een geïntegreerde aanpak voor de preventie en beheersing van gangbare en onvoorziene industriële emissies. De hoeksteen van dit beleid is de richtlijn industriële emissies⁸⁹. De Commissie heeft in april 2022 een voorstel ingediend⁹⁰. De herziening moet ervoor zorgen dat de richtlijn sterker bijdraagt aan de doelstelling van nulverontreiniging en beter is afgestemd op het beleid inzake klimaat, energie en circulaire economie.

Het overzicht van industriële activiteiten gereguleerd door de richtlijn industriële emissies is gebaseerd op gegevens die zijn gerapporteerd aan het EU-register (2018)⁹¹.

In België moeten circa 2 340 industriële installaties een vergunning hebben op basis van de richtlijn industriële emissies. Dit is een toename van bijna 600 installaties tegenover 2015, voornamelijk vanwege de scherpe toename in de afvalbeheersector en de intensieve pluimvee- of varkenshouderij. De verdeling van de installaties wordt weergegeven in figuur 20 hieronder.

In 2018 waren de Belgische industriële sectoren met de meeste installaties die onder de richtlijn industriële

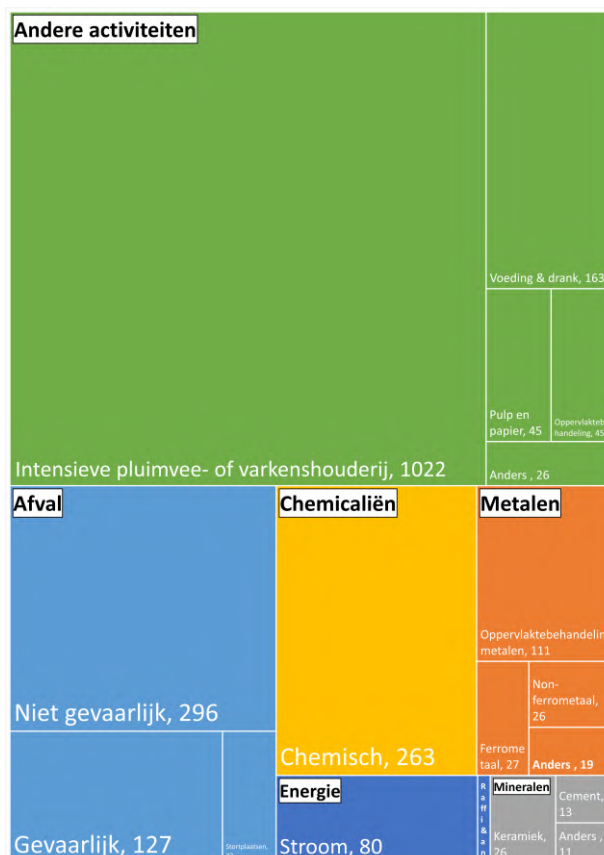
⁸⁹ Richtlijn 2010/75/EU heeft betrekking op industriële activiteiten die boven bepaalde drempelwaarden worden uitgevoerd. Deze is van toepassing op de energie-industrie, metaalproductie, minerale en chemische industrie en afvalbeheer, en op veel industriële en landbouwsectoren (bv. de intensieve varkens- en pluimveehouderij, papierpulp- en papierproductie, de verfsector en de schoonmaaksector).

⁹⁰ Europese Commissie, [proposal for a revision of the Industrial Emissions Directive](#), 4 april 2022. De herziening van de richtlijn industriële emissies wordt uitgevoerd parallel aan de herziening van de Verordening (EG) nr. 166/2006 inzake het Europees register voor de uitstoot en overbrenging van verontreinigende stoffen (E-PRTR).

⁹¹ Europees Milieuagentschap, [EU-portaal voor industriële emissies](#).

emissies vallen: i) de intensieve pluimvee- of varkenshouderij (44 %); ii) de afvalbeheersector (19 %); iii) de productie van chemicaliën (11 %); iv) de voedings- en drankproductie (7 %); v) de oppervlaktebehandeling van metalen (5 %); en vi) de energieproductiesector (3 %).

Figuur 20: Aantal aan de richtlijn inzake industriële emissies onderworpen industriële installaties in België per sector, 2018⁹²

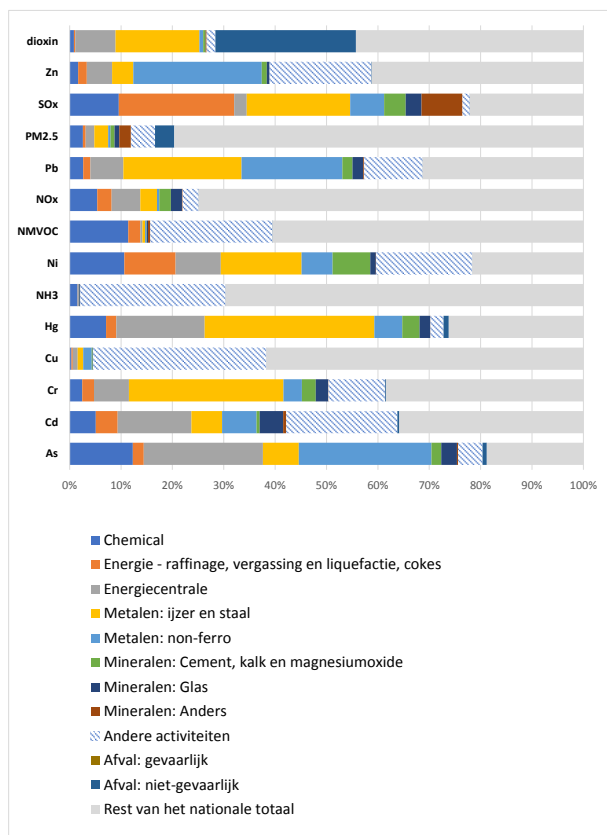
De industriële sectoren waarvan werd vastgesteld dat ze de grootste milieubelasting vormden voor emissies in de lucht waren:

- “Andere activiteiten” (voornamelijk oppervlaktebehandeling van metalen, intensieve pluimvee- of varkenshouderij en de productie van pulppapier) voor vluchtige organische stoffen met uitzondering van methaan (NMVOS), ammoniak (NH₃), koper (Cu), zink (Zn), cadmium (Cd), nikkel (Ni), stofdeeltjes (PM_{2,5});
- de productie van chemicaliën voor NMVOS, stikstofoxiden (NO_x), zwaveloxiden (SO_x), Ni, arseen (As) en kwik (Hg);
- de metaalproductie voor lood (Pb), As, SO_x;

⁹² Europees Milieuagentschap, Europees register, [EU-portaal voor industriële emissies \(gegevens opgehaald op 3 november 2021\)](#).

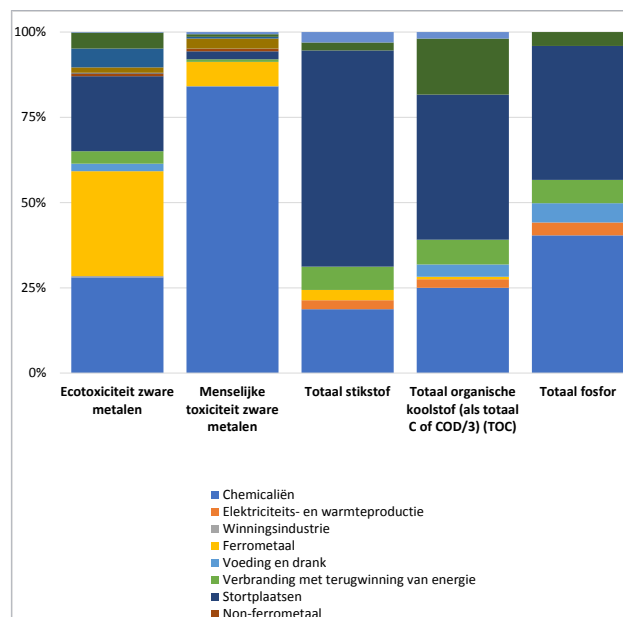
- de sector van de elektriciteitsproductie voor NO_x, Zn, As, Hg, Ni, chroom (Cr), Cd, Pb en dioxinen;
- de afvalbeheersector voor dioxinen.

Figuur 21: Luchtemissies uit de aan de richtlijn inzake industriële emissies onderworpen sectoren in België en alle andere nationale totale luchtemissies, 2018⁹³

De milieubelasting van water door industriële emissies is voornamelijk het gevolg van: i) stortplaatsen voor stedelijk afval; ii) de productie van pulp, papier en chemicaliën (stikstof, fosfor en totale organische koolstof); iii) de metaalindustrie; iv) de productie van chemicaliën en v) stortplaatsen voor zware metalen. De verdeling, gebaseerd op E-PRTR-gegevens, wordt weergegeven in figuur 22 hieronder.

Figuur 22: Relatieve uitstoot in water door de industrie in België, 2018⁹⁴

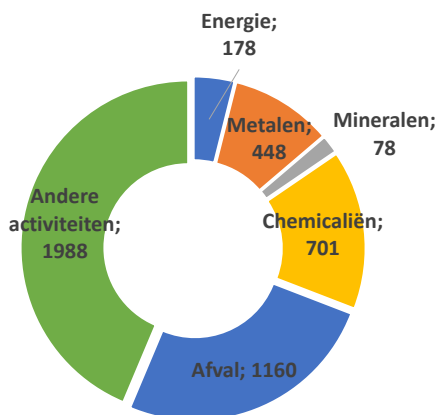

De EU-aanpak voor handhaving krachtens de richtlijn inzake industriële emissies heeft burgers verregaande rechten gegeven op toegang tot relevante informatie en op deelname aan de vergunningsprocedure voor mogelijk vervuilende installaties. Hierdoor kunnen burgers en ngo's verzekeren dat vergunningen op passende wijze worden verleend en dat aan de voorwaarden van deze vergunningen wordt voldaan. In het kader van de milieuinspectie brengen de bevoegde autoriteiten bezoeken ter plaatse aan installaties onderworpen aan de richtlijn industriële emissies, om monsters te nemen en de nodige informatie te verzamelen. Volgens artikel 23, lid 4, van de richtlijn inzake industriële emissies moeten bezoeken ter plaatse jaarlijks tot maximaal driejaarlijks plaatsvinden, afhankelijk van de milieurisico's die de installaties met zich meebrengen. In 2018 werden er in België 4 553 bezoeken ter plaatse afgelegd. De meeste bezoeken vonden plaats bij afvalbeheerfaciliteiten anders dan stortplaatsen (23 % van de bezoeken), pluimvee- of varkenswekerijen (19 % van de bezoeken), locaties voor de productie van chemicaliën (15 % van de bezoeken) en locaties voor voeding- en drankproductie (15 % van de bezoeken) in de categorie "Andere activiteiten".

⁹³ Europees Milieuagentschap, Grensoverschrijdende luchtverontreiniging over lange afstand, [Air pollutant emissions data viewer \(Gothenburg Protocol, LRTAP Convention\) 1990-2019 \(gegevens opgehaald op 3 november 2021\)](#).

⁹⁴ Europees Milieuagentschap, E-PRTR [EU-portaal voor industriële emissies](#). De zware metalen worden zowel gepresenteerd als een gewogen som van factoren voor ecotoxiciteit en humane toxiciteit om zowel de ecologische als de menselijke impact te illustreren (op basis van USETox) (gegevens opgehaald op 3 november 2021).

Figuur 23: Aantal inspecties van installaties in België onderworpen aan de richtlijn industriële emissies, 2018⁹⁵

De opstelling van referentiedocumenten met de best beschikbare technieken (BBT-referentiedocumenten) en BBT-conclusies zorgt voor een goede samenwerking tussen belanghebbenden en maakt een betere uitvoering van de richtlijn industriële emissies mogelijk⁹⁶. Sinds het laatste EIR-verslag heeft de Commissie BBT-conclusies aangenomen voor: i) afvalverbranding; ii) de voedings-, drank- en melkindustrieën; en iii) de oppervlaktebehandeling met behulp van organische oplosmiddelen waaronder hout en houtproducten met chemicaliën.

De Commissie verlaat zich op de inspanningen van nationale bevoegde autoriteiten voor de invoering van de wettelijk bindende BBT-conclusies en de daarmee geassocieerde BBT-emissieniveaus in milieuvergunningen. Dit zou moeten leiden tot een aanzienlijke en voortdurende vermindering van de vervuiling.

In 2019 werden aan België prioritaire acties voorgesteld om: i) vergunningen te herzien om te voldoen aan onlangs aangenomen BBT-conclusies en ii) de controle en handhaving te versterken om naleving van de BBT-conclusies te verzekeren. De Commissie heeft deze acties gecontroleerd door middel van de Belgische rapportage aan het EU-register.

België nam op 16 november 2021 deel aan de TAIEX-EIR peer-to-peer workshop over technologie en maatregelen voor de reductie van ammoniak, en op 7 februari 2022 aan de TAIEX-EIR vlaggenschip-workshop gericht op het

⁹⁵ EU-register, 2018 (gegevens opgehaald op 3 november 2021).

⁹⁶ Europese Commissie, [BBT-referentiedocumenten](#)

tot nul terugbrengen van de verontreiniging van lucht, water en bodem.

Voorkomen van zware industriële ongevallen - SEVESO

De belangrijkste doelstellingen van het EU-beleid voor het voorkomen van grote industriële ongevallen zijn:

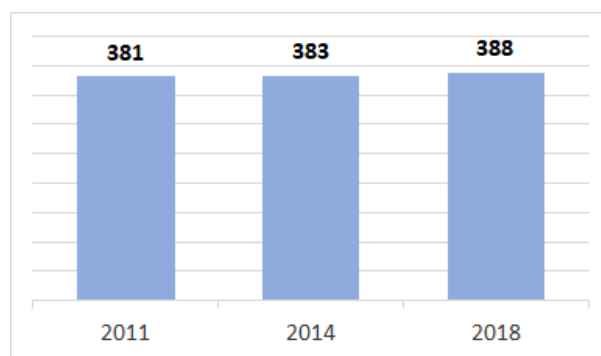
- het beheersen van de gevaren voor zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn, met name chemische stoffen;
- de gevolgen van dergelijke ongevallen voor de volksgezondheid en het milieu beperken;
- de preventie, paraatheid en respons op het gebied van zware ongevallen voortdurend verbeteren.

De hoeksteen van het beleid is Richtlijn 2012/18/EU (de Seveso III-richtlijn)⁹⁷.

Het onderstaande overzicht van industriële installaties die worden gereguleerd door de Seveso-III-richtlijn, hierna "Seveso-inrichtingen" genoemd), is gebaseerd op gegevens die zijn gerapporteerd aan de eSPIRS-gegevensbank (2018)⁹⁸ en het Belgische rapport over de implementatie van de Seveso-III-richtlijn voor de periode 2015-2018⁹⁹.

In België zijn 172 van de in totaal 388 Seveso-inrichtingen geklasseerd als lagedrempelinrichtingen en 216 als hogedrempelinrichtingen, gebaseerd op de hoeveelheid gevaarlijke stoffen die er waarschijnlijk zijn opgeslagen. De hogedrempelinrichtingen moeten aan strengere eisen voldoen. De wijziging in het aantal Seveso-inrichtingen wordt weergegeven in figuur 24.

Figuur 24: Aantal Seveso-inrichtingen in België, 2011, 2014 en 2018¹⁰⁰

⁹⁷ Richtlijn 2012/18/EU betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen zijn betrokken.

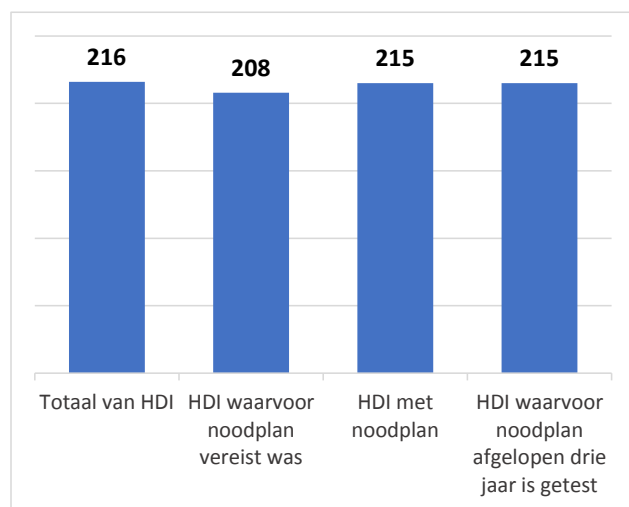
⁹⁸ Europese Commissie, [Seveso Plants Information Retrieval System](#)

⁹⁹ Zoals bepaald in artikel 21, lid 2 van de Seveso III-richtlijn.

¹⁰⁰ Europese Commissie, [Assessment and summary of Member States' implementation reports for Implementing Decision 2014/896/EU \(implementing Directive 2012/18/EU on the control of major accident hazards involving dangerous substances\)](#), 2022.

Veel Seveso-inrichtingen zijn verplicht om externe noodplannen op te stellen. Deze externe noodplannen zijn essentieel om een goede voorbereiding en effectieve uitvoering mogelijk te maken van de nodige maatregelen ter bescherming van het milieu en de bevolking bij een zwaar industrieel ongeval. Volgens België is een extern noodplan verplicht voor 208 hogedrempelinrichtingen. In 2018 hadden 215 hogedrempelinrichtingen een extern noodplan, en daarvan werden er 215 getest in de afgelopen 3 jaar. Figuur 25 geeft een overzicht van de externe noodplannen in België.

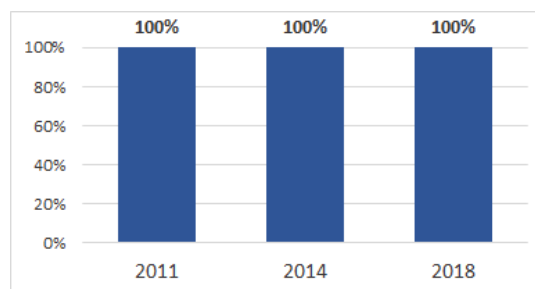
Figuur 25: Situatie betreffende externe noodplannen in België, 2018¹⁰¹

De volgende soorten informatie zijn permanent beschikbaar voor 100 % van de Seveso-inrichtingen in België: i) informatie aan het publiek als bedoeld in bijlage V bij de Seveso-III-richtlijn, met name over de wijze waarop het betrokken publiek wordt gewaarschuwd bij een zwaar ongeval; ii) informatie over passend gedrag bij een zwaar ongeval; en iii) informatie waarin de datum van het laatste bezoek ter plaatse wordt vermeld. Deze bepaling inzake kennisgeving is een belangrijke bepaling van de Seveso-III-richtlijn, want kennis van deze informatie door het publiek kan de gevolgen van een zwaar industrieel ongeval beperken.

Figuur 26 geeft het aantal hogedrempelinrichtingen weer waarvoor informatie over veiligheidsmaatregelen en vereiste gedragingen de afgelopen jaren actief beschikbaar is gesteld aan het publiek.

Figuur 26: Aandeel hogedrempelinrichtingen in België waarvoor informatie over veiligheidsmaatregelen en vereiste gedragingen actief beschikbaar is gesteld aan het publiek, 2011, 2014 en 2018¹⁰²

Lawaai

De richtlijn omgevingslawaai¹⁰³ voorziet in een gemeenschappelijke aanpak om de schadelijke effecten als gevolg van blootstelling aan omgevingslawaai te vermijden, te voorkomen en te verminderen, hoewel de richtlijn zelf geen geluidsgrenswaarden vastlegt. De belangrijkste instrumenten van de richtlijn in dit verband zijn geluidsbelastingkaarten en -planning. Een belangrijke doelstelling in het kader van het actieplan om verontreiniging tot nul terug te dringen tegen 2030, is om het aandeel mensen dat last heeft van verkeerslawaai met 30 % te verminderen ten opzichte van 2017.

Geluidsoverlast van vliegtuigen, spoorwegen en wegen is een van de belangrijkste oorzaken van milieugezondheidsproblemen in de EU. Het kan ischemische hartziekten, beroerten, onderbroken slaap, cognitieve stoornissen en stress veroorzaken¹⁰⁴.

In België wordt, op basis van een beperkt aantal gegevens¹⁰⁵, geschat dat omgevingslawaai jaarlijks minstens ongeveer 300 vroegtijdige sterfgevallen en 1 600 gevallen van ischemische hartziekten veroorzaakt¹⁰⁶. Bovendien lijden zo'n 200 000 Belgen aan een verstoorde slaap. De totale blootstelling aan lawaai in België steeg tussen 2012 en 2017 met 10 % op basis van gerapporteerde gegevens. Op basis van de meest recente geanalyseerde informatie werden zowel de

¹⁰³ Richtlijn [2002/49/EG](#)

¹⁰⁴ WHO 2018, Environmental Noise Guidelines for the European Region.

¹⁰⁵ Voor meer informatie zie: Europees Milieuagentschap, [Informatiebladen over lawaai 2021](#).

¹⁰⁶ Deze cijfers zijn een schatting van het Europees Milieuagentschap gebaseerd op: i) de door lidstaten gerapporteerde gegevens over blootstelling aan lawaai die onder Richtlijn 2002/49/EG valt; ii) ETC/ATNI, 2021, Lawaai-indicatoren op basis van de richtlijn omgevingslawaai 2021: [Methodology for estimating missing data](#), ETC/ATNI-rapport nr. 2021/06, Europees Thematisch Centrum voor luchtvervuiling, transport, lawaai en industriële vervuiling; en iii) de [methodologie voor berekeningen over de impact op gezondheid](#), ETC/ACM, 2018, Implications of environmental noise on health and wellbeing in Europe, Eionet-rapport ETC/ACM nr. 2018/10, Europees Thematisch Centrum voor de beperking van luchtvervuiling en klimaatverandering.

¹⁰¹ Idem.

¹⁰² Idem.

strategische geluidsbelastingkaarten als actieplannen om problemen van geluidshinder aan te pakken voltooid na een openbare raadpleging.

In de EIR van 2019 werden twee prioritaire acties voorgesteld aan België om de geluidsbelastingkaarten en actieplannen te voltooien. Daarom worden voor 2022 geen prioritaire acties voorgesteld.

Waterkwaliteit en -beheer

Het beleid en de wetgeving van de EU schrijven voor dat de impact van de druk op overgangs-, kust- en zoete wateren (met inbegrip van oppervlakte- en grondwater) aanzienlijk moet worden gereduceerd. Door waterlichamen in goede toestand te brengen en te houden, of hun toestand te verbeteren, zoals gedefinieerd door de kaderrichtlijn water, kunnen alle EU-burgers voordeel ondervinden van veilig drink- en zwemwater van hoge kwaliteit. Bovendien waarborgt dit dat de nutriëntenkringloop (stikstof en fosfor) duurzamer en met meer hulpbronnefficiëntie wordt beheerd.

Kaderrichtlijn water

De kaderrichtlijn water (KRW)¹⁰⁷ is de hoeksteen van het waterbeleid van de EU in de 21e eeuw¹⁰⁸. De KRW vormt samen met andere watergerelateerde wetgeving¹⁰⁹ het kader voor duurzaam en geïntegreerd waterbeheer, gericht op een hoog beschermingsniveau van watervoorraden, het voorkomen van verdere achteruitgang en herstel in goede toestand.

Tegen maart 2022 moeten de lidstaten verslag uitbrengen over de derde generatie stroomgebiedbeheerplannen (SGBP's) in het kader van de KRW. De Commissie zal de gerapporteerde toestand beoordelen van stroomgebieden en de vooruitgang die in deze stroomgebieden is geboekt, en nagaan hoe de bevindingen van de Commissiebeoordeling voor de

tweede ronde van SGBP's¹¹⁰ zijn aangepakt. België heeft het derde SGBP nog niet gerapporteerd¹¹¹.

In december 2021 publiceerde de Commissie het zesde uitvoeringsverslag waarin de uitvoering van de KRW en de overstromingsrichtlijn wordt beoordeeld¹¹². Dit verslag bevat een tussentijdse beoordeling van: i) de vooruitgang bij de uitvoering van de maatregelenprogramma's; en ii) de monitoring van "nieuwe" prioritaire stoffen. Het beoordelingsverslag voor België,¹¹³ dat deel uitmaakt van het uitvoeringsverslag, stelt dat het wegens onvolledige gegevens niet mogelijk is om de geboekte vooruitgang volledig te beoordelen, met name voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Wallonië. Uit de door de Vlaamse overheid gerapporteerde informatie blijkt dat er vooruitgang wordt geboekt bij de uitvoering van maatregelen voor de tweede helft van de waterbeheercyclus (2016-2021). Het tempo waarin Vlaanderen vooruitgang boekt is echter niet heel goed, gezien de verstreken tijdsperiode. In een notendop lijkt het erop dat de maatregelen die in de tweede ronde van de Belgische SGBP's zijn opgenomen niet zijn uitgevoerd zoals gepland, zowel wat betreft inhoud als timing. Er zijn nog steeds inspanningen nodig om de doelstellingen van de KRW te bereiken.

Op basis van de rapportage van de tweede ronde van SGBP's en op basis van de gegevens die in 2020 zijn gepubliceerd¹¹⁴, heeft 26,2 % van alle oppervlaktewaterlichamen in België¹¹⁵ een goede ecologische toestand bereikt (voor slechts 2,7 % van alle oppervlaktewaterlichamen is de toestand onbekend), en slechts 2,2 % heeft een goede chemische toestand (voor 0,2 % is de toestand onbekend). Wat betreft grondwater is het voor 58,8 % van de grondwaterlichamen niet gelukt om een goede chemische toestand te bereiken en bevindt 10,0 % zich in een slechte kwantitatieve toestand.

Figuur 27 illustreert het aandeel oppervlaktewaterlichamen in België en andere Europese landen waarvoor het niet is gelukt om een goede ecologische toestand te bereiken.

¹⁰⁷ De [kaderrichtlijn water \(2000/60/EG\)](#)

¹⁰⁸ Het [EU-waterbeleid](#)

¹⁰⁹ De [grondwaterrichtlijn \(2006/118/EG\)](#); de [richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen \(2008/105/EG\)](#); de [richtlijn inzake overstromingsrisico's \(2007/60/EG\)](#); de [zwemwaterrichtlijn \(2006/7/EG\)](#); de [richtlijn behandeling stedelijk afvalwater \(91/271/EEG\)](#); de nieuwe [drinkwaterrichtlijn \(2020/2184/EG\)](#), de [nitratenrichtlijn \(91/676/EEG\)](#); de [kaderrichtlijn mariene strategie \(MSFD\) \(2008/56/EG\)](#), de [richtlijn industriële emissies \(IED\) \(2010/75/EU\)](#), [de nieuwe verordening inzake minimeisen voor hergebruik van water \(\(EU\)2020/741\)](#).

¹¹⁰ Gedetailleerde informatie is beschikbaar in het [5e verslag van de Commissie over de uitvoering van de kaderrichtlijn water en de overstromingsrichtlijn](#), evenals in de EIR van 2019.

¹¹¹ Gebaseerd op de informatie die de Belgische autoriteiten verstrekten in april 2022.

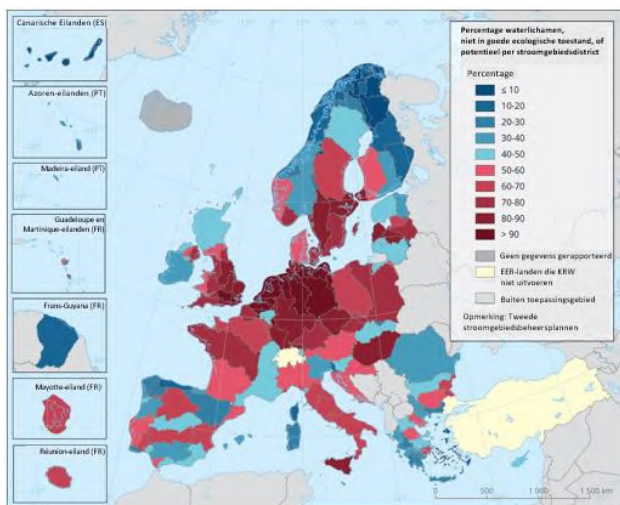
¹¹² Zie het [Zesde uitvoeringsverslag van de KRW en richtlijn inzake overstromingen](#)

¹¹³ Zie het [beoordelingsverslag voor België](#)

¹¹⁴ [WISE Freshwater \(europa.eu\)](#)

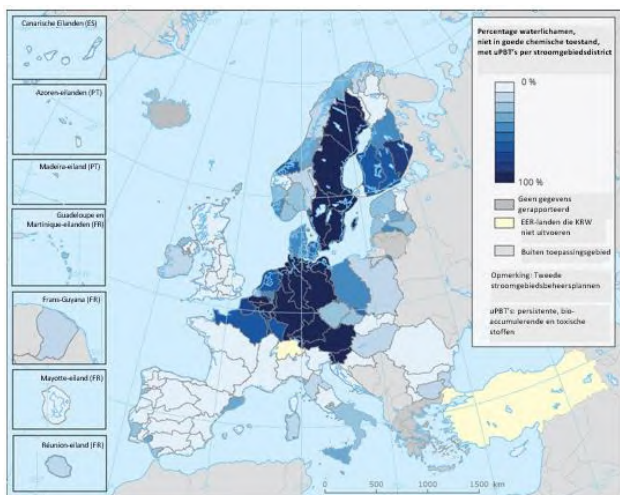
¹¹⁵ Rivieren, meren, overgangswateren, kustwateren en territoriale wateren.

Figuur 27. Aandeel oppervlaktewaterlichamen (rivieren, meren, overgangswateren en kustwateren) in een minder dan goede ecologische toestand per stroomgebiedsdistrict¹¹⁶

Figuur 28 toont het percentage oppervlaktewaterlichamen in België en andere Europese landen waarvoor het niet is gelukt om een goede chemische toestand te bereiken. Voor België is het percentage 97,7 % als waterlichamen worden meegerekend die geen goede toestand bereiken als gevolg van ubiquitaire PBT's (uPBT's – persistente, bio-accumulerende en toxische stoffen). Zonder uPBT's bereikt 25 % van de Belgische oppervlaktewateren geen goede chemische toestand.

Figuur 28. Percentage oppervlaktewaterlichamen dat geen goede chemische toestand bereikt¹¹⁷

In het kader van de richtlijn industriële emissies, moet worden benadrukt dat in België het afgelopen decennium er een significante daling was (40,3 %) van de industriële

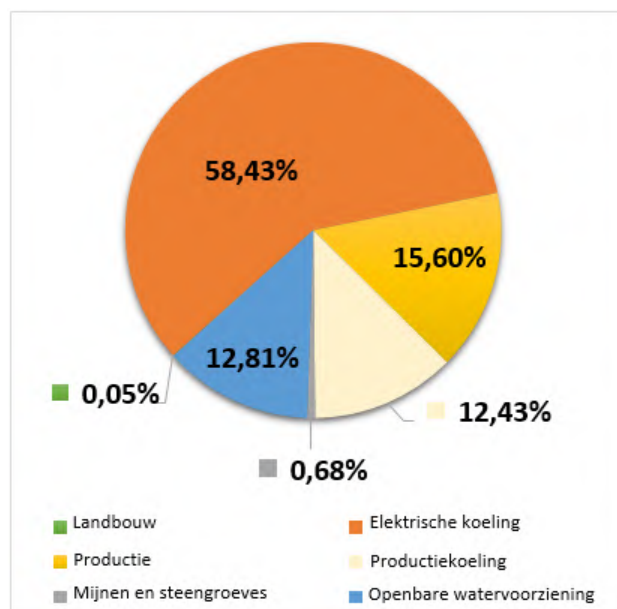
¹¹⁶ Europees Milieuagentschap, [2021](#).

¹¹⁷ Europees Milieuagentschap, [december 2019](#).

emissies van zware metalen zoals Cd, Hg, Ni, Pb en (4,4 %) totale organische koolstof (TOK) in water¹¹⁸.

In België wordt jaarlijks in totaal 5846,07 hm³ water onttrokken (op basis van de basislijn 2019) uit oppervlakte- en grondwaterbronnen (EEA, 2022). Het wateronttrekkingspercentage per sector bedraagt 0,05 % voor landbouw, 12,81 % voor openbare watervoorziening, 58,43 % voor elektriciteitskoeling, 15,60 % voor industrie, 12,43 % voor industriële koeling en 0,68 % voor mijnbouw en steengroeven (figuur 29). België gebruikt een register om wateronttrekkingen te monitoren. Elk gewest gebruikt zijn eigen systeem¹¹⁹. Voor kleine onttrekkingen is in België geen vergunning vereist, maar de meeste kleine onttrekkingen worden toch geregistreerd (althans in de afgelopen jaren).

Figuur 29: Wateronttrekking in België per sector¹²⁰

In België bedroeg de wateronttrekkingsindex-plus (WEI+)¹²¹ 7,31 % (in 2017), wat minder is dan de 20 % die algemeen wordt beschouwd als aanwijzing voor waterschaarste¹²². België staat op de achtste plaats in de EU (waarbij de eerste plaats aangeeft dat een land een

¹¹⁸ Europees Milieuagentschap, juni [2021](#) EEA, 2021.

¹¹⁹ Geen federale bevoegdheid.

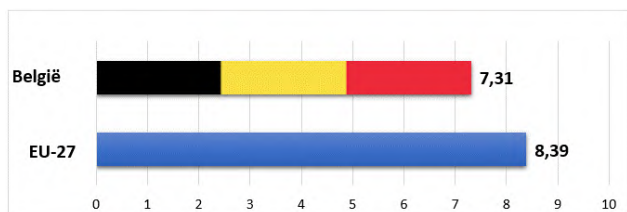
¹²⁰ Europees Milieuagentschap, [Water abstraction by source and economic sector in Europe](#), 2022. <https://www.eea.europa.eu/ims/water-abstraction-by-source-and>

¹²¹ De wateronttrekkingsindex-plus (WEI+) geeft het totale zoetwaterverbruik weer als percentage van de hernieuwbare zoetwatervoorraden (grond- en oppervlaktewater) op een bepaalde tijd en plaats. De index kwantificeert hoeveel water wordt onttrokken en hoeveel water er na gebruik terugvloeit naar het milieu.

¹²² Het Europees Milieuagentschap zal tegen mei 2022 een seizoensgebonden WEI+ op stroomgebied- en NUTS2-niveau ontwikkelen die een vollediger beeld zal schetsen van waterstress en waterschaarste voor elke lidstaat.

hoge WEI+ heeft en dus een land is met waterschaarsteproblemen).

Figuur 30: Wateronttrekkingsindex-plus (WEI+) in de EU, 2017¹²³

Als onderdeel van het Belgische herstel- en veerkrachtplan¹²⁴ wil Vlaanderen zijn waterretentie-maatregelen verbeteren, omdat de regio vatbaar wordt voor watertekorten als gevolg van droogte. Vlaanderen wil deze “Blue Deal” bereiken door: i) het herstel en de aanleg van wetlands; ii) de integratie van waterlichamen en andere natuurlijke milieus in een breder netwerk dat zowel steden als plattlandsgebieden omvat; iii) de grootschalige installatie van waterbuffers; iv) het gebruik van innovatieve waterbesparende technologieën; en v) investeringen in onderzoek op het gebied van waterbehoud.

Overstromingsrichtlijn

Zoals hierboven vermeld, heeft de Commissie in december 2021 het zesde uitvoeringsverslag gepubliceerd waarin de uitvoering van de KRW en de overstromingsrichtlijn wordt beoordeeld. Het verslag bevat een evaluatie en bijwerking van de voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen die alle lidstaten tijdens de tweede cyclus (2016-2021) hebben opgesteld.

In het zesde uitvoeringsverslag bleek uit het beoordelingsverslag¹²⁵ dat de drie Belgische gewesten een overzicht hadden verstrekt met de vereiste informatie. Maar de keuze van België om het hele land aan te wijzen als een gebied met potentieel significant overstromingsrisico is vrij breed en zou waarschijnlijk kunnen worden verfijnd. Toch worden kleinschalige gegevens reeds gebruikt op regionaal en subregionaal niveau, waar ze effectiever zijn voor maatregelen en plannen voor overstromingsrisico's. Zowel Wallonië als Vlaanderen hebben echter praktische

computergebaseerde kaartviewers ontwikkeld om het overstromingsrisico te beoordelen. Deze kaartviewers maken het mogelijk om relevante informatie te visualiseren, en beide gewesten gebruiken goede methodologieën om toekomstige overstromingsrisico's te beoordelen in hun voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen. Brussel en Wallonië zouden moeten overwegen een kwantitatieve methodologie te ontwikkelen om de potentiële impact van toekomstige overstromingen en hun impact op de menselijke gezondheid, het milieu, de economische activiteit en het cultureel erfgoed te beoordelen.

België heeft nog geen verslag uitgebracht over de tweede generatie overstromingsrisicobeheerplannen in het kader van de overstromingsrichtlijn. De Europese Commissie zal de vooruitgang die is geboekt sinds de goedkeuring van de eerste overstromingsrisicobeheerplannen beoordelen en hierover een verslag publiceren, net als in 2019.

Drinkwaterrichtlijn

Wat de drinkwaterrichtlijn¹²⁶ betreft is er geen nieuwe beoordeling van de kwaliteit van drinkwater beschikbaar sinds de EIR van 2019. De kwaliteit van het drinkwater in België is niet aangeduid als aandachtspunt.

De herschikte richtlijn¹²⁷ werd van kracht op 12 januari 2021 en de lidstaten hebben tot 12 januari 2023 de tijd om deze om te zetten in hun nationale wetgeving. België zal aan deze herziene kwaliteitsnormen moeten voldoen.

Zwemwaterrichtlijn

Wat de zwemwaterrichtlijn betreft, blijkt uit figuur 32 dat in 2020 81,4 % van de 118 Belgische zwemwateren een uitstekende kwaliteit vertoonde¹²⁸. Er is gedetailleerde informatie over Belgische zwemwateren beschikbaar op een nationaal portaal¹²⁹ en via een interactieve kaart van het Europees Milieugentschap¹³⁰.

¹²³ Europees Milieugentschap (EEA), [Wateronttrekkingsindex-plus, 2022](#).

¹²⁴ [Belgisch herstel- en veerkrachtplan | Europese Commissie \(europa.eu\)](#).

¹²⁵ Europese Commissie, directoraat-generaal Milieu, Assessment of Second Cycle Preliminary Flood Risk Assessments and Identification of Areas of Potential Significant Flood Risk under the Floods Directive: Member State: [Belgium](#), 2022.

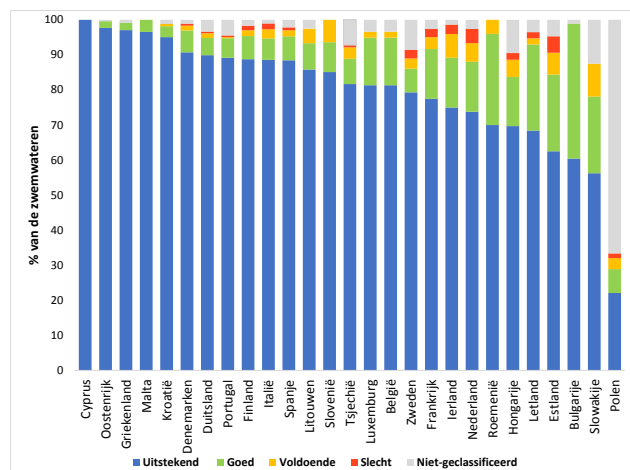
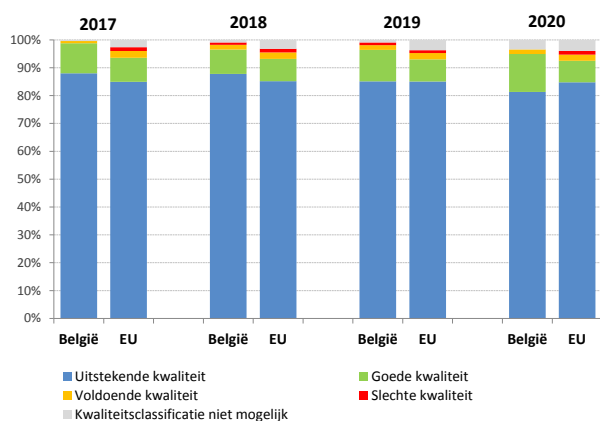
¹²⁶ PB L 330 van 5.12.1998, blz. 32.

¹²⁷ PB L 435 van 23.12.2020, blz. 1.

¹²⁸ Europees Milieugentschap, 2021. [State of bathing water – Europees Milieugentschap \(europa.eu\)](#), blz. 17.

¹²⁹ voor België-Vlaanderen: [www.kwaliteitzwemwater.be](#) en voor België-Wallonië: [http://environnement.wallonie.be/baignade](#)

¹³⁰ EEA, [State of bathing waters in 2020 - Europees Milieugentschap \(europa.eu\)](#)

Figuur 31: Zwemwaterkwaliteit in Europa in het seizoen 2020¹³¹**Figuur 32: België, zwemwaterkwaliteit 2017-2020¹³²**

* Voor 2017, 2018 en 2019 zijn gegevens over het zwemwater in het VK opgenomen onder het EU-gemiddelde.

Nitratenrichtlijn

Volgens de laatste beschikbare informatie over de uitvoering van de nitratenrichtlijn blijft verontreiniging van grond- en oppervlaktewater door nitraten wijdverbreid in Vlaanderen. Er zijn in Vlaanderen significante stijgingen in bepaalde gebieden en stabiele waarden in andere gebieden, maar met niveaus die de drempel van 50 mg/l nitraten overschrijden of zeer dicht benaderen. Van bijna alle oppervlaktewateren in Vlaanderen (97%) werd eind 2019 gerapporteerd dat zich in eutrofe toestand bevinden. Wat dus in de vorige EIR-rapporten als een vrij positieve trend werd aangemerkt, is nu een duidelijk negatieve trend geworden, waarbij de watervervuiling door nitraten in

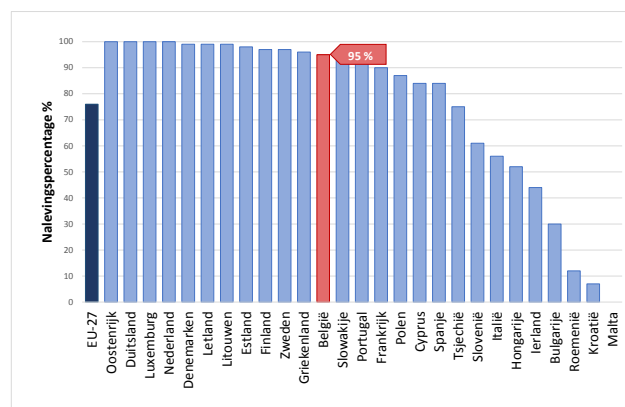
Vlaanderen tot de hoogste in de EU behoort. De rapportage uit Wallonië toont aan dat de vervuilingsniveaus er over het algemeen minder zorgwekkend zijn, waarbij concentraties in grondwater over het algemeen een dalende trend vertonen. Voor oppervlaktewater beginnen sommige meetstations in Wallonië echter een opwaartse trend te vertonen. 15% van het oppervlaktewater is eutroof. Bovendien hebben de Waalse autoriteiten een achterstand opgelopen bij de uitvoering van de verplichte herziening van hun actieplan voor nitraten (Programme de gestion durable de l'azote en agriculture), waarvoor op grond van artikel 258 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie een inbreukprocedure loopt in het stadium van een met redenen omkleed advies.

Richtlijn behandeling stedelijk afvalwater

België heeft in de loop der jaren moeilijkheden ondervonden bij het nakomen van zijn verplichtingen uit hoofde van de richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater.

Over het geheel genomen is het nalevingspercentage in België 95%, wat hoger is dan het EU-gemiddelde (76%) in 2018. 13,1% van het stedelijk afvalwater in België wordt niet ingezameld en/of voldoet niet aan de eisen voor biologische behandeling.

Figuur 33: Aandeel van stedelijk afvalwater dat aan alle vereisten van de richtlijn behandeling stedelijk afvalwater voldoet (inzameling, biologische behandeling, biologische behandeling met verwijdering van stikstof en/of fosfor) in stedelijke gebieden die voldoen aan de richtlijn behandeling stedelijk afvalwater ("nalevingspercentage"), 2018¹³³

In de afgelopen jaren waren er verbeteringen in de naleving van de richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater, en het gebruik van EU-financiering was hiervoor van fundamenteel belang. Maar ondanks

¹³¹ Europees Milieuagentschap, [Bathing Water Quality in 2020](#), 2021.

¹³² Europees Milieuagentschap, European bathing water quality in [2017](#), [2018](#), [2019](#), [2020](#).

¹³³ Europese Commissie, [WISE Freshwater](#), (2021).

deze verbeteringen heeft de onvolledige uitvoering van de richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater geleid tot verschillende uitspraken van het Hof van Justitie van de Europese Unie tegen België¹³⁴. Bovendien heeft de Commissie in juni 2021 besloten om een met redenen omkleed advies uit te brengen aan België omdat het er sinds 2005 niet in slaagt om te voldoen aan de vereisten van de richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater in elf agglomeraties.

Prioritaire acties voor 2022

- De nieuwe fysieke wijzigingen van waterlichamen beoordelen overeenkomstig artikel 4, lid 7, van de KRW. Bij deze beoordelingen moeten alternatieve opties en passende mitigerende maatregelen worden overwogen.
- Dringende maatregelen om de waterkwaliteit te verbeteren, zowel in oppervlaktewater- als in grondwaterlichamen, met name door de vervuiling met nitraten aan te pakken.
- Er zijn inspanningen nodig om de gecoördineerde uitvoering van het water-, mariene en natuurbeleid te verbeteren.
- De uitvoering van de richtlijn inzake de behandeling van stedelijk afvalwater voltooiën voor alle resterende niet-conforme agglomeraties.

Chemische stoffen

De EU streeft ernaar te waarborgen dat chemische stoffen worden geproduceerd en gebruikt op een manier die eventuele significante nadelige effecten op de menselijke gezondheid en het milieu zo veel mogelijk beperkt. In oktober 2020 publiceerde de Commissie haar strategie voor duurzame chemische stoffen “Op weg naar een gifvrij milieu”¹³⁵, die heeft geleid tot enkele systemische wijzigingen in de EU-wetgeving inzake chemische stoffen. De strategie is onderdeel van de ambitie van de EU om alle verontreiniging tot nul terug te dringen – een belangrijke toezegging van de Europese Green Deal.

De EU-wetgeving betreffende chemische stoffen¹³⁶ voorziet in de referentiebescherming van de volksgezondheid en het milieu. Deze zorgt ook voor stabiliteit en voorspelbaarheid voor ondernemingen die actief zijn op de interne markt.

¹³⁴ Zaken C-395/13 en C-533/11.

¹³⁵ [COM\(2020\) 667 final](#)

¹³⁶ Voornamelijk voor chemische stoffen: Reach (PB L 396 van 30.12.2006, blz. 1); voor indeling, etikettering en verpakking: de CLP-verordening (PB L 252 van 31.12.2006, blz. 1), in combinatie met de wetgeving inzake biociden en gewasbeschermingsmiddelen.

Sinds 2007 heeft de Commissie informatie verzameld over de handhaving van de verordening inzake de registratie, beoordeling, autorisatie en beperkingen ten aanzien van chemische stoffen (de “Reach-verordening”) en de verordening betreffende de indeling, etikettering en verpakking (“CLP-verordening”). In december 2020 heeft de Commissie de verslagen van de lidstaten over de uitvoering en handhaving van deze verordeningen beoordeeld¹³⁷, overeenkomstig artikel 117, lid 1, van de Reach-verordening en artikel 46, lid 2, van de CLP-verordening. Volgens de laatste beschikbare gegevens zijn de nationale handhavingsstructuren de afgelopen jaren, sinds 2015, niet veel veranderd. Uit dit verslag blijkt echter dat er nog steeds veel verschillen zijn in de uitvoering van de Reach- en CLP-verordeningen, met name op het gebied van rechtshandhaving. De vastgestelde nalevingsniveaus in de lidstaten lijken door de jaren heen vrij stabiel te zijn, maar vertonen een lichte trend van verslechtering, wellicht omdat: i) handhavingsinstanties doeltreffender te werk gaan bij het opsporen van niet-conforme producten/bedrijven; en ii) er een toename is in niet-conforme producten die op de EU-markt worden gebracht.

In augustus 2021 publiceerde de Commissie een meetbare beoordeling over de handhaving¹³⁸ van de twee belangrijkste EU-verordeningen inzake chemische stoffen (de Reach-verordening en de CLP-verordening) op basis van een reeks indicatoren voor de verschillende aspecten van handhaving.

In België ligt de verantwoordelijkheid voor de controle op de naleving van Reach bij de volgende instanties:

- Federale Overheidsdienst Volksgezondheid, Veiligheid van de Voedselketen en Milieu, DG Leefmilieu, dienst Milieu-Inspectie (tevens verantwoordelijk voor de controle op de naleving van de CLP-verordening);
- Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg (tevens verantwoordelijk voor de controle op de naleving van de CLP-verordening);
- De Vlaamse overheid - Departement Omgeving - afdeling Handhaving;
- Brussels Hoofdstedelijk Gewest - Leefmilieu Brussel;
- Wallonië - Direction générale opérationnelle Agriculture, Ressources naturelles et Environnement (DGARNE).

België heeft nog geen Reach-handhavingsstrategie ontwikkeld. Het heeft alleen een CLP-strategie, die deels

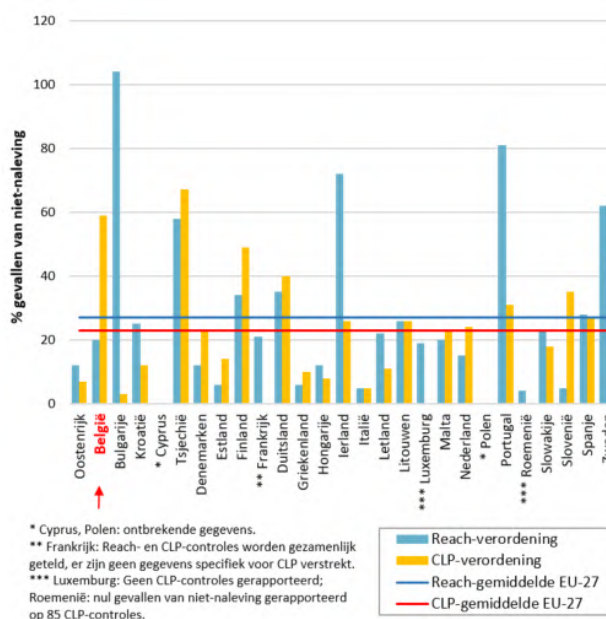
¹³⁷ Europese Commissie, eindverslag, over de werking van Reach en CLP, [Final report REACH-CLP MS reporting 2020.pdf \(europa.eu\)](#)

¹³⁸ [Europese Commissie, Reach and CLP enforcement: EU level enforcement indicators.](#)

wordt uitgevoerd¹³⁹. Op het gebied van handhaving geeft België prioriteit aan onderwerpen die het meest gevoelig zijn voor consumenten (kinderen en het brede publiek).

In België zijn 17,5 voltijdequivalente werknemers (VTE's) toegewezen aan de handhaving van Reach en CLP¹⁴⁰. In de verslagperiode waren er 169 Reach-controles en 199 CLP-controles, ruim onder het gemiddelde. De meeste uitgevoerde Reach-controles zijn proactief, vergeleken met reactieve/niet-routinematige CLP-controles (d.w.z. onderzoeken naar aanleiding van klachten, ongevallen en verwijzingen)¹⁴¹. Hoewel de Belgische autoriteiten sinds de laatste verslagperiode een hoger niveau van deskundigheid hebben, is dit nog steeds onvoldoende voor een aantal specifieke taken in het kader van REACH, met name met betrekking tot risicobeheer en enkele specifieke aandachtsgebieden zoals nanomaterialen en hormoonontregelende stoffen. Er wordt gewezen op het hoge percentage gevallen van niet-naleving op het totale aantal controles¹⁴².

Figuur 34: Percentage gevallen van niet-naleving van het totale aantal controles in het kader van Reach en CLP in 2019, per lidstaat en in vergelijking met het EU-gemiddelde¹⁴³

Prioritaire acties voor 2022

- De administratieve capaciteit bij de uitvoering en handhaving verbeteren met het oog op een nultolerantiebeleid voor niet-naleving.
- De handhavingstrategie voor de CLP-verordening volledig uitvoeren en tevens een strategie voor de handhaving van de Reach-verordening opstellen en uitvoeren.

¹³⁹ Europese Commissie, eindverslag, over de werking van Reach en CLP, [Final report REACH-CLP MS reporting 2020.pdf \(europa.eu\)](#), blz. 76.

¹⁴⁰ Europese Commissie, eindverslag, over de werking van Reach en CLP, [Final report REACH-CLP MS reporting 2020.pdf \(europa.eu\)](#), blz. 74.

¹⁴¹ Europese Commissie, eindverslag, over de werking van Reach en CLP, [Final report REACH-CLP MS reporting 2020.pdf \(europa.eu\)](#), blz. 96.

¹⁴² Europese Commissie, eindverslag, over de werking van Reach en CLP, [Final report REACH-CLP MS reporting 2020.pdf \(europa.eu\)](#), blz. 88.

¹⁴³ Europese Commissie, eindverslag, over de werking van Reach en CLP, [Final report REACH-CLP MS reporting 2020.pdf \(europa.eu\)](#), blz. 87-88.

4. Klimaatactie

In lijn met de Overeenkomst van Parijs en als onderdeel van de Europese Green Deal, leggen de Europese klimaatwetten de EU-doelstellingen vast voor het bereiken van klimaatneutraliteit tegen 2050 en voor het verminderen van de broeikasgasemissies (BKG) met 55 % tegen 2030, in vergelijking met 1990. Met die wet wordt ook de bijdrage die door koolstofverwijdering kan worden geleverd aan de emissiereducties tegen 2030 beperkt, om ervoor te zorgen dat er voldoende inspanningen op het gebied van mitigatie worden geleverd.

De EU en de lidstaten hebben in december 2020 geactualiseerde nationaal bepaalde bijdragen (NDC's) bij het UNFCCC ingediend.

De EU werkt sector- en beleidsoverschrijdend om de uitstoot van broeikasgassen te verminderen en de overgang te maken naar een klimaatneutrale en duurzame economie, en om een antwoord te bieden op de onvermijdelijke gevolgen van klimaatverandering.

De klimaatwetgeving van de EU stimuleert reducties in de emissies afkomstig van energieopwekking, industrie, transport, de maritieme sector en gefluoreerde gassen (F-gassen) die worden gebruikt in producten.

Voor het wegvervoer vereist de EU-wetgeving dat de BKG-intensiteit van voertuigbrandstoffen in 2020 met 6 % moet zijn verminderd ten opzichte van 2010¹⁴⁴ en stelt ze bindende BKG-emissienormen vast voor verschillende voertuigcategorieën¹⁴⁵. Onder de F-gassenverordening zullen in 2030 twee derde minder F-gassen worden uitgestoten in de EU dan in 2014.

Sinds 2021 zijn emissies en verwijderingen van broeikasgassen door landgebruik, verandering in landgebruik en bosbouw (LULUCF) opgenomen in de EU-inspanningen om emissies te verminderen.

Het EU-adaptatiebeleid is een belangrijk onderdeel van de Europese Green Deal. Sinds 2021 zijn lidstaten verplicht om verslag uitbrengen over hun nationale aanpassingsbeleid¹⁴⁶, omdat de EU-klimaatwet aanpassing als een belangrijke component erkent bij de

wereldwijde langetermijnrespons op klimaatverandering. De lidstaten zullen nationale strategieën moeten aannemen, en de EU zal de vooruitgang regelmatig beoordelen in het kader van haar algemene governance inzake klimaatactie. In de bijgewerkte adaptatiestrategie van de EU, gepubliceerd in februari 2021, wordt uiteengezet hoe de EU zich kan aanpassen aan de onvermijdelijke gevolgen van de klimaatverandering en tegen 2050 klimaatveerkrachtig kan worden.

Belangrijkste nationale klimaatbeleidsmaatregelen en -strategieën

België heeft een geïntegreerd *nationaal energie- en klimaatplan* voor de jaren 2021-2030 dat investeringen en hervormingen omvat in overeenstemming met zijn doelstelling op grond van de verordening inzake de verdeling van de inspanningen. De werkzaamheden in het kader van het nationale energie- en klimaatplan sluiten ook aan bij de Belgische *langetermijnstrategie tot 2050*. De langetermijnstrategieën van de gewesten zijn gericht op de volgende algemene emissiereducties:

- De langetermijnstrategie van Wallonië is gericht op koolstofneutraliteit tegen 2050, door een vermindering van de uitstoot van broeikasgassen met 95 % ten opzichte van 1990, aangevuld met maatregelen met betrekking tot koolstofafvang en -gebruik, en negatieve emissies;
- De langetermijnstrategie van Vlaanderen beoogt de uitstoot van broeikasgassen van de zogenaamde niet-ETS-sectoren tegen 2050 met 85 % te verminderen ten opzichte van 2005, met de ambitie om te evolueren naar volledige klimaatneutraliteit. Voor de sectoren die onder het ETS vallen, onderschrijft Vlaanderen het door de EU geschetste kader voor deze sectoren met een afnemend emissiequotum;
- De langetermijnstrategie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest stelt als doel om tegen 2050 te evolueren in de richting van de Europese doelstelling van koolstofneutraliteit, in de verstedelijkte context van Brussel.

De federale overheid stelt als ambitie om klimaatneutraliteit te bereiken tegen 2050. In overeenstemming met de klimaatwet van de EU moet België bijdragen aan het bereiken van klimaatneutraliteit voor de EU tegen 2050.

¹⁴⁴ De richtlijn brandstofkwaliteit (Richtlijn 98/70/EG) stelt strenge kwaliteitseisen vast voor brandstoffen die in het wegvervoer in de EU worden gebruikt, om de menselijke gezondheid en het milieu te beschermen, en om het wegverkeer in de EU veiliger te maken.

¹⁴⁵ Verordening (EU) 2019/631.

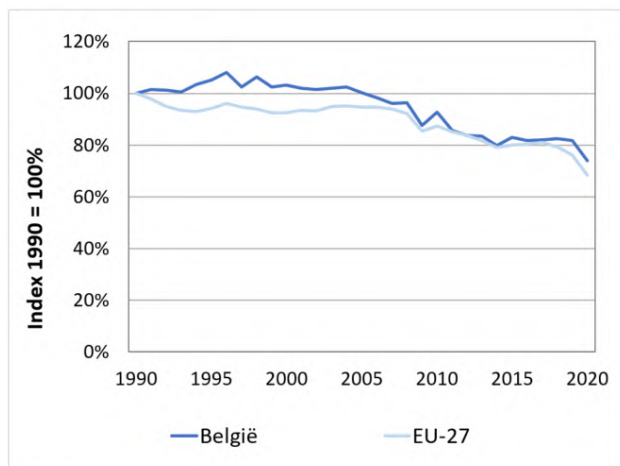
¹⁴⁶ Artikel 29 van Verordening (EU) 2018/1999.

In zijn herstel- en veerkrachtplan wijst België 50 % van de middelen toe aan klimaatveranderingsbeleid, en schetst het cruciale hervormingen en investeringen om de transitie naar een duurzamere, koolstofarme en klimaatbestendige economie te bevorderen (zie hoofdstuk 5).

In 2010 nam België zijn nationale strategie voor adaptatie aan de klimaatverandering¹⁴⁷ aan, en in 2017 zijn nationaal adaptatieplan¹⁴⁸. Dit werd geëvalueerd in 2019 (tussentijds) en in 2021. Tegen eind 2022 is een nieuw plan voorzien. Aanpassing wordt in België op verschillende niveaus aangepakt: Op nationaal niveau wordt aanpassing behandeld in het kader van de *ationale adaptatiestrategie en het nationaal adaptatieplan*, dat maatregelen omvat die complementair zijn aan de maatregelen die zijn opgenomen in de gewestelijke plannen (d.w.z. de plannen voor Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Aanpassing wordt op lokaal niveau behandeld door de gemeenten die het Burgemeestersconvenant inzake stedelijke aanpassing aan klimaatverandering hebben ondertekend. Voor het nemen van nationale besluiten zijn er commissies en coördinatiecomités waarin regeringen (gewestelijk en federaal) en ministeries zijn vertegenwoordigd.

Tussen 1990 en 2020 daalden de emissies van broeikasgassen in België met 26 %, minder dan het EU-gemiddelde.

Figuur 35: Totale emissies van broeikasgassen (incl. internationale luchtvaart) in België, 1990-2020

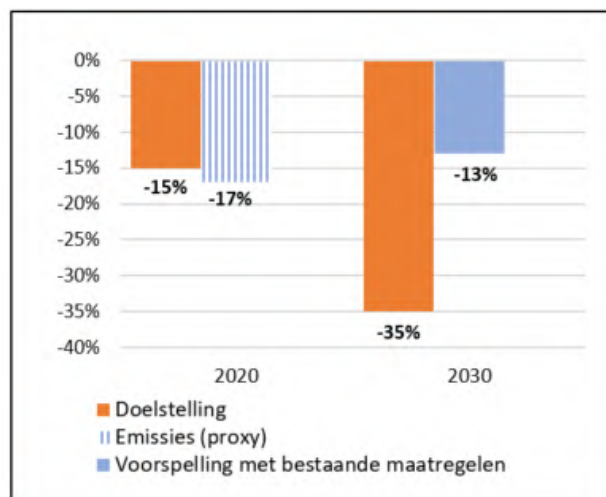
Doelstelling inzake verdeling van de inspanningen

¹⁴⁷ https://www.cnc-nkc.be/sites/default/files/report/file/be_nas_2010.pdf

¹⁴⁸ https://climat.be/doc/NAP_NL.pdf

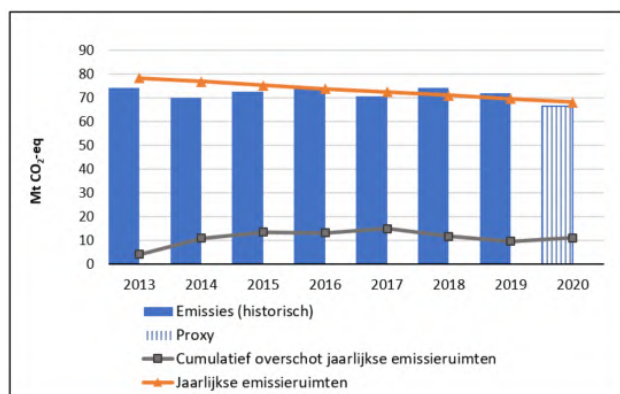
Voor de emissies die niet onder het emissiehandelsschema (ETS) van de EU vallen, hebben de lidstaten bindende nationale streefcijfers vastgesteld uit hoofde van de wetgeving inzake de verdeling van de inspanningen¹⁴⁹. Op grond van de EU-wetgeving heeft België zich ten doel gesteld om de emissies van broeikasgassen in de niet-ETS-sectoren (gebouwen, weg- en binnenlands zeevervoer, landbouw, afval en kleine industrieën) tegen 2020 met 15 % terug te dringen en tegen 2030 met 35 %. De Belgische broeikasgasemissies in deze sectoren lagen in 2020 17 % onder het niveau van 2005 (proxy-gegevens). Het nationale energie- en klimaatplan voorziet in de goedkeuring van aanvullende maatregelen om de Belgische doelstelling voor 2030, een reductie van de emissies met 35 % voor de niet-ETS-sectoren, te bereiken.

Figuur 36: Emissies en doelstellingen in België in het kader van het besluit inzake de verdeling van de inspanningen/de verordening inzake de verdeling van de inspanningen, 2020 en 2030 als procentuele wijziging tegenover 2005

¹⁴⁹ Verordening (EU) 2018/842.

Figuur 37: Emissies, jaarlijkse emissieruimten en geaccumuleerd overschot/tekort aan emissieruimten in het kader van het besluit inzake de verdeling van de inspanningen in België, 2013-2020

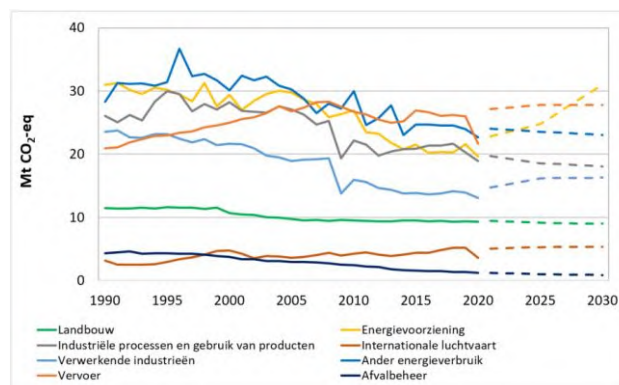

Belangrijkste sectorale ontwikkelingen

In het wegvervoer is de broeikasgasintensiteit van voertuigbrandstoffen in België tussen 2010 en 2019 met 3 % afgenomen. Het is daarom onwaarschijnlijk dat de 6 %-reductiedoelstelling van 2020 zal worden gehaald. De lidstaten kunnen in dit verband verschillende soorten maatregelen nemen, bijvoorbeeld: i) een verdere toename van elektriciteitsgebruik voor het wegvervoer; ii) ondersteuning van het gebruik van biobrandstoffen, met name geavanceerde biobrandstoffen; iii) de ontwikkeling en het gebruik van hernieuwbare brandstoffen van niet-biologische oorsprong stimuleren; en iv) de stroomopwaartse emissies vóór de raffinageprocessen beperken. Het Belgische geïntegreerd nationaal energie- en klimaatplan en herstel- en veerkrachtplan omvatten verschillende van dergelijke maatregelen.

Het wegvervoer vertegenwoordigde in 2019 20 % van de totale emissies van broeikasgassen in België. De emissies van broeikasgassen door het wegvervoer zijn met 3 % afgenomen tegenover 2005.

Figuur 38: Emissies van broeikasgassen per sector in België¹⁵⁰ - historische emissies 1990-2020, voorspellingen 2021-2030¹⁵¹

Voor gebouwen zijn energie-efficiënte renovaties en brandstofomschakeling belangrijke prioriteiten. Bij haar beoordeling van het Belgische nationale energie- en klimaatplan heeft de Commissie België aanbevolen om: i) de energiebelastingen te hervormen in combinatie met begeleidende sociale maatregelen; ii) het huidige tekort aan werknemers met de nodige vaardigheden in de bouwsector aan te pakken; en iii) de procedure voor bouwvergunningen te vereenvoudigen.

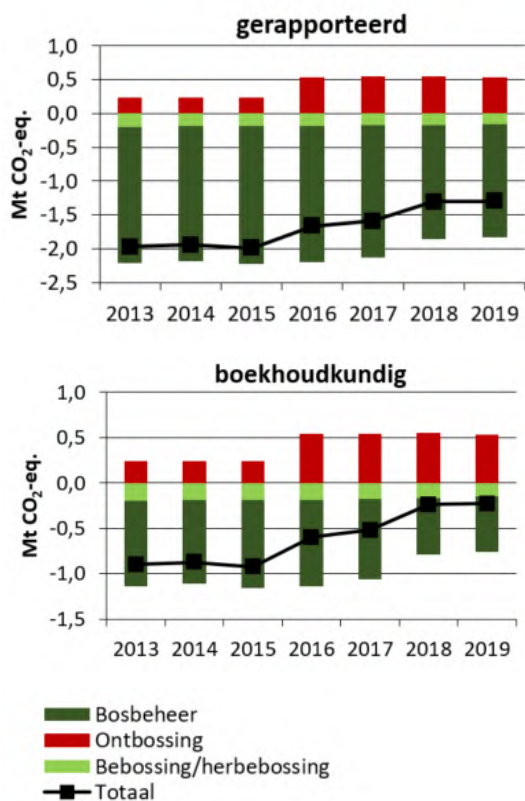
De emissie van broeikasgassen door de landbouw in België is licht gedaald.

Voor wat betreft landgebruik, verandering in landgebruik en de bosbouwsector (LULUCF), wordt voor België een matige toename van de netto-verwijderingen van CO₂-equivalenten voorspeld tegen 2030. De uit hoofde van het Kyoto-protocol gemelde hoeveelheden voor België duiden op een netto-verwijdering van gemiddeld -1,7 Mt CO₂-eq voor de periode van 2013 t/m 2019. België draagt dus ruwweg 0,5 % bij aan de jaarlijkse gemiddelde "koolstofput" van de EU-27 van -344,9 Mt CO₂-eq. Bij gebruikmaking van een afzonderlijk meetschema vertoont de koolstofboekhouding voor dezelfde periode netto-"kredieten" (d.w.z. het equivalent van koolstofverwijderingen) van gemiddeld -0,6 Mt CO₂-eq, wat overeenkomt met 0,5 % van de boekhoudkundige koolstofput van de EU-27 van -115,0 Mt CO₂-eq. De gerapporteerde netto-verwijderingen en berekende netto-kredieten vertonen een daling van 2015 tot 2018.

¹⁵⁰ De sectoren in de figuur komen overeen met de volgende IPCC-sectoren: Energievoorziening: 1A1, 1B en 1C; Energieverbruik in de verwerkende industrie: 1A2; Industriële processen en gebruik van producten: 2; Vervoer: 1A3; Ander energieverbruik: 1A4, 1A5 en 6; Landbouw: 3; Afval: 5; Internationale luchtvaart: 1.D.1.a.

¹⁵¹ Europees Milieuagentschap, [Total GHG trends and projections](#)

Figuur 39: Gerapporteerde en geboekte emissies en verwijderingen van LULUCF in België¹⁵²

kader van de “vergroening” van de bedrijfswagenregeling.

- Nieuwe energievectoren zoals waterstof produceren en verdelen, en koolstofafvang, -gebruik en -opslag ondersteunen.
- Substantiële infrastructuur voor schone energie ontwikkelen.

Gebruik van veilingopbrengsten van EU-ETS-emissierechten

De totale inkomsten uit de veiling van emissierechten in België in het kader van het EU-ETS bedroegen in de periode 2012-2021 meer dan 2,2 miljard EUR. Tussen 2013-2015 werden veilinginkomsten niet uitgegeven in afwachting van een juridische beslissing. De veilingopbrengsten van 2013 tot 2015 werden geormerkt, en werden gedeeltelijk vastgelegd en uitbetaald in de daaropvolgende jaren. Daarnaast worden klimaat- en energieprojecten gefinancierd vanuit de Belgische nationale begroting.

Prioritaire acties voor 2022

- De emissies van broeikasgassen in het wegvervoer verder verminderen, onder meer door duurzame mobiliteit te bevorderen, investeringen in openbaar vervoer en de ontwikkeling van infrastructuur voor elektrische en waterstofvoertuigen, met name in het

¹⁵² De verschillen tussen de gerapporteerde en geboekte emissies van LULUCF in het kader van het Protocol van Kyoto worden beschreven in de “*Explanatory note on LULUCF – accounted and reported quantities under the Kyoto Protocol*”.

Deel II: Stimulerend kader: uitvoeringsinstrumenten

5. Financiering

Behoeftte aan milieu-investeringen in de Europese Unie

Om het welslagen van milieumaatregelen te verzekeren is hun financiering essentieel. Hoewel de meeste financiering uit nationale bronnen komt, dragen verschillende EU-fondsen aanzienlijk bij, waardoor de financieringstekorten worden gedicht.

Na 2020 zullen milieumaatregelen ook worden ondersteund door het COVID-19-herstelfonds van de EU (via de herstel- en veerkrachtfaciliteit) en het beginsel “geen ernstige afbreuk doen” dat geldt voor de hele EU-begroting. De hernieuwde toezeggingen die zijn gedaan tijdens de COP26 (Glasgow, oktober-november 2021) en de Biodiversiteitsconferentie (april-mei 2022)¹⁵³ zullen ook worden weerspiegeld in de EU-begroting. Algemene investeringskloven op milieugebied (EU-27)

Algemene investeringskloven op milieugebied (EU-27)

De investeringsbehoeften van de EU voor de groene transitie bestrijken een reeks onderling verbonden domeinen. De extra investeringsbehoeften boven de basisniveaus (d.w.z. de kloof tussen wat nodig is en wat er naar verwachting zal worden geïnvesteerd als er geen aanvullende maatregelen worden genomen) voor klimaat, energie en vervoer werden in 2021 geschat op 390 miljard EUR per jaar (EU-27)¹⁵⁴ met nog eens 130 miljard EUR per jaar om de belangrijkste milieudoelstellingen van de EU te verwezenlijken¹⁵⁵. De kosten van klimaatadaptatie kunnen ook aanzienlijk zijn en worden geschat op een totaal van 35 tot 62 miljard EUR (beperkter toepassingsgebied) of 158-518 miljard EUR (ruimer toepassingsgebied) per jaar¹⁵⁶. Deze investeringsbehoeften weerspiegelen de uitvoeringsdoelstellingen voor 2020 en 2030 (met uitzondering van de aanpassing aan de klimaatverandering, waarvoor de kosten over een langere tijdshorizon worden verwacht).

¹⁵³ [Het Verdrag inzake biologische diversiteit \(cbd.int\); Mondiaal biodiversiteitskader voor de periode na 2020 | IUCN.](#)

¹⁵⁴ SWD(2021) 621, begeleidend voorstel COM(2021) 557 tot wijziging van Richtlijn (EU) 2018/2001 (richtlijn hernieuwbare energie, REDII).

¹⁵⁵ SWD(2020) 98 final/2

¹⁵⁶ SWD(2018) 292 Impact assessment accompanying the Proposal for the LIFE Regulation (COM(2018) 385).

Tabel 1 toont een voorlopige bijwerking van de belangrijkste milieu-investeringskloof van de EU¹⁵⁷. Bijna 40 % van de milieu-investeringsbehoeften heeft betrekking op de bestrijding van vervuiling, die bijna twee derde van de totale kloof uitmaakt in combinatie met waterbeheer. De investeringskloof in de circulaire economie en afval wordt geschat op 13-28 miljard EUR per jaar, afhankelijk van de geïmplementeerde circulariteitsniveaus. De jaarlijkse financieringskloof voor biodiversiteit wordt geschat op ongeveer 20 miljard EUR.

Tabel 1 - Geschatte uitsplitsing van de investeringsbehoeften van de EU op milieugebied, per milieudoelstelling, 2021-2030 (per jaar)¹⁵⁸

Milieudoelstelling	Geschatte investeringskloof (EU-27, p.j.)	
	Miljard EUR	%
Preventie en bestrijding van verontreiniging	42,8	39 %
Waterbeheer en industrieën	26,6	24 %
Circulaire economie en afval	13,0	12 %
Biodiversiteit en ecosystemen ¹⁵⁹	21,5	20 %
RDI en andere	6,2	6 %
Totaal	110,1	100 %

¹⁵⁷ Met dalingen als gevolg van de brexit en enige afstemming tussen de doelstellingen.

¹⁵⁸ Europese Commissie, DG Milieu “Studie ter ondersteuning van de analyse van de groene investeringsbehoeften van de EU” (lopend, 2021-2023) en de interne analyse van DG Milieu “Milieu-investeringsbehoeften en financiering van de groene transitie van de EU”, juli 2020.

¹⁵⁹ Om aan de behoeften van de biodiversiteitsstrategie voor 2030 (Natura 2000, groene infrastructuur) te voldoen, moet jaarlijks ten minste 20 miljard EUR worden vrijgemaakt voor de natuur (COM/2020/380 final), terwijl om de strategie volledig te kunnen uitvoeren (inclusief herstel) mogelijk 30-35 miljard EUR nodig is, wat wijst op een kloof van 10 tot 20 miljard EUR per jaar vergeleken met de huidige basisuitgaven.

Behoeftte aan milieu-investeringen in België

Er is een duidelijke verschuiving van investeringsprioriteiten in België om het klimaatbeleid te ondersteunen, zoals blijkt uit het Belgische herstel- en veerkrachtplan. Het herstel- en veerkrachtplan focust op duurzame energie en vervoer om broeikasgassen te verminderen. Het Belgische herstel- en veerkrachtplan biedt sterke ondersteuning voor de energie-efficiënte renovatie van gebouwen en het koolstofvrij maken van de energie-, industrie- en vervoersectoren. Dit zijn allemaal terreinen waarop grote behoeften bestaan om de energie- en klimaatdoelstellingen voor 2030 te bereiken. Klimaatinvesteringsprioriteiten richten zich op de behoeften of “investeringskloven” in een breed scala van economische sectoren, zoals de energierenovatie van woningen, e-mobiliteit en vervoersinfrastructuur.

De volgende paragrafen gaan dieper in op de milieu-investeringsbehoeften in vier verschillende prioritaire milieusectoren: preventie en bestrijding van vervuiling; waterbeheer; afval en de circulaire economie; en biodiversiteit en ecosystemen.

Preventie en bestrijding van verontreiniging

In de eerste “Vooruitzichten voor schone lucht” van de EU¹⁶⁰ in het kader van het programma voor schone lucht werd geschat dat, om tegen 2030 aan de emissiereductievereisten¹⁶¹ van de richtlijn inzake nationale emissiereductieverbintenissen te voldoen, de totale kosten voor de beheersing van de luchtverontreiniging voor België 2,1 miljard EUR per jaar zouden bedragen. Dit omvat 1,2 miljard EUR voor kapitaalinvesteringen (ervan uitgaande dat België de klimaat- en energiedoelstellingen voor 2030 haalt).

In de tweede “Vooruitzichten voor schone lucht” wordt gesuggereerd¹⁶² dat de EU de vermindering van de emissies van luchtverontreinigende stoffen in overeenstemming met de verplichtingen uit hoofde van de richtlijn inzake nationale emissiereductieverbintenissen voor 2030 ruim zou halen als: i) alle relevante wetgeving die is aangenomen tot 2018 wordt uitgevoerd (met inbegrip van alle luchtverontreinigings- en klimaat- en energiedoelstellingen voor 2030 die in 2018 zijn vastgesteld); ii) de lidstaten ook de maatregelen

uitvoeren die ze hebben aangekondigd in hun nationale programma's ter beheersing van de luchtverontreiniging. Ammoniak vormt de enige uitzondering voor 15 lidstaten, met uitzondering van België. Het risico dat België zijn nationale verbintenis voor ammoniak reductie niet zal komen, is gemiddeld (en België heeft dus een minder ernstig ammoniakprobleem dan de 15 lidstaten), zowel voor de periode 2020-2029 als voor 2030 en daarna¹⁶³. De richtlijn inzake nationale emissiereductieverbintenissen vereist ook al bepaalde emissiereducties voor de periode 2020-2029, waaronder een verplichting dat lidstaten tegen 2025 pro rata vooruitgang boeken in de richting van de doelstellingen voor 2030 (gebaseerd op een lineair of flexibeler traject), wat impliceert dat tijdige investeringen noodzakelijk zijn.

Waterbeheer

Volgens de OESO-studie “Financing Water Supply Sanitation and Flood Protection” (2020)¹⁶⁴ kent België een lage waterstress met matige watervoorraden en loopt het ook het risico dat het de waterkwaliteitsrichtlijnen niet naleeft vanwege de druk door landbouwproductie, en voor sommige kwaliteitsparameters, zoals fosfor, druk door huishoudens (investeringen nodig in saneringsinfrastructuur). Er wordt in België een aanzienlijke stijging verwacht in de waarde van activa die risico's lopen door rivier-, regenval- en kustoverstromingen. Rivieren zijn goed voor ongeveer 40 % van de jaarlijkse beschikbaarheid van zoet water in België, waarbij de netto-neerslag verantwoordelijk is voor de rest. De belangrijkste watervoerende lagen bevinden zich in Wallonië, dat 55 % van het water in België levert, ondanks dat het slechts 37 % van de bevolking telt. Dit betekent dat de andere gewesten sterk afhankelijk zijn van de waterstromen uit Wallonië. Grondwater voorziet in ongeveer twee derde van de Belgische drinkwaterbehoefte (EUreau, 2017). De industrie is de grootste gebruiker van zoetwatervoorraden, goed voor ongeveer 85 % van het totale gebruik (WWF, 2018).

De overheidsfinanciering voor waterbehandeling in België werd het afgelopen decennium voor een aanzienlijk deel gedragen door EU-financiering¹⁶⁵. Naar schatting zal België tot 2030 ook 3,3 miljard EUR extra moeten investeren in waterinfrastructuur (ongeveer

¹⁶⁰ Internationaal Instituut voor toegepaste systeemanalyse (IIASA), *Progress towards the achievement of the EU's air quality and emissions objectives*, 2018. https://ec.europa.eu/environment/air/pdf/clean_air_outlook_overview_report.pdf

¹⁶¹ Met betrekking tot de verlagingen en de emissieplafonds tegen 2030 en ten opzichte van 2005 voor vijf luchtverontreinigende stoffen: SO_x, PM_{2,5}, NH₃ en VOS. De vereisten zijn gebaseerd op [Richtlijn \(EU\) 2016/2284](#)

¹⁶² [COM\(2021\) 3 final](#) en [Verslagbijlage](#)

¹⁶³ Internationaal Instituut voor toegepaste systeemanalyse (IIASA), *Progress towards the achievement of the EU's air quality and emissions objectives*, 2018.

¹⁶⁴ Europese Commissie, *Study on investment needs in the waste sector and on the financing of municipal waste management in Member States*, 2019.

¹⁶⁵ [OESO, Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection: Challenges and Options, Factsheet Belgium, 2020](#)

330 miljoen per jaar), bovenop de basisinvesteringen)¹⁶⁶, 85 % van dat bedrag heeft betrekking op afvalwater.

Volgens dezelfde studie loopt België het risico op rivier-, regen- en kustoverstromingen over zijn hele grondgebied, en zullen deze risico's waarschijnlijk toenemen als gevolg van zowel demografische veranderingen als klimaatverandering. De Europese Commissie voorspelt inderdaad dat kuststeden aan de Noordzee tot de gebieden behoren die het grootste risico lopen op toekomstige overstromingen (EMA, 2017b). België is een van de Europese landen die geconfronteerd worden met de grootste toename in waarde voor activa die gevaar lopen als gevolg van mogelijke toekomstige rivieroverstromingen (WRI, 2015). België loopt een uniek risico op overstromingen vanwege de verregaande indijking van waterlopen in stedelijke gebieden. Als er hevige regen valt, kan dit ervoor zorgen dat het systeem stroomopwaarts verstopt raakt en overstroomt (OESO, 2007). Voortdurende inspanningen om een meer natuurlijke hydromorfologie te herstellen (d.w.z. om rivieren in hun oorspronkelijke vorm en richting te herstellen, zoals ze waren voordat ze door menselijk ingrijpen werden gewijzigd) zou deze risico's op termijn moeten helpen verminderen.

In juli 2021 verwoestten overstromingen het zuidelijke deel van België, met grote verliezen aan mensenlevens en enorme economische schade tot gevolg. Dit suggereert dat België, en Wallonië in het bijzonder, moeten nagaan of hun meest recente voorlopige overstromingsrisicobeoordelingen en geïdentificeerde gebieden met een significant overstromingsrisico nog steeds relevant zijn. De overstromingen hebben grote schade toegebracht aan de infrastructuur en hele wijken moeten nu worden herbouwd. Als gevolg hiervan kondigde Wallonië aan 800 miljoen EUR van zijn eigen herstelplan te gebruiken om de schade veroorzaakt door de overstromingen te herstellen. Wallonië heeft nu 2 miljard EUR bestemd voor het aanpakken van de gevolgen van de overstromingen. Bovendien zijn de recente zesde kaderrichtlijn water en het uitvoeringsverslag met betrekking tot de overstromingsrichtlijn¹⁶⁷ samen met de bijbehorende financieel-economische studie¹⁶⁸ ook een relevante bron van informatie op dit gebied.

Afval en de circulaire economie

In het Belgische herstel- en veerkrachtplan zijn significante investeringen opgenomen. Hierbij gaat het onder meer om: i) het federale initiatief "Belgium Builds Back Circular" (10 circulaire projecten en bewustmaking van kleine en middelgrote ondernemingen); ii) de door Vlaanderen opgerichte "Recycling Hub" (6 investeringen in nieuwe recyclagefaciliteiten); en iii) de "Deployment of the Circular Economy" in Wallonië (hergebruik, upcycling en recyclage van metalen en bouwmaterialen; verbetering van ecologisch ontwerp; eco-innovatie; en ook de selectieve inzameling/sortering van materiaalstromen).

Volgens een studie van de Commissie¹⁶⁹ moet België, om de recyclagedoelstellingen voor stedelijk afval en verpakkingsafval te halen, tussen 2021 en 2027 nog 265 miljoen EUR (ongeveer 40 miljoen per jaar) extra investeren in: inzameling, recyclage-herbewerkers, verwerking van bioafval, afvalsorteerfaciliteiten en digitalisering van afvalregisters. De kosten voor de vervang van bioafvalverwerkingsinstallaties bedragen 88 miljoen EUR in de periode 2021-2027.

Dit omvat niet de investeringen die nodig zijn in andere belangrijke afvalstromen (kunststoffen, textiel, meubilair) of de investeringen die nodig zijn om de circulariteit en afvalpreventie te bevorderen in de hele economie.

Biodiversiteit en ecosystemen

Door de lidstaten overeenkomstig artikel 8 van de habitatrichtlijn vastgestelde prioritaire actiekaders omvatten: i) de instandhoudingsprioriteiten voor het Natura 2000-netwerk en de bijbehorende ondersteunende groene infrastructuur; ii) de kosten voor deze instandhoudingsprioriteiten; en iii) de geplande financieringsbronnen voor biodiversiteit en ecosystemen in de periode die overeenkomt met het huidige meerjarig financieel kader (MFK) voor de periode 2021-2027.

Uit het onlangs ingediende prioritaire actiekader¹⁷⁰ voor België blijkt dat de kosten voor natuurbescherming (inclusief Natura 2000) tussen 2021 en 2027 worden geschat op 2,4 miljard EUR, of ongeveer 343 miljoen EUR¹⁷¹ per jaar (waarvan 165 miljoen jaarlijkse exploitatiekosten en 177,8 miljoen eenmalige kosten zijn). Dit omvat niet de extra kosten voor de uitvoering van de biodiversiteitsstrategie tot 2030,

¹⁶⁶ OESO, [Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection: Challenges and Options, 2020](#)

¹⁶⁷ [Uitvoeringsverslagen over de kaderrichtlijn water en de overstromingsrichtlijn](#) - DG Milieu - Europese Commissie.

¹⁶⁸ Europese Commissie, directoraat-generaal Milieu, [Economic data related to the implementation of the WFD and the FD and the financing of measures](#), eindverslag. Bureau voor publicaties, 2021.

¹⁶⁹ Europese Commissie, [Study on investment needs in the waste sector and on the financing of municipal waste management in Member States](#), 2019.

¹⁷⁰ In België heeft elk gewest een prioritair actiekader, d.w.z. drie in totaal.

¹⁷¹ Rapport van de N2K Group aan de Europese Commissie, [Strengthening investments in Natura 2000 and improving synergies with EU funding instruments](#), 2021.

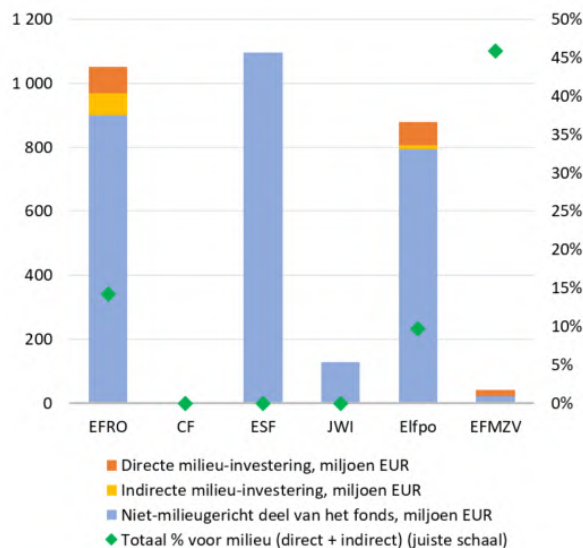
waaronder extra kosten voor betere bescherming en herstel.

Milieufinanciering van de EU 2014-2020

Het MFK voor 2014-2020 wees voor deze periode bijna 960 miljard EUR toe aan de EU voor uitgaven (in vastleggingen, prijzen van 2011)¹⁷². De toezegging voor de groene transitie in dit MFK 2014-2020 omvatte een doelstelling van 20 % klimaatuitgaven. Deze omvatte ook financieringsmogelijkheden voor het milieu, met name in het kader van de Europese structuur- en investeringsfondsen (ESI)¹⁷³. De MFK-begroting 2014-2020 werd vervolgens aanzienlijk aangevuld met meer dan 50 miljard EUR (in lopende prijzen) uit het REACT-EU-programma voor cohesiebeleidsmaatregelen tegen COVID-19¹⁷⁴.

België ontving in de periode 2014-2020 3,198 miljard EUR uit de ESI-fondsen om te investeren in het creëren van werkgelegenheid en een duurzame en gezonde Europese economie en milieu. De geplande directe milieu-investeringen bedroegen 173,3 miljoen EUR van deze 3,198 miljard, terwijl nog eens 80,7 miljoen EUR werd aangemerkt als indirecte milieu-investeringen, in totaal 254 miljoen EUR. Figuur 41 geeft een overzicht van de (geplande) individuele ESI-fondsen die specifiek voor België zijn bestemd (EU-bedragen, zonder nationale bedragen) voor de periode 2014-2020 en de milieu-investeringen in deze geormerkte fondsen.

Figuur 40: ESI-fondsen toegewezen aan België, inclusief milieu-investeringen, 2014-2020¹⁷⁵

Tabel 2: Milieu-investeringen in het kader van de ESI-fondsen in België, 2014-2020¹⁷⁶

Basisbesluit	Toewijzingen voor het milieu (in miljoen EUR)
Onder het cohesiebeleid (EFRO)	149,0
<u>Rechtstreekse milieu-investeringen</u>	<u>82,3</u>
afval	2,1
biodiversiteit en natuur	1,9
bodemsanering	31,1
klimaat- en risicobeheer	47,1
<u>Onrechtstreekse milieu-investeringen</u>	<u>66,8</u>

¹⁷⁵ Europese Commissie, DG Milieu - Gegevensanalyse op basis van het opendataportaal voor ESI-fondsen (cohesiondata.ec.europa.eu), [Integration of environmental concerns in Cohesion Policy Funds \(COWJ\), 2017](#), Verordening (EU) nr. 1303/2013, Verordening (EU) 2021/1060 en Uitvoeringsverordening (EU) nr. 215/2014. Afsluitingsdatum voor gegevens: december 2021. Milieu-investeringen worden hier geregistreerd via het gecombineerde gebruik van interventievelden en coëfficiënten in het kader van Verordening (EU) nr. 1303/2013 en Verordening (EU) 2021/1060, waardoor relevante milieu-investeringen nauwkeuriger kunnen worden geïdentificeerd en gewaardeerd. N.B. Indirecte milieu-investeringen worden gewaardeerd aan de hand van de milieucoëfficiënten van bijlage I bij Verordening (EU) 2021/1060 (in tegenstelling tot de volledige waarde).

¹⁷⁶ Europese Commissie, DG Milieu - Data analysis. De waarden van milieu-investeringen die hier in de specifieke milieugebieden zijn geïdentificeerd kunnen afwijken van de trackingwaarden op cohesiondata.ec.europa.eu, bv. voor schone lucht of biodiversiteit vanwege twee factoren: de reeks gebruikte milieucoëfficiënten en de omvang van de beoordeelde fondsen. De analyse van het DG Milieu omvatte hier het volledige scala aan ESI-fondsen. Zie ook de vorige voetnoot.

¹⁷² Verordening (EU, Euratom) nr. 1311/2013 van de Raad.

¹⁷³ De Europese structuur- en investeringsfondsen (ESI-fondsen) omvatten het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), het Cohesiefonds (CF), het Europees Sociaal Fonds (ESF) met het jongerenwerkgelegenheidsinitiatief, het Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling (Elfpo) en het Europees Fonds voor Maritieme Zaken en Visserij (EFMZV).

¹⁷⁴ Verordening (EU) 2020/2221.

hernieuwbare energie	5,6
energie-efficiëntie	27,5
andere energie ¹⁷⁷	2,6
duurzaam vervoer	17,4
bedrijfsontwikkeling, O&I	13,7
In het kader van het Eifpo/plattelandsontwikkeling	85,8
<u>Rechtstreekse milieu-investeringen</u>	<u>72,7</u>
klimaat- en risicobeheer	<u>13,1</u>
<u>Onrechtstreekse milieu-investeringen</u>	1,4
hernieuwbare energie	11,7
energie-efficiëntie	
In het kader van het EFMZV	19,2
<u>Rechtstreekse milieu-investeringen</u>	<u>18,4</u>
milieubescherming en hulpbronnefficiëntie	18,4
<u>Onrechtstreekse milieu-investeringen</u>	<u>0,8</u>
bedrijfsontwikkeling, O&I	0,8
In het kader van de ESI-fondsen totaal	254,0
Rechtstreekse milieu-investeringen	173,3
Onrechtstreekse milieu-investeringen	80,7

De milieufinanciering uit de ESI-fondsen werd ook aangevuld met andere EU-financieringsprogramma's die voor alle lidstaten beschikbaar zijn, zoals het LIFE-programma, Horizon 2020 of leningen van de Europese Investeringsbank (EIB). Het LIFE-programma¹⁷⁸ is volledig toegespitst op milieu- en klimaatdoelstellingen. Het financiert demonstratie- en best-practice-acties voor groene oplossingen die moeten worden ingezet. In de periode 2014-2020 ontving België EU-steun voor 24 LIFE-projecten ter waarde van 96,9 miljoen EUR uit het LIFE-programma voor natuur en milieu (van de 1 028 LIFE-projecten die werden gefinancierd in de EU-27, met een totale EU-bijdrage van 1,74 miljard EUR)¹⁷⁹. In 2014-2020 heeft Horizon 2020 ongeveer 116,3 miljoen EUR toegewezen aan België voor het milieu, dat is 3,4 % van de totale toewijzing aan België¹⁸⁰ in het kader van Horizon 2020. Deze Horizon 2020-fondsen bestemd voor Belgische milieuprojecten waren met name gericht op de circulaire economie, grondstoffen en klimaatactie. België ontving in de periode 2014-2020 geen milieugerelateerde financiering van het Europees Fonds voor Strategische

Investerings (EFSI)¹⁸¹. De milieugerelateerde EIB-leningen aan België bedroegen in deze periode 1,59 miljard EUR (voornamelijk ter ondersteuning van water en riolering), op een totaal van 12,32 miljard EUR aan EIB-leningen aan België in die periode¹⁸². België staat op de negende plaats voor wat betreft het totale bedrag aan EIB-leningen die het in deze periode ontving.

In 2020 verstrekke de EIB in heel Europa 24,2 miljard EUR aan financiering om de klimaatverandering te bestrijden, 37 % van haar totale financiering. De EIB verstrekke ook 1,8 miljard EUR (3 % van haar financiering) voor bredere milieugerelateerde leningen.¹⁸³¹⁸⁴¹⁸⁵

De totale milieufinanciering van de EU voor België in de periode 2014-2020 wordt geraamd op 2 miljard EUR.

Milieufinanciering van de EU 2021-2027

Het Europese Green Deal-investeringsplan 2020 vraagt om 1 biljoen EUR aan groene investeringen (openbaar en particulier) in de hele EU tegen 2030. Het MFK 2021-2027 en het uitgavenprogramma van NextGenerationEU zal 2,018 biljoen EUR (in huidige prijzen) mobiliseren om het herstel na COVID-19 en de langetermijnprioriteiten van de EU te ondersteunen, waaronder milieubescherming.¹⁸⁵ In navolging van de Green Deal-toezegging van de EU¹⁸⁶ om "geen afbreuk te doen" en het interinstitutioneel akkoord over het MFK 2021-2027¹⁸⁷, zal 30 % van de EU-begroting voor de periode 2021-2027 worden gebruikt om klimaatinspanningen te ondersteunen. Vanaf 2024 gaat 7,5 % van de EU-begroting naar biodiversiteit, en vanaf 2026 wordt dat 10 %. Dit vereist meer programmering van financiële middelen voor biodiversiteit, met name in het kader van het cohesiebeleid 2021-2027 en het GLB 2023-2027 om die doelstellingen te bereiken.

¹⁸¹ Goedgekeurde en ondertekende EFSI-financiering - EIB, 2015-2020: Bron: <https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/efsi/index.htm>

¹⁸² EIB-leningen in EU-landen in 2014-2020. Bron: EIB, open data-portaal: <https://www.eib.org/en/infocentre/eib-open-data.htm>

¹⁸³ De EIB-groep werkt samen met de Europese Commissie bij de uitvoering van verschillende programma's die het ontplooiën van milieu-initiatieven financieren: InvestEU, de opvolger van het EFSI, pijler II en III van het mechanisme voor een rechtvaardige transitie. De EIB-Groep is een belangrijke uitvoerende partner voor InvestEU, en is verantwoordelijk voor het beheer van 75 % van de totale budgettaire middelen van het mandaat.

¹⁸⁴ [EIB Overzicht van Activiteiten 2021](#).

¹⁸⁵ Europese Commissie, [Langetermijnbegroting van de EU voor 2021-2027 & NextGenerationEU](#)

¹⁸⁶ [COM/2019/640 final](#)

¹⁸⁷ [Interinstitutioneel akkoord, PB L 4331](#)

¹⁷⁷ Intelligente energiedistributiesystemen (slimme netwerken) en hoogrenderende warmtekoppeling en stadsverwarming, op basis van respectievelijk interventiegebied 53 en 54 (met 40 % milieuefficiëntie) van Verordening (EU) 2021/1060, bijlage I.

¹⁷⁸ Europese Commissie, [LIFE Programme](#).

¹⁷⁹ [LIFE Country overview Belgium 2021 \(europa.eu\)](#).

¹⁸⁰ Bron: <https://sc5.easme-web.eu/>

Duurzame financiering zorgt voor aanzienlijk meer transparantie op het gebied van milieuduurzaamheid (een doelstelling die wordt gepromoot door de EU-taxonomie)¹⁸⁸. Het versterkt ook de niet-financiële rapportagevereisten en vergemakkelijkt de uitgifte van groene obligaties (door de ontwikkeling van de EU-norm voor groene obligaties)¹⁸⁹. Dankzij de vernieuwde strategie voor duurzame financiering (2020)¹⁹⁰ zal duurzame financiering nog beter in staat zijn om de investeringsstromen naar klimaat en milieu te vergroten. De nieuwe strategie voor aanpassing aan klimaatverandering¹⁹¹ kan helpen om de kloof in verzekeringsbescherming te dichten, die er momenteel toe leidt dat veel risico's van klimaatgerelateerde gebeurtenissen onverzekerd zijn¹⁹². De EIB zal tegen 2025 50 % van haar leningen voor klimaat- en milieuprojecten afstemmen¹⁹³ op een bijdrage van 250 miljard EUR aan het Green Deal-investeringsplan tegen 2027.

Tabel 3: Belangrijkste EU-middelen toegewezen aan België (lopende prijzen) 2021-2027

Basisbesluit	Toewijzing landspecifieke financiering (miljoen EUR)
Cohesiebeleid	Totaal: 2 694,9 ¹⁹⁴
EFRO	1 152,3
ESF+	1 168,3
ETS (EFRO)	374,3 ¹⁹⁵
Fonds voor een rechtvaardige transitie	182,6 ¹⁹⁶
Elfpo/plattelandontwikkeling	414,0 ¹⁹⁸
uit hoofde van de	

¹⁸⁸ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_nl

¹⁸⁹ [Europese norm voor groene obligaties](#) - 2021/0191 (COD).

¹⁹⁰ COM(2021) 390 final - Europese Commissie, Strategie voor de financiering van de transitie naar een duurzame economie.

¹⁹¹ [COM\(2021\) 82 final](#)

¹⁹² De strategie moet een betere dekking van de verzekeringskloof ondersteunen, onder meer via de markten voor natuurrampen, zoals wordt weerspiegeld in het dashboard van de EIOPA (Europese Autoriteit voor verzekeringen en bedrijfspensioenen) over de kloof inzake verzekeringsbescherming bij natuurrampen. Zie: [Het proefdashboard inzake de kloof in verzekeringsbescherming voor natuurrampen | Eiopa \(europa.eu\)](#).

¹⁹³ EIB Climate Bank Roadmap 2021-2025, november 2020.

¹⁹⁴ Europese Commissie, [2021-2027 Cohesion policy EU budget allocations](#)

¹⁹⁵ Initiële INTERREG-toewijzingen per lidstaat, met inbegrip van transnationale ETS-samenwerking en grensoverschrijdende ETS-samenwerking.

¹⁹⁶ Europese Commissie, [2021-2027 Cohesion policy EU budget allocations](#)

strategische plannen van het GLB 2023-2027 ¹⁹⁷	
Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur (EFMZVA)	40,3 EUR ¹⁹⁹
Herstel- en veerkrachtfaciliteit (RRF) 2021 – 2026 ²⁰⁰	5 924,952 EUR ²⁰¹ (subsidies)

In België wordt de programmering voor de meeste EU-fondsen (cohesiebeidsfondsen, Elfpo en het Europees Fonds voor maritieme zaken, visserij en aquacultuur) momenteel uitgewerkt. De onderhandelingen in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit zijn echter afgerond.

Het herstel- en veerkrachtplan is het resultaat van een interfederale coördinatie tussen de gewesten, de gemeenschappen en de federale overheid. Naast het herstel- en veerkrachtplan hebben zowel het federale niveau als elk van de gewesten hun eigen herstelplan aangenomen. Als onderdeel van het EU-herstelpakket werd het Belgische herstel- en veerkrachtplan goedgekeurd, en het land zal 5,92 miljard EUR aan subsidies ontvangen via het instrument van de herstel- en veerkrachtfaciliteit. In Vlaanderen omvat de Belgische herstel- en veerkrachtfaciliteit een Blue Deal voor water en de aanpak van de ecologische versnippering. Het Waalse plan omvat een biodiversiteitsproject. Er worden ook drie projecten voor de circulaire economie voorgesteld (federaal, Vlaanderen en Wallonië), naast een hervorming over dit onderwerp in Brussel. Innovatieve hervormingen omvatten een aanpak van de belasting op bedrijfswagens, een mobiliteitsvergoeding en een belastingverschuiving (federaal); projectvergunningen (Vlaanderen en Wallonië); de “Smart Move” en subsidies voor een modaliteitsverschuiving (Brussel). 50 % van de projecten is klimaatgerelateerd, dit is een van de hoogste niveaus in de EU.

¹⁹⁸ [Verordening \(EU\) 2021/2115, bijlage XI.](#)

¹⁹⁷ Europese Commissie, [CAP strategic plans](#)

¹⁹⁹ [Verordening \(EU\) 2021/1139](#), bijlage V.

²⁰⁰ De eigenlijke hervormingen en investeringen in het kader van de herstel- en veerkrachtfaciliteit moeten worden uitgevoerd tegen 31 december 2026.

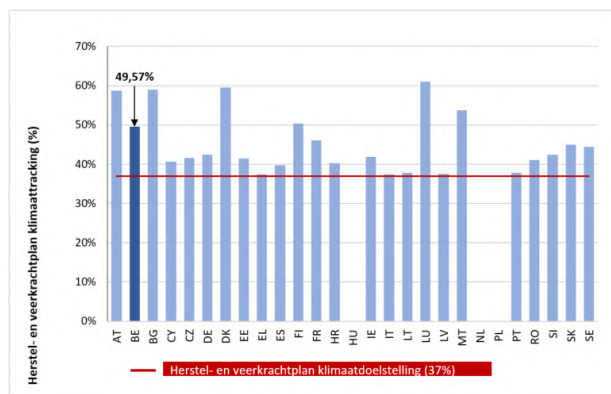
²⁰¹ [Uitvoeringsbesluit \(FIN\) 522](#) van de Raad.

De belangrijkste maatregelen voor het milieu zijn de Belgische plannen voor: i) de renovatie van gebouwen; ii) opkomende energietechnologieën; iii) “zachte” mobiliteitsinfrastructuur (d.w.z. infrastructuur voor wandelen en fietsen); iv) de bevordering van een modaliteitsverschuiving in het vervoer, met name naar treinverkeer; v) de vergroening van het wegvervoer; en vi) de circulaire economie. Het plan bevat 142 maatregelen (37 hervormingen en 105 investeringen).

Twee onderdelen van het Belgische herstel- en veerkrachtplan hebben een bijzonder sterke focus op milieuthema's. Deze zijn in onderstaande punten uiteengezet:

- Onderdeel 1.3 “Klimaat en milieu” richt zich op het herstel van de biodiversiteit, het vergroten van het aanpassingsvermogen en de weerbaarheid tegen klimaatverandering, evenals op waterbeheer. De investeringen zullen met name gericht zijn op de versnelde totstandbrenging van een samenhangend geheel van natuurgebieden, bossen en rivierbeddingen die als koolstofputten functioneren en de gevolgen van overstromingen en droogte moeten beperken. Dit onderdeel heeft een budget van 400 miljoen EUR.
- Onderdeel 5.3 “Circulaire economie” omvat hervormingen en investeringen om bij te dragen aan de ontwikkeling van een circulaire en koolstofarme economie. De projecten richten zich op de ontwikkeling van recyclage, hergebruik en reparatie, verhuur, uitlenen, mutualisatie of industriële symbiose. Daarnaast zijn bepaalde elementen van dit onderdeel gericht op het ondersteunen van innovatie in afval- en grondstofverwerking en op de ontwikkeling van opleidingen voor de circulaire economie. Dit onderdeel heeft een budget van 197 miljoen EUR.

Figuur 41: Klimaatuitgaven in het herstel- en veerkrachtplan (2021-2026)²⁰²

In het kader van NextGenerationEU zal de Commissie tot 2026 tot 250 miljard EUR aan groene EU-obligaties uitgeven (een derde van alle obligaties uitgegeven onder NextGenerationEU) die voldoen aan de algemene geest van het beginsel “geen ernstige afbreuk doen”. Deze 250 miljard EUR aan groene obligaties valt echter niet onder de momenteel ontwikkelde gedelegeerde handelingen met betrekking tot de EU-taxonomie en zal niet volledig in overeenstemming zijn met de voorgestelde EU-norm voor groene obligaties.

Naast de EU-middelen die specifiek voor België zijn bestemd in de periode 2021-2027, bestaan er ook financieringsprogramma's die op EU-niveau toegankelijk zijn en die openstaan voor alle lidstaten. Deze omvatten het LIFE-programma (5,4 miljard EUR), Horizon Europa (95,5 miljard EUR)²⁰³, de Connecting Europe Facility²⁰⁴ (33,7 miljard EUR)²⁰⁵ of de middelen die via het InvestEU-programma²⁰⁶ worden gemobiliseerd. Deze andere financieringsbronnen zullen ook de groene transitie ondersteunen, onder meer door onderzoeks- en innovatieactiviteiten voor milieubescherming (Horizon

²⁰² Europese Commissie. De bijdragen aan klimaatdoelstellingen zijn berekend aan de hand van bijlage VI bij Verordening (EU) 2021/241 (de RRF-verordening).

²⁰³ Europese Commissie, [Meerjarig financieel kader 2021-2027 \(in toezeggingen\) - Huidige prijzen](#)

²⁰⁴ De CEF (transport) omvat ook 11,3 miljard EUR die werd overgedragen uit het Cohesiefonds. 30 % van het overgedragen bedrag zal op concurrentiebasis ter beschikking worden gesteld aan alle lidstaten die in aanmerking komen voor het Cohesiefonds. De resterende 70 % zal tot 31 december 2023 de nationale totaalbedragen respecteren. Elk bedrag uit de nationale totaalbedragen dat op die datum niet is uitgegeven, komt ten goede aan alle lidstaten in het Cohesiefonds.

²⁰⁵ [Verordening \(EU\) 2021/1153](#).

²⁰⁶ Het InvestEU-fonds zal meer dan 372 miljard EUR aan investeringen mobiliseren via een EU-begrotingsgarantie van 26,2 miljard EUR om de investeringen van financiële partners zoals de Europese Investeringsbank (EIB) Groep en anderen te ondersteunen.

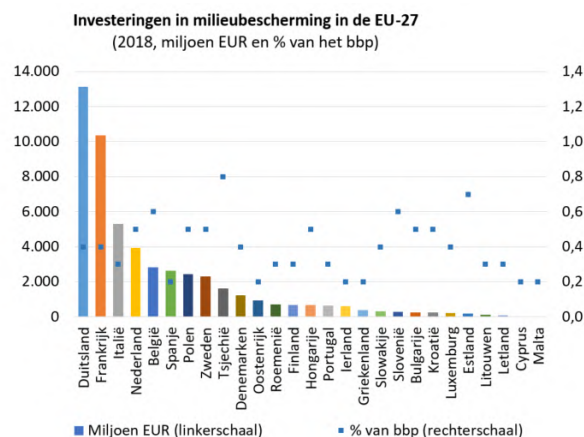
Europa)²⁰⁷, schoon vervoer en energie (de Connecting Europe Facility)²⁰⁸ of duurzame infrastructuur (InvestEU)²⁰⁹.

Nationale uitgaven voor milieubescherming

De totale nationale uitgaven voor milieubescherming (inclusief alle relevante lopende en kapitaaluitgaven)²¹⁰ in de EU-27 bedroegen in 2020 272,6 miljard EUR, wat overeenstemt met 2 % van het bbp van de EU-27. Dit percentage bleef in de loop van de tijd redelijk stabiel. Hoewel de grootste absolute bedragen in uitgaven in enkele landen zijn geconcentreerd, spenderen de meeste landen 1-2 % van hun bbp aan milieubescherming, waarbij België en Oostenrijk het grootste aandeel spenderen (beide geven meer dan 3 % van hun bbp uit aan milieubescherming).

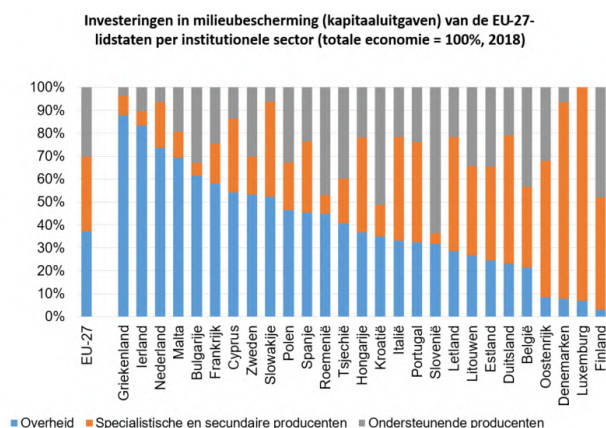
Van deze uitgaven bedroegen de kapitaaluitgaven van de EU-27 voor milieubescherming (d.w.z. investeringen) 56,3 miljard EUR in 2018, met een daling naar 54,5 miljard EUR in 2020, wat overeenstemt met ongeveer 0,4 % van het bbp van de EU-27. De meeste lidstaten investeren 0,2-0,5 % van hun bbp in milieubescherming. België investeerde in 2020 0,6 % van zijn bbp in milieubescherming. In 2014-2020 bedroeg dit in totaal ongeveer 376 miljard EUR aan milieu-investeringen van de EU-27, en 16,2 miljoen EUR voor België.

Figuur 42: Investerings in milieubescherming in de EU-27 (miljoen EUR en % van het bbp), 2018²¹¹

Per institutionele sector was ongeveer 43 % van de Belgische investeringen in milieubescherming (kapitaaluitgaven) afkomstig van bedrijven die niet gespecialiseerd zijn in milieubeschermingsdiensten, 35 % van gespecialiseerde producenten (van milieubeschermingsdiensten, bv. afval- en waterbedrijven) en 21 % van de gehele overheid. Op EU-niveau is 37 % afkomstig van overheden, 33 % van gespecialiseerde producenten en 30 % van bedrijven die niet gespecialiseerd zijn in milieubescherming).

Figuur 43: Investerings in milieubescherming (kapitaaluitgaven) van de EU-27-lidstaten per institutionele sector (totale economie = 100 %), 2018²¹²

Een uitsplitsing van de investeringen per milieuthema is gedeeltelijk beschikbaar, maar alleen op het niveau van de institutionele sectoren (in plaats van op economisch niveau), als gevolg van verschillende

²⁰⁷ Europese Commissie, [Horizon Europa](#)

²⁰⁸ Europese Commissie, [Connecting Europe Facility](#)

²⁰⁹ Europese Unie, [InvestEU](#)

²¹⁰ Op niveau van de economie, met inbegrip van eindverbruik, intermediair verbruik en kapitaaluitgaven van huishoudens, bedrijven en overheden in verband met milieubeschermingsgoederen en -diensten. Dit omvat geen EU-middelen, hoewel het enkele internationale uitgaven kan omvatten naast de strikt binnenlandse uitgaven. Gegevensbron: Uitgavenrekeningen voor milieubescherming (EPEA), Eurostat. EPEA-rekeningen zijn gebaseerd op de [CEPA-classificatie 2000](#), met uitsluiting van klimaat, energie en circulaire economie.

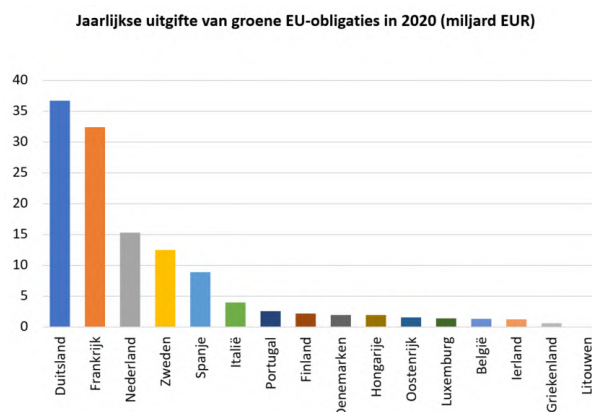
²¹¹ Eurostat, Uitgavenrekeningen voor milieubescherming, 2021.

²¹² Eurostat, Uitgavenrekeningen voor milieubescherming (env_epe).

rapportagepatronen²¹³ in de sectoren. Voor de gehele overheid in België ging 44 % van de investeringen in milieubescherming naar afvalbeheer, 27 % naar afvalwater en 14 % naar vervuiling. Bij de gespecialiseerde producenten van milieubeschermingsdiensten in het land, ging 49 % van de investeringen naar afvalbeheer, 44 % naar afvalwater en 4 % naar water- en bodembescherming. Bij bedrijven die niet betrokken zijn bij de gespecialiseerde productie van milieubeschermingsdiensten, ging twee derde van de investeringen in milieubescherming naar afvalwater, en 15 % naar de beperking van luchtverontreiniging.

In 2020 bedroeg de totale jaarlijkse uitgifte van Europese groene obligaties (inclusief enkele niet-EU-landen)²¹⁴ 156 miljard USD (137 miljard EUR²¹⁵), een stijging tegenover de 117 miljard USD (105 miljard EUR) in 2019. Als enkel de lidstaten van de EU-27 in aanmerking worden genomen, bedroeg de uitgifte van groene obligaties in 2020 124 miljard EUR. In de periode 2014-2020 was 83 % van de door Europese landen uitgegeven groene obligaties gericht op doelstellingen op het gebied van energie, gebouwen of vervoer, terwijl 8 % gericht was op water en afval, en 6 % op duurzaam landgebruik, in verband met de instandhouding en het herstel van ecosystemen. Deze gegevens zijn gebaseerd op de taxonomie van klimaatobligaties, die in grote lijnen vergelijkbaar is met de EU-taxonomie²¹⁶. België gaf in 2020 1,29 miljard EUR aan groene obligaties uit.

Figuur 44: Jaarlijkse uitgifte van groene EU-obligaties in 2020 (miljard EUR)²¹⁷

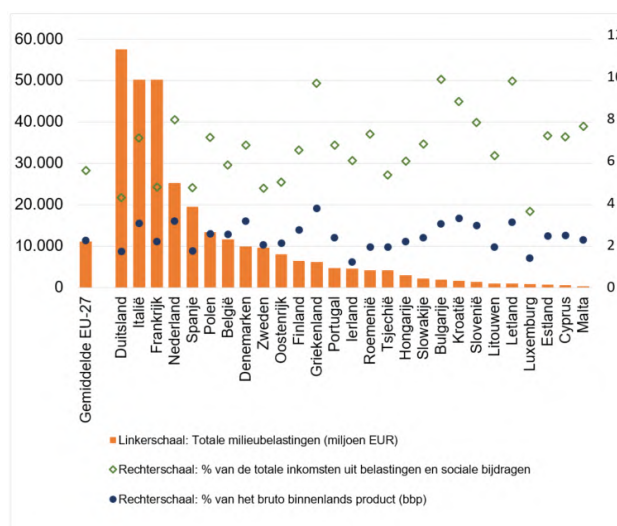

Instrumenten voor een groene begroting

Groene belastingen en hervorming van de milieubelastingen

De inkomsten van België uit milieugerelateerde belastingen bedroegen 2,54 % van zijn bbp in 2020 (hoger dan het EU-gemiddelde), zoals blijkt uit de grafiek. Het grootste aandeel van deze belastingen wordt gevormd door energie- en vervoersbelastingen, goed voor respectievelijk 68,6 % en 26,3 % van de totale milieubelastingen in 2020. Het aandeel van de belastingen op vervuiling/hulpbronnen bedroeg 5 % van het totaal aan milieugerelateerde belastingen.

Figuur 45: Milieubelastingen in de EU-27, 2020²¹⁸

De Europese Green Deal van 2019 benadrukt dat goed opgezette belastinghervormingen de economische groei

²¹³ De gegevensrapportage verschilt voor de drie institutionele sectoren, wat aggregatie moeilijk maakt. Gespecialiseerde bedrijven leveren uitgebreide gegevens over alle milieugebieden (CEPA 1-9), terwijl dit minder het geval is voor de gehele overheid en het bedrijfsleven, die vaak (de niet-verplichte) gegevens alleen in samengevoegde categorieën rapporteren (omdat het moeilijk is om deze gegevens uit te splitsen) of helemaal niet rapporteren.

²¹⁴ Groene obligaties werden gecreëerd om projecten te financieren die een positieve impact hebben op het milieu of het klimaat. De meeste uitgegeven groene obligaties zijn groene “gebruik van opbrengsten”-obligaties of aan activa gekoppelde obligaties. De allereerste groene obligatie werd uitgegeven in 2007 met een AAA-rating van multilaterale instellingen, de Europese Investeringsbank (EIB) en de Wereldbank.

²¹⁵ Volgens het Eurostat-jaargemiddelde van de EUR/USD-wisselkoersen.

²¹⁶ Interactief dataplatform op www.climatebonds.net Meer informatie over de taxonomie van klimaatobligaties: <https://www.climatebonds.net/standard/taxonomy>

²¹⁷ [Climate Bonds Initiative](https://www.climatebonds.net), 2022.

²¹⁸ Eurostat, rekeningen milieubelastingen (env_eta).

en veerkracht kunnen stimuleren, en dat ze een eerlijkere samenleving en een rechtvaardige transitie kunnen bevorderen. Belastinghervormingen kunnen hiertoe bijdragen door de juiste prijssignalen en prikkels naar economische actoren te sturen. De Green Deal creëert de context voor brede belastinghervormingen, de afschaffing van subsidies voor fossiele brandstoffen en een verschuiving in de belastingdruk van arbeid naar vervuiling. Dit wordt bereikt terwijl er tegelijk rekening wordt gehouden met sociale overwegingen²¹⁹. De Green Deal promoot het beginsel “de vervuiler betaalt”²²⁰, wat inhoudt dat vervuilers de kosten moeten dragen van maatregelen om vervuiling te voorkomen, te controleren en te verhelpen. Het “de vervuiler betaalt”-beginsel wordt gefaciliteerd door het cruciale instrument voor technische ondersteuning van de Europese Commissie inzake de vergroening van belastingen.

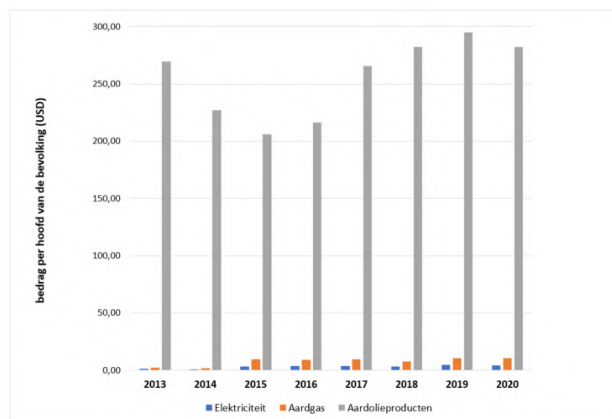
Subsidies die het milieu schaden

Het aanpakken en opheffen van milieuschadelijke subsidies is een verdere stap in de richting van bredere fiscale hervormingen²²¹. Subsidies voor fossiele brandstoffen zijn een belangrijke kostenpost voor de overheidsbegrotingen en maken het moeilijk om de doelstellingen van de Green Deal te bereiken. In veel gevallen werken deze subsidies ook stimuleringsmaatregelen voor groene investeringen tegen. De jaarlijkse subsidies in de EU voor fossiele brandstoffen bedragen sinds 2015 ongeveer 55 miljard EUR. Tussen 2015 en 2019 stegen ze met 4 %, hoewel sommige landen (zoals Letland, Litouwen, Zweden, Griekenland en Ierland) erin slaagden ze in deze periode te verlagen. De subsidies voor olieproducten in de periode 2015-2019 bleven toenemen in de EU voor sectoren zoals vervoer en landbouw. De subsidies voor kolen en bruinkool daalden echter, vanwege de afnemende rol van vaste brandstoffen bij de opwekking van elektriciteit. Als aandeel van het bbp varieerden de subsidies in 2019 van 1,2 % in Hongarije tot minder dan 0,1 % in Malta (met een EU-gemiddelde van 0,4 %). In België bedroegen de subsidies voor fossiele brandstoffen in 2019 3,5 miljard EUR, wat overeenstemt met 0,72 % van het bbp.

In 2020 daalden de totale subsidies voor fossiele brandstoffen van de EU-27 tot 52 miljard EUR (als gevolg

van dalende consumptie in de context van de COVID-19-gerelateerde beperkingen). Zonder maatregelen van de lidstaten zullen deze subsidies wellicht opnieuw stijgen naarmate de economische activiteit weer aantrekt vanaf 2020²²².

Figuur 46: Trends in subsidies voor fossiele brandstoffen (elektriciteit, aardgas en aardolie) - België²²³

% bbp	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Elektriciteit	0,00	0,00	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01	0,01
Aardgas	0,01	0,00	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02
Aardolie	0,58	0,48	0,50	0,52	0,60	0,60	0,64	0,63

Huidige groene budgetteringspraktijken

“Groene budgettering” omvat verschillende praktijken voor klimaat- en milieu-labeling en tracering in budgetten. Sommige EU-lidstaten maken al gebruik van bepaalde groene budgetteringspraktijken²²⁴. Groene budgettering draagt bij aan het identificeren en volgen van groene uitgaven en groene inkomsten om zo de transparantie over de milieugevolgen van begrotingsbeleid te vergroten. Dit is gericht op een betere beleidscoherentie en de ondersteuning van groen beleid (inclusief klimaat- en milieudoelstellingen)²²⁵. De Commissie heeft ook richtsnoeren opgesteld voor klimaat- en duurzaamheidscontrole, als instrumenten om te beoordelen of een project in aanmerking komt en voldoet aan de milieuwetgeving en -criteria²²⁶. De Commissie heeft een referentiekader voor groene

²¹⁹ Europese Commissie, De Europese Green Deal, COM(2019) 640 final, blz. 17.

²²⁰ In artikel 191, lid 2, van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie wordt bepaald dat: “EU-milieubeleid (...) berust op het verzorgingsbeginsel en het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron moeten worden bestreden, en het beginsel dat de vervuiler betaalt.”

²²¹ Europese Commissie, Study on assessing the environmental fiscal reform potential for the EU28, januari 2016 – [Studie](#)

²²² Verslag State of the Energy Union, [COM\(2021\) 950 en bijlage](#)

²²³ OESO, [Fossil Fuel Subsidy Tracker](#)

²²⁴ Europese Commissie, [Green Budgeting Practices in the EU: A First Review](#), 2021.

²²⁵ Europese Commissie, [European Commission Green Budgeting Reference Framework](#) Europese Commissie, [Green Budgeting in the EU Key insights from the 2021 Commission survey](#)

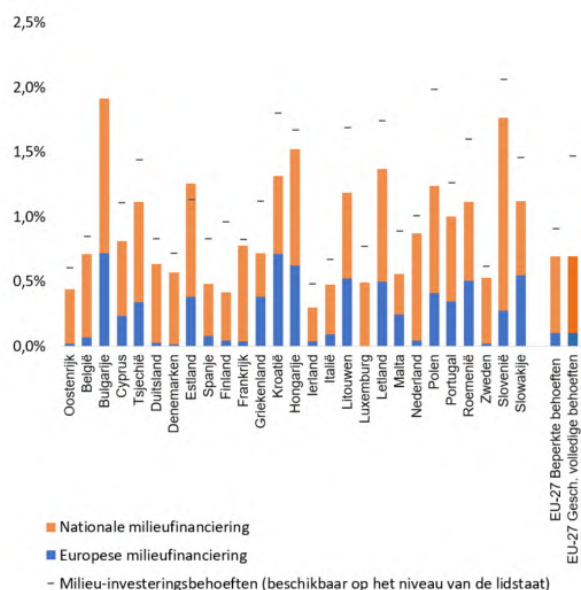
²²⁶ Europese Commissie, [Technical guidance on sustainability proofing for the InvestEU Fund](#)

budgettering²²⁷ ontwikkeld en in 2021 een project van technische ondersteuning inzake groene budgettering gelanceerd om de lidstaten te helpen nationale kaders voor groene budgettering te ontwikkelen om zo de beleidscoherentie te verbeteren en de groene transitie te ondersteunen. België neemt deel aan de technische ondersteuning van de Commissie inzake groene budgettering die van start ging in 2021.

Totale financiering vergeleken met de behoeften

De totale financiering van de EU voor milieu-investeringen wordt geraamd op 0,6-0,7 % van het bbp in de periode 2014-2020, bestaande uit zowel belangrijke EU-fondsen als nationale financiering. Dit varieerde van 0,3 % (Ierland) tot 1,91 % (Bulgarije), afhankelijk van de mate van milieu-uitdagingen in de verschillende lidstaten. In de periode 2021-2027 zal de EU-behoefte aan milieu-investeringen naar schatting 0,9-1,5 % van het geraamde bbp voor deze periode bedragen, wat wijst op een potentieel financieringstekort voor het milieu van 0,6-0,8 % van het bbp op EU-niveau in vergelijking met eerdere financieringsniveaus²²⁸.

Figuur 47: Totale basislijn voor milieufinanciering (2014-2020) en geschatte behoeften (2020-2030) in de EU-27 (% van het bbp)²²⁹

De Belgische financiering voor milieu-investeringen bedroeg in de periode 2014-2020 naar schatting 0,71 % van het bbp (licht boven het EU-gemiddelde), voornamelijk op basis van nationale bronnen. In de periode 2021-2027 worden de milieu-investeringsbehoefte van het land geschat op ten minste 0,85 % van het bbp (met gedeeltelijke informatie, beschikbaar op landniveau), wat wijst op een milieufinancieringstekort van ten minste 0,16 % van het bbp, dat waarschijnlijk groter zal zijn wanneer ook rekening wordt gehouden met op EU-niveau vastgestelde behoeften (bv. waterbescherming, circulariteit, biodiversiteitsstrategie enz.). België wil deze kloof aanpakken door meer financiële middelen te mobiliseren om de prioriteiten voor de uitvoering van het milieubeleid te ondersteunen.

Prioritaire acties voor 2022

- De belangrijkste milieuproblemen aanpakken waarmee het land wordt geconfronteerd, door middel van passende financiering, onder meer door het mobiliseren van investeringen en de inzet van EU-middelen.

²²⁷ Europese Commissie, Green Budgeting Reference Framework, gebaseerd op de evaluatie van het OESO-initiatief "Paris Collaborative on Green Budgeting", 2017.

²²⁸ Gegevensanalyse van het DG Milieu. Bestreken financieringsbronnen van de EU: ESI-fondsen (EFRO, Cohesiefonds, ESF, jongerenwerkgelegenheidsinitiatief, Elfpo, EFMZV), Horizon 2020, LIFE, EFSI (EU-bedrag), leningen van de EIB. Nationale financiering: totale nationale kapitaaluitgaven voor milieubescherming (investeringen) - bron: EPEA-dataset van Eurostat. Afsluitingsdatum voor gegevens: eind 2021. N.B. De totale financiering kan hoger zijn, met name door verdere onrechtstreekse investeringen, dit moet in de toekomst verder worden geanalyseerd.

²²⁹ Eurostat, [Open Data van ESI-fondsen](#), 2021.

6. Milieugovernance

Informatie, inspraak in besluitvorming en toegang tot de rechter

Burgers kunnen het milieu beter beschermen als zij op de drie pijlers van het Verdrag van Aarhus kunnen vertrouwen:

i) toegang tot informatie;
 ii) inspraak bij besluitvorming;
 iii) toegang tot de rechter inzake milieuaangelegenheden. Het is van cruciaal belang voor de overheid, het publiek en het bedrijfsleven dat milieu-informatie op een efficiënte en effectieve manier wordt uitgewisseld²³⁰. Inspraak van de burger zorgt ervoor dat overheden bij hun besluiten rekening houden met de zorgen van het publiek. Toegang tot de rechter omvat een reeks garanties die burgers en ngo's de mogelijkheid bieden om zich tot de nationale rechter te wenden teneinde het milieu te beschermen²³¹. Een van die garanties is het recht om zaken aanhangig te maken bij een rechtbank ("legal standing")²³².

Milieu-informatie

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de uitvoering van de Inspire-richtlijn in België. De Inspire-richtlijn heeft tot doel een Europese infrastructuur voor ruimtelijke gegevens op te zetten voor het delen van ruimtelijke milieu-informatie tussen overheidsinstanties in heel Europa. Dit zou moeten bijdragen aan beleidsvorming over grenzen heen en een eenvoudigere toegang van het publiek tot deze informatie. Geografische informatie is nodig voor goed bestuur op alle niveaus en moet gemakkelijk en transparant beschikbaar zijn.

In België bestaan er vier geoportalen: één voor elke wettelijk verantwoordelijke entiteit voor de uitvoering

²³⁰ Het Verdrag van Aarhus, de richtlijn inzake de toegang tot milieu-informatie (Richtlijn 2003/4/EG) en de Inspire-richtlijn (Richtlijn 2007/2/EG) vormen samen een juridische basis voor de uitwisseling van milieu-informatie tussen de overheid en het publiek. Deze EIR is gericht op de uitvoering van de Inspire-richtlijn.

²³¹ De waarborgen worden uitgelegd in de Mededeling van de Commissie betreffende de toegang tot de rechter in milieuaangelegenheden, PB L 275 van 18.8.2017, en een daaraan gerelateerde Gids voor burgers.

²³² Dit verslag van de EIR is toegespitst op de middelen die door de lidstaten worden ingezet om het recht op rechtspraak en beroepsrecht te garanderen, en om andere belangrijke belemmeringen voor het aanhangig maken van zaken over natuur- en luchtverontreiniging weg te nemen.

van Inspire. België kan de uitvoering van de Inspire-richtlijn verbeteren. De prestaties van België zijn beoordeeld op basis van het landverslag voor het land van 2021²³³. België heeft goede vooruitgang geboekt op het gebied van de identificatie en documentatie van gegevens, en de uitvoeringsniveaus zijn goed. Er zijn echter meer inspanningen nodig om:

- i) de gegevens breder toegankelijk te maken;
- ii) prioriteit te geven aan verzamelingen met milieugegevens bij de uitvoering, voornamelijk de verzamelingen die zijn geïdentificeerd als hoogwaardige ruimtelijke gegevensverzamelingen voor de uitvoering van milieuwetgeving²³⁴.

Tabel 4: Landendashboard over de implementatie van de Inspire-richtlijn, 2016-2020²³⁵

	2016	2020	Legenda
	2	0	
	0	2	
	0	0	
Effectieve coördinatie en gegevensuitwisseling			
Effectieve coördinatie verzekeren	■	■	■ Uitvoering van deze bepaling is vergevorderd of (bijna) voltooid. Openstaande problemen zijn klein en kunnen gemakkelijk worden aangepakt. Percentage: >89 %
Gegevensuitwisseling zonder obstakels	■	■	■ Uitvoering van deze bepaling is begonnen en heeft enige of substantiële vooruitgang geboekt, maar is nog steeds niet voltooid. Percentage: 31-89 %
Prestatie-indicatoren van INSPIRE			
i. Conformiteit van metadata	■	■	■ Uitvoering van deze bepaling heeft aanzienlijke vertraging opgelopen.
ii. Conformiteit van ruimtelijke datasets²³⁶	■	■	

²³³ <https://inspire.ec.europa.eu/INSPIRE-in-your-Country/BE>.

²³⁴ Europese Commissie, [List of high value spatial data sets](#).

²³⁵ [Inspire-kennisbasis](#)

²³⁶ De termijnen voor de implementatie van de interoperabiliteit van ruimtelijke gegevens in 2016 waren: 23.11.2017 voor gegevens van bijlage I en 21.10.2020 voor gegevens van bijlage II en III. In veel gevallen zal deze conformiteitsindicator nooit 100 % conformiteit bereiken, aangezien de meeste landen as-is-gegevensverzamelingen aanbieden naast de geharmoniseerde Inspire-gegevensverzamelingen.

	Ernstige inspanningen vereist om de uitvoeringskloof te dichten.	zijn verleden strikt was ontwikkeld (d.w.z. op een manier die het voor ngo's moeilijk maakte om beroepsrechten uit te oefenen), meer dan tien jaar geleden versoepeld onder invloed van de jurisprudentie van het Belgisch Grondwettelijk Hof, het Hof van Justitie van de Europese Unie, en het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Deze zijn nu in overeenstemming gebracht met het Verdrag van Aarhus, waardoor ngo's eenvoudiger beroepsrechten kunnen uitoefenen.
iii. Toegankelijkheid van ruimtelijke datasets via weergave- en downloadservices	Percentage: <31 %	
iv. Conformiteit van netwerkdiensten		De procedure voor rechterlijke toetsing van administratieve besluiten door de Belgische Raad van State is vastgelegd in zijn basisbesluit (gecoördineerde wetten op de Raad van State) en aanvullende regelgeving. Deze procedure kan worden gebruikt om elke eenzijdige, definitieve, juridisch bindende handeling van een Belgische administratieve overheid aan te vechten, hetzij van individuele of regelgevende aard (d.w.z. administratieve besluiten in individuele gevallen, evenals uitvoeringsbesluiten en administratieve voorschriften die algemeen toepasselijke regels vastleggen). Elke partij (elke natuurlijke of rechtspersoon) die "schade" ondervindt of die een "belang" heeft, kan een vordering tot nietigverklaring van een bestuurlijke handeling instellen. Voor individuele eisers (rechtspersonen of natuurlijke personen) levert voldoen aan deze vereiste geen bijzondere problemen op in milieuzaken, en de eisen inzake beroepsrecht verschillen niet naargelang het soort milieuwetgeving in kwestie. Er is geen bewijs vereist van daadwerkelijke schade. Een legitiem belang bij de bestreden handeling is voldoende. Deze vereiste om een legitiem belang te hebben is niet noodzakelijk gebaseerd op een wettelijk erkend subjectief recht. Of een natuurlijke persoon het belang heeft dat vereist is om rechterlijke toetsing te vragen van een administratief besluit dat zijn omgeving beïnvloedt, is in wezen een feitelijke kwestie, die door de Raad van State wordt beoordeeld op basis van de specifieke omstandigheden van de zaak. De Raad zal nagaan of de eiser gevolgen ondervindt, of kan ondervinden, van de milieueffecten bij de uitvoering van het besluit. Hierbij wordt rekening gehouden met de aard en de omvang van deze effecten. Als er twijfel bestaat, is de beslissing over het beroepsrecht meestal in het voordeel van de eiser.

Inspraak van de burger

België heeft een federale website voor de uitvoering van het Verdrag van Aarhus²³⁷. Deze website biedt een one-stop-shop waarin wordt beschreven hoe de publieke betrokkenheid in het hele land wordt georganiseerd. De website bevat informatie over eerdere of lopende openbare raadplegingen over ontwerpwetgeving, plannen of programma's die op federaal en/of gewestelijk niveau worden georganiseerd.

Op gewestelijk niveau beschikt momenteel enkel Vlaanderen over platformen om inspraak van het publiek in vergunningsprocedures²³⁸ en planningsprocedures voor gewestelijke plannen en programma's mogelijk te maken²³⁹. In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is Leefmilieu Brussel van plan om een unieke consultatiewebsite op te zetten.

Er zijn echter zowel op federaal als op gewestelijk niveau geen statistieken beschikbaar over de mate van publieksparticipatie in de procedures voor milieueffectrapportages (MER) en strategische milieueffectrapportages (SMER).

In de EIR van 2019 kreeg België het advies om de inspraak van het publiek bij de uitvoering van de EU-milieuwetgeving te vereenvoudigen. Sinds 2019 heeft België enige vooruitgang geboekt op dit gebied.

Toegang tot de rechter

Wat de beroepsrechten van ngo's betreft, werd de jurisprudentie van de Belgische Raad van State, die in het

²³⁷ [Welkom op de nationale portaalsite over het Verdrag van Aarhus | FOD Volksgezondheid \(belgium.be\).](https://www.fod.vlaanderen.be/nl/welkom-op-de-nationale-portal-site-over-het-verdrag-van-aarhus)

²³⁸ <https://www.omgevingsloket.be/omvPubliek/?openbaaronderzoek>

²³⁹ <https://inspraak.omgeving.vlaanderen.be/>

In Vlaanderen werd recent een Raad voor Vergunningsbetwistingen opgericht (RVVB), die momenteel deel uitmaakt van de zogenaamde Vlaamse Dienst van de Bestuursrechtcolleges (DBRC). De Raad is

bevoegd voor alle expliciete of stilzwijgende besluiten betreffende de enkelvoudige milieuvergunning, genomen in laatste administratieve aanleg. Als gevolg hiervan is een belangrijke milieugerelateerde geschillenbeslechting verschoven van de Raad van State naar deze gespecialiseerde Vlaamse administratieve rechtbank. Burgers die getroffen of waarschijnlijk getroffen worden kunnen beroep aantekenen bij de RVVB indien een direct of indirect oorzakelijk verband met het bestreden besluit kan worden aangetoond. Er is voorzien dat de RVVB kan afzien van gerechtskosten als de aanvrager kan aantonen dat zijn of haar inkomen ontoereikend is.

Voor gewone burgers en ngo's in België kunnen kosten een belemmering vormen voor de toegang tot milieurechtspraak. Deze kosten omvatten gerechtskosten en het risico dat een rechtsvergoeding moet worden betaald als tussenkomst in de honoraria van de advocaat en de kosten van de winnende partij als de zaak wordt verloren. Als deze kosten niet door een verzekering worden gedekt (wat vaak het geval is wanneer een particuliere partij schade lijdt die als milieuschade kan worden beschouwd), zal een partij vaak aarzelen voordat ze procedures start. Hoewel procedures in België niet als "onbetaalbaar" kunnen worden beschouwd, kunnen de honoraria van advocaten en het nieuwe systeem van gerechtskosten, rechtsvergoedingen en btw een ontradend effect hebben. Hoewel niet kan worden uitgesloten dat de kosten van milieugerechtelijke procedures een belemmering kunnen vormen voor de toegang tot de rechter voor iemand met een gemiddeld inkomen, zijn er voorschriften voor vrijstelling van vergoedingen en andere soortgelijke steunmaatregelen van kracht.

In België is er op alle overheidsniveaus ruim voldoende informatie beschikbaar over de toegang tot milieurechtspraak. Op federaal niveau is de informatie, inclusief de toepasselijke regels, beschikbaar via verschillende meertalige websites²⁴⁰.

Informatie over de Federale Beroepscommissie voor de toegang tot milieu-informatie is beschikbaar op een

²⁴⁰ <https://www.health.belgium.be/nl/milieu/milieurechten/toegang-tot-milieu-informatie>
<https://www.health.belgium.be/fr/environnement/droits-environnementaux/laces-aux-informations-environnementales>
<https://www.health.belgium.be/de/umwelt/umweltrechte/das-allgemeine-recht-auf-information>

afzonderlijke website²⁴¹. Er zijn ook afzonderlijke websites over rechtstoegang in het Vlaamse Gewest²⁴², het Waalse Gewest²⁴³, en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest²⁴⁴.

In 2019 werd een prioritaire actie op België gericht om burgers beter te informeren over hun rechten op toegang tot milieurechtspraak, en voor deze actie kan worden beschouwd dat er aanzienlijke vooruitgang is geboekt.

Prioritaire acties voor 2022

- De toegang tot ruimtelijke gegevens en diensten verbeteren door: i) betere koppelingen te voorzien tussen de vier geoportalen; ii) alle ruimtelijke gegevensverzamelingen die nodig zijn voor de uitvoering van milieuwetgeving te identificeren en documenteren²⁴⁵; iii) de gegevens en documentatie ten minste "as-is" toegankelijk te maken voor andere overheidsinstanties en het publiek door middel van digitale diensten waarin de Inspire-richtlijn voorziet.
- Ervoor zorgen dat de kosten geen belemmering vormen voor effectieve toegang tot de rechter in milieuzaken.
- In Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest websites opzetten die informatie bieden over MER- en SMER-procedures, en die de deelname hieraan vereenvoudigen.
- Informatie over de niveaus van publieke participatie in MER- en SMER-procedures registreren en regelmatig publiceren, evenals over de resultaten ervan en over de mate waarin rekening is gehouden met opmerkingen van burgers bij de uiteindelijke beslissing, zowel op federaal als op gewestelijk niveau.

Gewaarborgde naleving

Onder het waarborgen van de naleving op milieugebied vallen alle inspanningen die overheden zich getroosten om te waarborgen dat bedrijfstakingen, landbouwers en anderen zich houden aan hun verplichtingen om water,

²⁴¹ <https://www.ibz.rn.gov.be/nl/commissies/toegang-tot-milieu-informatie/inleiding/>

²⁴² <https://overheid.vlaanderen.be/openbaarheid-van-bestuur>

²⁴³ http://environnement.wallonie.be/rapports/dpe/iew/acces_info.htm

²⁴⁴ <https://leefmilieu.brussels/leefmilieu-brussel/toegang-tot-informatie/toegang-tot-milieu-informatie>

²⁴⁵ Europese Commissie, [Inspire](#)

lucht en natuur te beschermen en afval te beheren²⁴⁶. Deze omvatten steunmaatregelen van de overheden, zoals:

- i) bevordering van de naleving²⁴⁷;
- ii) de inspecties en andere controles die zij uitvoeren, bijvoorbeeld om de naleving te monitoren²⁴⁸;
- iii) de maatregelen die zij nemen om een einde aan inbreuken te maken, sancties op te leggen en te eisen dat schade wordt hersteld, met andere woorden handhaving²⁴⁹.

Aan de hand van burgerwetenschap en klachten van burgers kunnen overheden hun werk gericht uitvoeren. Milieuansprakelijkheid²⁵⁰ houdt in dat de vervuiler betaalt om alle schade te herstellen.

Bevordering en monitoring van de naleving

De Waalse en Vlaamse autoriteiten lijken extra inspanningen te hebben geleverd om informatie te verstrekken aan taakhouders (d.w.z. personen met een specifieke verantwoordelijkheid op grond van de milieuwetgeving) over de naleving van de verplichtingen inzake nitraten en natuurbescherming.

In Vlaanderen bieden overheidswebsite advies over de naleving van natuurbeschermingsverplichtingen voor vergunningverlenende autoriteiten, om hen zo te helpen bij het beoordelen van de gevolgen voor de natuur bij vergunningen in landbouwgebieden²⁵¹. Landbouwers kunnen ook gratis advies krijgen via KRATOS op het e-loket, dat modules bevat over verschillende onderwerpen, zoals de verbanden tussen biodiversiteit en veerkracht van agro-ecosystemen²⁵². Vlaanderen maakt naleving van de nitratenrichtlijn eenvoudiger door een ruim aanbod van online instrumenten aan te bieden aan landbouwers, zoals een “Mestbank” (een adviesplatform dat ook regelmatig informatie- en opleidingsevenementen organiseert voor landbouwers) of DEMETER (dat landbouwers helpt om optimale en duurzame bemestingsniveaus voor afzonderlijke percelen te berekenen). Daarnaast is in 2021 een adviesorgaan

²⁴⁶ Dit concept wordt uitvoerig uitgelegd in de mededeling over “EU-maatregelen om de naleving van de milieuwetgeving en milieugovernance te verbeteren” COM(2018) 10 en het bijbehorende werkdocument van de diensten van de Commissie, SWD(2018) 10.

²⁴⁷ Deze EIR is gericht op de hulp die aan landbouwers wordt verleend om aan de natuur- en de nitraatwetgeving te voldoen.

²⁴⁸ Deze EIR is gericht op de inspectie van grote industriële installaties.

²⁴⁹ Deze EIR is gericht op de beschikbaarheid van handhavinggegevens en coördinatie tussen autoriteiten om milieucriminaliteit aan te pakken.

²⁵⁰ De richtlijn milieuaansprakelijkheid, 2004/35/EG, biedt het kader.

²⁵¹ [Helpdesk voor vergunningverleners | Agentschap voor Natuur en Bos](#).

²⁵² [Landbouwers | Departement Landbouw & Visserij \(vlaanderen.be\)](#).

(B3W) opgericht om intercollegiaal leren tussen landbouwers te bevorderen en zo de bodem- en waterkwaliteit te verbeteren. In Wallonië zijn het nog steeds voornamelijk ngo’s, zoals Natagriwal²⁵³ en Agr’Eau, die informatie verstrekken aan landbouwers om hen te helpen hun milieuverplichtingen na te komen. Er is echter wel een website van de overheid met informatie over soorten, habitats, gebieden en relevante wetgeving^{254,255}. De Waalse website over landbouw heeft ook een specifieke sectie over het milieu, inclusief de bescherming van biodiversiteit²⁵⁶.

In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest bieden websites advies over de naleving van milieuverplichtingen om inbreuken op de milieuwetgeving te voorkomen²⁵⁷. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest zet de goede praktijk voort om regelmatig inspectieplannen en inspectierapporten voor industriële installaties te publiceren. In Wallonië en Vlaanderen is op dit punt echter nog vooruitgang nodig. De sectie van de relevante overheidswebsite in Wallonië over de richtlijn industriële emissies vermeldt de verplichting om een milieu-inspectieplan op te stellen, en om dit plan regelmatig te herzien en bij te werken, maar biedt geen links naar dergelijke plannen²⁵⁸. De website van het Vlaamse Departement Omgeving publiceert de jaarlijkse milieuhandavingsplannen van de afdeling Handhaving, met daarin een sectie over het inspectieprogramma voor de richtlijn industriële emissies. De aan de richtlijn industriële emissies gerelateerde inspectieprogramma’s zelf zijn echter niet rechtstreeks beschikbaar.

Klachtenbehandeling en burgerwetenschap

Informatie over het indienen van klachten of het melden van milieuschade is eenvoudig beschikbaar in Wallonië²⁵⁹

²⁵³ [Natagriwal | A5-Mesures-Gestion-Cover-FR-032021-WEB-Complet.pdf \(natagriwal.be\)](#).

²⁵⁴ [Les sites Natura 2000 | Natura 2000 | La biodiversité en Wallonie; Klachten over milieuhinder | Vlaanderen.be](#).

²⁵⁵ [Rechercher un site intéressant ou protégé | Sites | La biodiversité en Wallonie](#).

²⁵⁶ [Environnement - Portail de l'agriculture wallonne \(wallonie.be\)](#)

²⁵⁷ [Gids voor professionals | Leefmilieu Brussel \(leefmilieu.brussels\) en De specifieke exploitatievoorwaarden | Leefmilieu Brussel](#)

²⁵⁸ [Emissions Industrielles \(wallonie.be\)](#).

²⁵⁹ [Réagir à des nuisances - LE PERMIS D'ENVIRONNEMENT \(wallonie.be\); Portail environnement de Wallonie; http://environnement.wallonie.be; https://www.wallonie.be/fr/demarches/porter-plainte-en-cas-de-negligence-ou-de-maltraitance-dun-animal](#)

en Vlaanderen²⁶⁰, hoewel hiervoor geen specifieke online instrumenten werden geïdentificeerd. Wallonië verstrekt echter wel verschillende contactnummers voor noodgevallen om situaties of activiteiten te melden die schadelijk zijn voor de natuur of het milieu. Via de website van Leefmilieu Brussel heeft ook het grote publiek in het Brussels Hoofdstedelijk nu toegang tot duidelijke informatie over hoe klachten over milieuhinder kunnen worden ingediend, evenals klachtenformulieren voor specifieke soorten klachten en een algemeen formulier²⁶¹. Het portaal Ruisinfo²⁶² stelt burgers verder in staat om rechtstreekse klachten in te dienen over geluidsoverlast.

Hoewel er geen specifiek beleid op dit gebied is vastgesteld, zijn er in België veel burgerwetenschapsprojecten die overheidssteun ontvangen. Zo werd in 2019 bijvoorbeeld het Vlaamse Kenniscentrum voor Citizen Science (Scivil) opgericht met steun van de Vlaamse overheid. Het organiseert projecten rond zijn belangrijkste aandachtsgebieden: communicatie, onderwijs, gegevensbeheer, luchtkwaliteit en biomonitoring. Er zijn verschillende burgerwetenschapsprojecten met betrekking tot de monitoring van luchtkwaliteit en dit draagt bij aan het bewustzijn van burgers en de naleving rond dit onderwerp. Scivil werkt samen met de Vlaamse Milieumaatschappij om de metingen van de luchtkwaliteit in Hasselt te verbeteren²⁶³. Het Curieuzenair-project²⁶⁴ in Brussel is een ander project voor de monitoring van luchtkwaliteit, met als partners onder meer het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Leefmilieu Brussel. Andere campagnes voor monitoring van de luchtkwaliteit werden georganiseerd door het maatschappelijk middenveld in Brussel²⁶⁵ en Luik²⁶⁶.

Handhaving

Voor elk van de drie gewesten in België zijn rapportages beschikbaar over de handhaving van milieudelicten. Vlaanderen blijft jaarlijkse handavingsrapporten publiceren met gedetailleerde informatie over de

oorsprong, de voortgang en de redenen waarom officiële inbreukmeldingen (processen-verbaal) werden verworpen²⁶⁷. Wallonië publiceert statistieken over de overtredingen die werden vastgesteld tijdens controles door het Département de la Police et des Contrôles – dat verantwoordelijk is voor de handhaving van de wetgeving tot omzetting van de richtlijn milieumisdrijven – en zijn gespecialiseerde eenheden²⁶⁸. In 2019 publiceerde het Brussels Hoofdstedelijk Gewest een technisch rapport met statistieken over milieudelicten voor de periode 2014-2018²⁶⁹. De overgrote meerderheid van de milieudelicten in België wordt afgehandeld via een systeem van alternatieve administratieve boetes, eerder dan via vervolging.

Er bestaan samenwerkingssystemen op federaal niveau en in Wallonië, maar voor Vlaanderen zijn dergelijke systemen niet geïdentificeerd.

In september 2020 werd een nieuwe federale politie-eenheid opgericht om de handel in wilde dieren, pesticiden en afval te bestrijden. Deze eenheid voert bewakingsoperaties uit, telefoontaps en een versterkt toezicht op parallelle markten op internet. De Federal Unit for Public Health & Environmental Crime (FUPHEC) is gericht op een effectievere en meer gecoördineerde aanpak van deze kwesties²⁷⁰. Een andere belangrijke federale structuur is het expertisenetwerk Leefmilieu, dat strafrechtelijke handavingsacties coördineert in domeinen die onder federale jurisdictie vallen (bv. vervoer en uitvoer van gevaarlijk afval). Het houdt zich verder bezig met: i) analyses van juridische en praktische problemen en het bevorderen van de informatiestroom tussen de leden van het openbaar ministerie²⁷¹ en ii) het uitvaardigen van aanbevelingen en opstellen van omzendbrieven om het College van procureurs-generaal in staat te stellen een samenhangend en gecoördineerd strafrechtelijk beleid te voeren.

In Wallonië werd recent een netwerk tegen milieudelinquentie opgericht om de acties te coördineren

²⁶⁰ [Klachten over milieuhinder | Vlaanderen.be; Wie contacteer ik bij milieuverontreiniging of -hinder? — Vlaamse Milieumaatschappij \(vmm.be\)](#)

²⁶¹ [Milieuhinder: een klacht indienen | Leefmilieu Brussel](#)

²⁶² [Startpagina - Ruisinfo](#)

²⁶³ [HASSELair | Scivil](#)

²⁶⁴ <https://curieuzenair.brussels/nl/doe-mee/>

²⁶⁵ [Envie de savoir ce que vous respirez ? \(leschercheursdair.be\)](#)

²⁶⁶ <https://www.iew.be/particules-ultrafines-et-science-citoyenne-dans-la-cite-ardente/>

²⁶⁷ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/milieuhandavingsrapport>
<https://www.vlaanderen.be/publicaties/milieuhandavingsrapport>

²⁶⁸ [Constatation et répression des infractions environnementales par le pouvoir régional \(wallonie.be\)](#)

²⁶⁹ [Template Technisch Rapport \(leefmilieu.brussel\)](#)

²⁷⁰

https://www.politie.be/5998/sites/5998/files/attachments/FLYER_NL_FUPHEC_2021.pdf

²⁷¹ [College van procureurs-generaal - Expertisenetwerken | Openbaar ministerie \(om-mp.be\)](#)

van alle professionals die op dit gebied actief zijn in het gewest²⁷².

Milieuaansprakelijkheidsrichtlijn

Er lijkt geen centrale gegevensbank te zijn waarin gevallen worden geregistreerd in het kader van de milieuaansprakelijkheidsrichtlijn of andere ernstige milieuschade. Er bestaan wel gegevensbanken voor bodemverontreiniging in elk gewest²⁷³. De Vlaamse gegevensbank registreert met name “nieuwe verontreinigingen” die betrekking hebben op gevallen van bodemschade die onder het toepassingsgebied van de milieuaansprakelijkheidsrichtlijn vallen.

Hoewel er in België geen wettelijke vereisten zijn voor verplichte financiële zekerheden bij aansprakelijkheden uit hoofde van de milieuaansprakelijkheidsrichtlijn, zijn afzonderlijke verzekeringspolissen voor aansprakelijkheid uit hoofde van de milieuaansprakelijkheidsrichtlijn en andere milieuaansprakelijkheden ruim beschikbaar. Deze dekken de kosten van preventieve maatregelen uit hoofde van de milieuaansprakelijkheidsrichtlijn, naast primaire, aanvullende en compenserende herstelmaatregelen.

In de EIR van 2019 werd België aanbevolen om meer financiële zekerheid te bieden met betrekking tot aansprakelijkheid, de richtsnoeren over de richtlijn milieuaansprakelijkheid te verbeteren en informatie over milieuschade te publiceren. België heeft sinds 2019 geen vooruitgang geboekt op dit gebied.

Prioritaire acties voor 2022

- Meer informatie en ondersteuning bieden aan landbouwers in Wallonië via overheidsinstrumenten en websites over de naleving van de verplichtingen uit hoofde van de natuur- en nitratenrichtlijnen.
- Zowel in Wallonië als Vlaanderen inspectieplannen en -rapporten publiceren van industriële installaties.
- Online systemen en informatie ontwikkelen om burgers toe te laten klachten te melden over milieuschade of over de naleving van de milieuwetgeving in Wallonië en Vlaanderen.

²⁷² Réseau de lutte contre la délinquance environnementale (reseau-delinquance-environnementale.be).

²⁷³ Vlaanderen: <https://www.ovam.be/gir>; <http://services.ovam.be/geoloket>; <http://services.ovam.be/geoloket>
Wallonië: [Banque de Données de l'Etat des Sols \(wallonie.be\)](http://Banque.de.Donnees.de.lEtat.des.Sols.wallonie.be); Brussels Hoofdstedelijk Gewest: [Wat is de kaart van de bodemtoestand? | Leefmilieu Brussel](http://Wat.is.de.kaart.van.de.bodemtoestand?.l.Leefmilieu.Brussel).

Effectiviteit van milieubeheer

Degenen die zich bezighouden met de uitvoering van de milieuwetgeving op EU-, nationaal, regionaal en lokaal niveau moeten de kennis, instrumenten en capaciteiten hebben om te waarborgen dat de wetgeving en het beheer van het handhavingproces de beoogde voordelen opleveren.

Administratieve capaciteit en kwaliteit

België is een land met complexe institutionele regelingen. Sinds 1993 is België grondwettelijk een federale staat die bestaat uit drie gewesten en drie gemeenschappen. Dit federale mechanisme heeft gevolgen voor de milieubevoegdheden, die worden gedeeld tussen de federale overheid en de drie gewesten. De drie gewesten zijn federatieve, afzonderlijke entiteiten die niet ondergeschikt zijn aan de federale overheid of de andere gewesten. Ze oefenen hun eigen gezag uit overeenstemmend met hun grondgebied, dat het toepassingsgebied bepaalt van hun geografische actie. De verdeling van de bevoegdheden, met name op milieugebied, wordt geregeld door de wet van 8 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen en de latere wijzigingen daarvan. Op hun grondgebieden zijn Vlaanderen, Wallonië en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest grotendeels verantwoordelijk voor: i) ruimtelijke ordening; ii) de bescherming en instandhouding van de natuur; iii) de bodem-, water- en luchtbescherming; iv) de beheersing van geluidshinder; v) het afvalbeleid; vi) de productie en levering van water; en vii) het toezicht op industriële activiteiten. In het kader van de zesde staatshervorming werden de verantwoordelijkheden voor de doorvoer van afval en dierenwelzijn overgedragen²⁷⁴ aan de gewesten.

De federale overheid is als enige verantwoordelijk voor: i) de productnormen; ii) de bescherming tegen ioniserende straling; iii) de invoer, uitvoer en doorvoer van uitheemse planten- en diersoorten en hun overblijfselen; en iv) de bescherming van de Noordzee. Bovendien blijft de Belgische federale overheid de relevante instantie voor het juridische aspect van het onderdeel "toegang tot de rechter". Om ervoor te zorgen dat België in Europees en internationaal verband met één stem spreekt, raadplegen de federale en gewestelijke overheden elkaar in een permanent coördinatiecomité voor internationaal milieubeleid (CCIM/CCPIE). De federale dienst beheert dit netwerk.

Milieukwesties die samenwerking vereisen tussen de gewesten en de federale overheid, worden behandeld door de Interministeriële Conferentie voor het Leefmilieu (ICL), die bestaat uit vertegenwoordigers van de milieuministers van de gewesten en op het federale niveau.

²⁷⁴ Deze overdracht werd van kracht op 1 juli 2014.

De federale en gewestelijk inspectiediensten controleren de uitvoering van het milieubeleid in België. Bij de uitvoering van het milieubeleid overleggen de Belgische overheden met bedrijfsfederaties, vakbonden en gespecialiseerde niet-gouvernementele organisaties. Deze consultaties worden per onderwerp of dossier georganiseerd. Het CCIM/CCPIE organiseert ook om de zes maanden een dialoog met belanghebbenden.

In de Milieuprestatie-index¹⁸⁴ voor 2020 van 180 landen staat België op de 15e plaats.

Coördinatie en integratie

Zoals aangegeven in de EIR 2017 zal de omzetting van de herziene richtlijn betreffende de milieueffectbeoordeling (MER-richtlijn)²⁷⁵ een gelegenheid bieden om het regelgevingskader rond milieubeoordelingen te stroomlijnen. Ondanks een vertraging bij de volledige omzetting heeft België de herziene richtlijn nu omgezet. De Europese Commissie beoordeelt momenteel aan de hand van een conformiteitscontrole de kwaliteit van de omzetting.

De Commissie moedigt de stroomlijning van de milieubeoordelingen aan, omdat men zo dubbel werk in en overlappingsen tussen milieubeoordelingen voor projecten kan beperken/vermijden. Stroomlijning helpt bovendien om onnodige administratieve last te verminderen en om de besluitvorming te versnellen, op voorwaarde dat dit gebeurt zonder afbreuk te doen aan de kwaliteit van de procedure voor milieubeoordelingen²⁷⁶. België was al vóór de herziening van de MER-richtlijn gestart met de stroomlijning van milieubeoordelingen in het kader van de MER-richtlijn en habitatrichtlijn. Er werden gecoördineerde procedures vastgesteld voor de MER-richtlijn, de KRW en de richtlijn industriële emissies.

Een goede praktijk die kan worden benadrukt is het unieke milieuvergunningsplatform in België, dat werd ontwikkeld om het eenvoudige milieuvergunningsstelsel te operationaliseren, waardoor veel milieuvergunningen in het land zijn vereenvoudigd en geharmoniseerd.

²⁷⁵ Richtlijn 2014/52/EU van het Europees Parlement en de Raad van 16 april 2014 tot wijziging van Richtlijn 2011/92/EU betreffende de milieueffectbeoordeling van bepaalde openbare en particuliere projecten.

²⁷⁶ De Commissie heeft in 2016 een richtsnoer gepubliceerd over het opzetten van gecoördineerde en/of gezamenlijke procedures die gelijktijdig onderworpen zijn aan beoordelingen in het kader van de MER-richtlijn, de habitatrichtlijn, de kaderrichtlijn water en de richtlijn industriële emissies (PB C 273 van 27.7.2016, blz. 1).

Hervormingen via het instrument voor technische ondersteuning van de Commissie

De Commissie ondersteunt de milieu-uitvoering en de groene transitie, niet alleen door middelen van EU-financieringsprogramma's, maar ook door het verlenen van technische bijstand zoals via het instrument voor technische ondersteuning.

Het instrument voor technische ondersteuning van de Commissie droeg tijdens de verslagperiode bij aan verschillende milieugerelateerde projecten in België,

waaronder een project over de strategie voor groene financiering en een project over de routekaart voor groene vaardigheden in 2021. In het kader van het instrument voor technische ondersteuning in 2022 zijn drie projecten geselecteerd: een project gericht op de toepassing van een duurzaamheidskader voor Belgische nationale stimuleringsbanken, een project voor slimme en eerlijke mobiliteit in het kader van het vlaggenschipproject "Opladen en bijtanken", en een project gericht op de ondersteuning van de renovatie van gebouwen in Wallonië.

Peer-to-peer-projecten van TAIEX

Het peer-to-peer instrument van TAIEX-EIR²⁷⁷ werd in 2017 door de Commissie gelanceerd om het voor milieuautoriteiten eenvoudiger te maken om van elkaar te leren. Tijdens de verslagperiode nam België deel aan vier peer-to-peer evenementen van TAIEX-EIR over verschillende onderwerpen: een workshop over duurzame stedelijke ontwikkeling (2019), een andere over milieugovernance (2020) en twee meerlandenworkshops over technologie en maatregelen om ammoniak te reduceren (2021) en over nulverontreiniging (2022).

²⁷⁷ https://ec.europa.eu/environment/eir/p2p/index_en.htm